

การศึกษความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่อง
ทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมเล่นิทาน

ปริญญานิพนธ์
ของ
สุภาพร ศรีหรั่ง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ
ตุลาคม 2549
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาค้นคว้าเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่อง
ทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน

บทคัดย่อ
ของ
สุภาพร ศรีหรั่ง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ

ตุลาคม 2549

สุภาพร ศรีหรั่ง. (2549). การศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมเล่นิทาน. ปริญญาโท
กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม : อาจารย์ ดร.กุลยา ก่อสุวรรณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์
โพธิสาร.

การวิจัยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ และเปรียบเทียบความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ อายุระหว่าง 10-15 ปี กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ของโรงเรียนเชียงรายปัญญานุกูล จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และใช้เวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร พุธ และพฤหัสบดี วันละ 45 นาที ตั้งแต่เวลา 09.00-09.45 น. รวมทั้งสิ้น 18 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดกิจกรรมเล่นิทาน และแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าคะแนนมัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) และวิธีการทดสอบของวิลคอกซัน (The Wilcoxon Matched-Pairs Signed-Ranks Test)

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ หลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน อยู่ในระดับดี
2. ความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ หลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน สูงขึ้น

A STUDY ON AN UNDERSTANDING OF COPING WITH PROBLEMS IN DAILY LIFE OF
STUDENTS WITH MILD MENTAL RETARDATION USING STORIES

AN ABSTRACT
BY
SUPHAPHRON SRIRUNG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master
of Education Degree in Special Education
at Srinakharinwirot University
October 2006

Suphaphron Srirung. *A Study on an Understanding of Coping with Problems in Daily Life of Students with Mild Mental Retardation Using Stories*. Master thesis, M.Ed. (Special Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Dr.Kunlaya Kosuwan, Assist. Prof.Dr. Paitoon Pothisaan.

The purpose of this study was to examine an understanding of coping with problems in daily life of students with mild mental retardation and to compare that of students with mild mental retardation before and after using stories.

The subjects were 8 students with mild mental retardation between 10-15 years old purposively selected from Chiang Rai Panyanukul School, in the second semester of the 2005.

The study was conducted 3 days a week. Including academic year. Tuesday, Wednesday and Thursday for a totals of 6 weeks. Each session lasted for 45 minutes.

The tools of this study were the study plan of stories and the comprehensive test. Medium and Interquartile range were use for analyzing the data. the Wilcoxon Matched-Pairs Signed-Ranks Test was used to test the hypotheses .

The finding of this study were as follws ;

1. The understanding of coping with problems in daily life of students with mild mental retardation after using stories was at good level.

2. The understanding of coping with problems in daily life of students with mild mental retardation on the post – test after using stories was significantly higher than that of Students with mild mental retardation before using stories.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่อง
ทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมเล่นิทาน

ของ
นางสุภาพร ศรีหรั่ง

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)
วันที่..... เดือน พ.ศ. 2549

..... ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์
(อาจารย์ ดร. กุลยา ก่อสุวรรณ)

..... กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สาร)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ประพิมพ์พงศ์ วัฒนะรัตน์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์กฤษณี ภูพัฒน์)

ประกาศคุณาปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาอย่างดียิ่งจากอาจารย์ ดร. กุลยา ก่อสุวรรณ ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สาร กรรมการที่ปรึกษาที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา และศาสตราจารย์ ดร. ผดุง อารยะวิญญู, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดารณี ศักดิ์ศิริผล ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งมาโดยตลอด จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาดังกล่าวเป็นอย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ผดุง อารยะวิญญู อาจารย์ประพิมพ์พงศ์ วัฒนะรัตน์ และอาจารย์กฤษณี ภูพัฒน์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบปากเปล่า

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์กฤษณี ภูพัฒน์ อาจารย์อัษฎาวรรณ มะกาเจ อาจารย์สมศักดิ์ ชัยชนะ ผู้ซึ่งให้ความกรุณาและช่วยเหลือในการตรวจแผนการสอนและแบบทดสอบที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ คณะครู ผู้ปกครอง นักเรียน โรงเรียนเชียงรายนุญานุกูล และโรงเรียนสันโค้ง (เชียงรายนุญานุกูล) จังหวัดเชียงราย ที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวก ในการเก็บข้อมูลการทดลอง

ขอขอบคุณอาจารย์นฤช นียาภรณ์ อาจารย์เพ็ญพิชชา ลีลาเสริมสิริ อาจารย์ตรีวิทย์ พิจิตพลากาศ อาจารย์เกศรินทร์ ศรีธนะ อาจารย์ทัศนีย์ วันชาติ คุณศุภานันท์ บัวแก้ว คุณสุรวิธนา ศรีรัตนพร คุณสมปอง ศรีหรั่ง และผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือที่ไม่อาจระบุนามไว้ที่นี่ได้ทั้งหมด ซึ่งผู้วิจัยสำนึกดีว่าหากปราศจากความช่วยเหลือดังกล่าวนี้แล้ว ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ย่อมไม่อาจสำเร็จลงไปได้

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ บิดา มารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ แก่ผู้วิจัย ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่ช่วยให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา

สุภาพร ศรีหรั่ง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
สมมุติฐานในการวิจัย	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	10
ความหมายของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา	10
สาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา	10
การแบ่งระดับภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา	12
ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้	14
การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	16
หลักและวิธีการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	21
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา	23
สมองกับการเรียนรู้	25
ความหมายของปัญหา	25
ประเภทและลักษณะของปัญหา	28
ความหมายของการแก้ปัญหา	29
องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหา	30
วิธีการแก้ปัญหา	31
สิ่งแวดล้อมและการปรับตัวในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่อง	

ทางสติปัญญา	33
-------------------	----

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	37
ความสำคัญของการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน	38
วิธีการส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา	39
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา	48
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน	50
ความหมายของนิทาน	51
คุณค่าของการเล่านิทาน	51
รูปแบบของการเล่านิทาน	52
หลักการเลือกนิทาน	54
เทคนิคและวิธีการเล่านิทาน	55
นิทานกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก	56
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน	57
3 วิธีดำเนินการวิจัย	60
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	60
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	61
วิธีการทดลอง	67
การวิเคราะห์ข้อมูล	70
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	70
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	74
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	77
ความมุ่งหมายของการวิจัย	77

สมมุติฐานในการวิจัย	77
---------------------------	----

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
วิธีการดำเนินการวิจัย	77
สรุปผลการวิจัย	78
อภิปรายผล	78
ข้อเสนอแนะ	80
บรรณานุกรม	84
ภาคผนวก	95
ภาคผนวก ก	96
ภาคผนวก ข	98
ภาคผนวก ค	101
ภาคผนวก ง	132
ภาคผนวก จ	172
ประวัติย่อผู้วิจัย	175

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ของความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน	74
2 การเปรียบเทียบความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน	75
3 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยใช้ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของ แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน	99
4 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยใช้ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแผนการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน	100

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การดำรงชีวิตในสังคมมีส่วนทำให้บุคคลต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมายทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นจากตนเอง และปัญหาที่มีผลเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ การเรียน การทำงาน และการขัดแย้งระหว่างบุคคล จึงอาจกล่าวได้ว่าทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา ล้วนต้องเผชิญกับสภาพปัญหาเหล่านั้นด้วยกันทั้งสิ้น (มนัส บุญประกอบ; และ คนอื่นๆ. 2546 : 55-56) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาก็เช่นกัน เพราะต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ที่ยังคงต้องดำรงชีวิตและเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ เจกเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และด้วยความจำกัดทางด้านสติปัญญาประกอบกับมีปัญหาด้านพฤติกรรม การปรับตัว (Adaptive Behavior) อย่างน้อย 2 ทักษะจาก 10 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการสื่อความหมาย (Communication) การดูแลตนเอง (Self Care) การดำรงชีวิตในบ้าน (Home Living) ทักษะทางสังคม (Social Skills) การใช้สาธารณะสมบัติ (Community Use) การควบคุมตนเอง (Self Direction) สุขอนามัยและความปลอดภัย (Health and Safety) การนำความรู้มาใช้ในการชีวิตประจำวัน (Functional Academics) การใช้เวลาว่าง (Leisure) การทำงาน (Work) ซึ่งมีผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินชีวิต ให้สอดคล้องกับความต้องการในชีวิตประจำวัน ตามสภาพแวดล้อมของสังคมปกติ (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2543 : 86; อ้างอิงจาก American Psychiatric Association. 1994 : 50) ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงส่งผลให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาประสบกับปัญหาในชีวิตประจำวัน อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ด้วยเช่นกัน

และเมื่อต้องประสบกับปัญหาต่างๆ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามระดับอายุและประสบการณ์ของเด็กแต่ละคน เช่น ทำของแตก หัก เสียหาย เกิดอุบัติเหตุ ได้รับบาดเจ็บ ไม่มีเพื่อนเล่นด้วย หรือถูกเพื่อนรังแก เป็นต้น สิ่งที่มีมนุษย์จะมีความรู้สึกอันดับแรก คือ ความวิตกกังวล ความคับข้องใจ และสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ การพยายามหาหนทางในการแก้ปัญหา หากมีทักษะในการแก้ปัญหาก็จะสามารถแก้ปัญหานั้นได้สำเร็จ ในทางกลับกันหากไม่รู้จักรับมือกับปัญหาอย่างเป็นระบบก็ไม่สามารถคลี่คลายปัญหาเหล่านั้นได้ (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. 2541 : 104-106) และเมื่อเด็กไม่สามารถแก้ปัญหาด้านชีวิตประจำวันของตนเองได้ หรือถูกทิ้งไว้โดยไม่ใส่ใจก็จะส่งผลให้เกิดความคับข้องใจและวิตกกังวล หากปล่อยไว้เป็นเวลานานจะก่อให้เกิดปัญหาที่รุนแรง ผลักดันให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การทะเลาะวิวาท การ

ลักษณะ หรือ การทำร้ายตนเอง เป็นต้น (กรมวิชาการ. 2543 : ก) สอดคล้องกับ มนัส บุญประกอบ และคนอื่นๆ (2546 : 55-56) ที่กล่าวว่า เมื่อประสบกับปัญหาแล้ว ไม่รู้จักแก้ไขปัญหา นั้น ผลเสียต่างๆ ก็เกิดขึ้นตามมา เช่น ปวดศีรษะ หงุดหงิด เครียด วิตกกังวล นอนไม่หลับ และอาจมีผลกระทบถึงคนรอบข้างได้ ซึ่งต้องทนทุกข์ทรมานจนกว่าจะสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ ดังนั้น การแก้ปัญหา จึงเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต บุคคลที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาก็จะสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่าง มีคุณภาพและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ดี (เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. 2536 : 4) สอดคล้องกับ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2541 : 103) ที่กล่าวว่า การคิดแก้ปัญหาเป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน ผู้ที่มีทักษะการคิดแก้ปัญหาก็จะสามารถเผชิญกับภาวะสังคม ที่เคร่งเครียดได้อย่างเข้มแข็ง และในระบบการศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดแก้ปัญหา ดังปรากฏใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 24 ซึ่งครูและสถานศึกษาจะต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เน้นฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการและการประยุกต์ความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียนไปใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในชีวิตประจำวันได้ (นภเนตร ธรรมบวร. 2544 : 1-2)

ด้วยเพราะข้อจำกัด ทั้งทางด้านสติปัญญาและพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา การสอนแก้ปัญหาจึงถือเป็นคุณสมบัติที่จำเป็น และต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เนื่องจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ และนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ ทั้งปัญหาส่วนตัวและปัญหาทางสังคม ด้วยความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงหาแนวทางในการพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ให้เกิดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน สามารถเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาและจัดการกับปัญหาต่างๆ เหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม และนำชีวิตตนเองให้อยู่รอดปลอดภัยจากปัญหาต่างๆ ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายของชีวิต คือ การดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่นและมีความสุข

ทั้งนี้การพัฒนาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันนั้น ครูมีส่วนช่วยในแง่ของการเปิดโอกาส และให้แนวทางการแก้ปัญหา โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ ซึ่งได้มีการศึกษาวิจัยถึงวิธีการสอนแก้ปัญหาได้แก่ การศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเล่นวัสดุสามมิติแบบชี้แนะและแบบอิสระ ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นวัสดุสามมิติแบบอิสระ มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบชี้แนะ (ลดาวัลย์ กองช่าง. 2530 : 59) การศึกษาผลการจัดประสบการณ์โดยเด็กเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ และครูเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดย

เด็กเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า สูงกว่า เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยครูเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (สุจิตรา ขาวสำอาง. 2532 : 41-42) เป็นต้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ลักษณะ กิจกรรมการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมให้เด็กสามารถคิดแก้ปัญหาได้นั้น ควรเป็นกิจกรรมที่เด็กเรียนรู้ โดยผ่านประสบการณ์ตรง และค้นพบองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวัง (2544 : 70) ที่กล่าวว่า การสอนแก้ปัญหานั้น ควรกำหนดสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝนอย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับสถานการณ์ในชีวิตจริง เพื่อนำเอาประสบการณ์มาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน สนับสนุนให้เด็กเข้าใจปัญหา มีการอภิปราย สังเกตและซักถามร่วมกันจะทำให้เด็กเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหานั้นได้ดี

นอกจากนี้งานเป็นอีกหนึ่งกิจกรรม ที่ได้มีการศึกษาวิจัยผลการใช้นิทานในการพัฒนาผู้เรียนในด้านต่างๆ อาทิเช่น การศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเล่นิทานที่มีต่อการพัฒนาความรู้และความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ในเด็กกลุ่มอาการดาวน์ ระดับก่อนประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการพัฒนาความรู้ และความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ในเด็กกลุ่มอาการดาวน์ หลังการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ .01 (วิจิตรา อุดมมุขลินท์. 2543 : บทคัดย่อ) การศึกษาความเข้าใจและการสื่อสาร ะหว่างการใช้สื่อด้วยการเล่นิทานในกลุ่มบุคคลปัญญาอ่อน ระดับปานกลาง อายุ 10-15 ปี ผลการศึกษาพบว่า มีความเข้าใจ และการสื่อสารภาษาภายหลังการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สุรัญญา อภัยยานุกร; และคนอื่นๆ. 2544 : บทคัดย่อ) และ การศึกษาผลการจัดกิจกรรมเล่นิทานจน ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานจน มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (อภิตี สีนวล. 2547: บทคัดย่อ) จากผลการศึกษาดังกล่าว นิทานเป็นอีกกิจกรรมที่สามารถนำมาพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้

ดังนั้นการศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมเล่นิทาน เพื่อให้เด็กเข้าใจปัญหา และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการแก้ปัญหาในนิทาน มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อสรุปว่าการจัดกิจกรรมเล่นิทาน สามารถช่วยให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ (Independent Living) และมีความสุขตามศักยภาพของแต่ละบุคคลได้หรือไม่

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน
2. เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึง ผลการใช้กิจกรรมเล่นนิทาน ที่มีต่อความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ให้มีความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่นและมีความสุขตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ มีระดับสติปัญญา 50-70 สามารถพูดสื่อสารได้ และไม่มี ความบกพร่องอย่างอื่นร่วมด้วยอย่างเห็นได้ชัด

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้มีระดับสติปัญญา 50-70 สามารถพูดสื่อสารได้ และไม่มี ความบกพร่องอย่างอื่นร่วมด้วยอย่างเห็นได้ชัด อายุระหว่าง 10-15 ปี กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนเชียงรายนุถูล จังหวัดเชียงรายสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. การจัดกิจกรรมเล่นนิทาน หมายถึง กระบวนการเล่าเรื่องที่มีประเด็นปัญหา 3 ลักษณะ คือ นิทานปัญหาด้านสุขภาพอนามัย นิทานปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต และนิทานปัญหาด้านสังคม ซึ่งเนื้อหาของนิทานจะกำหนดให้ตัวละครเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว และไม่สามารถแก้ปัญหานั้นได้ จึงเปิดโอกาสให้นักเรียนคิด และเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน ดังนี้

2.1 ขั้นนำ เป็นกระบวนการสนทนาซักถาม และให้ข้อมูลกับนักเรียนเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในขั้นต่อไป

2.2 ขั้นเล่านิทาน เป็นกระบวนการที่ครูเล่านิทานได้แก่ นิทานปัญหาด้านสุขภาพอนามัย นิทานปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต และนิทานปัญหาด้านสังคม ซึ่งเมื่อครูเล่ามาถึงสถานการณ์ที่ตัวละครต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ เหล่านั้น ครูจะทำการหยุดเล่า

2.3 ขั้นคิดหาทางแก้ เป็นกระบวนการที่ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นและคิดหาทางแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน

2.4 ขั้นแก้ปัญหา เป็นกระบวนการเล่าเรื่องของนักเรียน ซึ่งนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละคร โดยมีครูคอยให้การเสริมแรงและกระตุ้นชี้นำด้วยคำพูดเป็นระยะๆ

2.5 ขั้นสรุป เป็นกระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับของครูโดยสนทนาร่วมกับนักเรียนถึงวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละคน และหาวิธีการที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

3. ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน หมายถึง ความสามารถในการบอกวิธีการแก้ไขสถานการณ์ หรือ สิ่งที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของตนเองในแต่ละวัน ได้อย่างถูกต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา 3 ด้าน ดังนี้

1. ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย หมายถึง สถานการณ์ หรือสิ่งที่มีผลกระทบต่อสภาพร่างกายของตนเอง แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1.1 ปัญหาด้านการรับประทานอาหาร เช่น ถ้าวันนี้ที่โรงเรียนมีอาหารที่หนูไม่ชอบรับประทาน หนูจะอย่างไร

1.2 ปัญหาด้านการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการเจ็บป่วย เช่น ถ้าหนูกำลังเล่นอยู่ที่สนาม แล้วมีฝนตกลงมา หนูจะอย่างไร

1.3 ปัญหาด้านการดูแลตนเองยามเจ็บป่วย เช่น ถ้าหนูรู้สึกปวดหัว ตัวร้อนเป็นไข้ หนูจะอย่างไร

2. ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต หมายถึง ภาวะเสี่ยง หรือ สิ่งที่ทำให้เกิดอันตรายต่อตนเอง แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

2.1 ปัญหาด้านความปลอดภัยในบ้าน เช่น ถ้าหนูทำแก้วน้ำที่บ้านแตก หนูจะอย่างไรไม่ให้ถูกเศษแก้วบาด

2.2 ปัญหาด้านความปลอดภัยในโรงเรียน เช่น ถ้ามีคนทีหนูไม่รู้จักมารับหนูที่โรงเรียน หนูจะอย่างไร

2.3 ปัญหาด้านความปลอดภัยในชุมชน เช่น ถ้าหนูจะเดินข้ามถนน แต่มีรถวิ่งไปมาหนูจะทำอย่างไร

3. ปัญหาด้านสังคม หมายถึง สถานการณ์หรือสิ่งที่มีผลต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

3.1 ปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น เช่น ถ้าหนูอยากเล่นกับเพื่อนแต่เพื่อนไม่ให้เล่นด้วย หนูจะทำอย่างไร

3.2 ปัญหาด้านการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น ถ้าหนูไปซื้อของกับคุณพ่อคุณแม่แล้วพลัดหลงกัน หนูจะทำอย่างไร

3.3 ปัญหาด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นตามความจำเป็น ซึ่งนักเรียนเห็นหรืออยู่ในสถานการณ์ปัญหานั้นด้วย เช่น ถ้าหนูเห็นเพื่อนหกล้ม หัวเข่ามีเลือดไหล หนูจะทำอย่างไร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การจัดกิจกรรมเล่านิทาน		ความเข้าใจ ในการแก้ปัญหา ในชีวิตประจำวัน
ขั้นตอนการจัด กิจกรรมเล่านิทาน	แผนการจัด กิจกรรมเล่านิทาน	
1. ขั้นนำ 2. ขั้นเล่านิทาน 3. ขั้นคิดหาทางแก้ 4. ขั้นแก้ปัญหา 5. ขั้นสรุป	1. นิทานปัญหาด้านสุขภาพอนามัย จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1.1 นิทานปัญหาด้านการ รับประทานอาหาร 1.2 นิทานปัญหาด้านการดูแล ตนเองเพื่อป้องกันการ เจ็บป่วย 1.3 นิทานปัญหาด้านการดูแล ตนเองยามเจ็บป่วย 2. นิทานปัญหาด้านความปลอดภัย ในชีวิต จำนวน 6 เรื่องได้แก่ 2.1 นิทานปัญหาด้านความ ปลอดภัยในบ้าน 2.2 นิทานปัญหาด้านความ ปลอดภัยในโรงเรียน 2.3 นิทานปัญหาด้านความ ปลอดภัยในชุมชน 3. นิทานปัญหาด้านสังคม จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 3.1 นิทานปัญหาด้านการเข้า ร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น 3.2 นิทานปัญหาด้านการขอ ความช่วยเหลือจากผู้อื่น 3.3 นิทานปัญหาด้านการให้ ความช่วยเหลือผู้อื่น	1. ปัญหาด้านสุขภาพ อนามัย 1.1 ปัญหาด้านการ รับประทานอาหาร 1.2 ปัญหาด้านการดูแล ตนเองเพื่อป้องกัน การเจ็บป่วย 1.3 ปัญหาด้านการดูแล ตนเองยามเจ็บป่วย 2. ปัญหาด้านความ ปลอดภัยในชีวิต 2.1 ปัญหาด้านความ ปลอดภัยในบ้าน 2.2 ปัญหาด้านความ ปลอดภัยในโรงเรียน 2.3 ปัญหาด้านความ ปลอดภัยในชุมชน 3. ปัญหาด้านสังคม 3.1 ปัญหาด้านการเข้า ร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น 3.2 ปัญหาด้านการ ขอความช่วยเหลือ จากผู้อื่น 3.3 ปัญหาด้านการให้ ความช่วยเหลือผู้อื่น

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ หลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน อยู่ในระดับดี
2. ความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ หลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน สูงขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมเล่นิทาน ได้มีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.1 ความหมายของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.2 สาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.3 การแบ่งระดับภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.4 ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเรียนได้
 - 1.5 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.6 หลักและวิธีการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา
 - 2.1 สมอกับการเรียนรู้
 - 2.2 ความหมายของปัญหา
 - 2.3 ประเภทและลักษณะของปัญหา
 - 2.4 ความหมายของการแก้ปัญหา
 - 2.5 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหา
 - 2.6 วิธีการแก้ปัญหา
 - 2.7 สิ่งแวดล้อมและการปรับตัวในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 2.8 การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 2.9 ความสำคัญของการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน
 - 2.10 วิธีการส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา
 - 2.11 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา
 - 2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นนิทาน

- 3.1 ความหมายของนิทาน
- 3.2 คุณค่าของการเล่นนิทาน
- 3.3 รูปแบบของการเล่นนิทาน
- 3.4 หลักการเลือกนิทาน
- 3.5 เทคนิคและวิธีการเล่นนิทาน
- 3.6 นิทานกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก
- 3.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

1.1 ความหมายของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา

หน่วยงานและนักการศึกษาให้ความหมายของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาไว้ดังนี้

สมาคมภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาแห่งอเมริกา (American Association on Mental Retardation : AAMR) ในปี 1992 ให้ความหมายภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา (Mental Retardation) หมายถึง ภาวะที่มีขีดความจำกัดอย่างชัดเจนของการปฏิบัติตน (Functioning) ในปัจจุบัน ซึ่งแสดงลักษณะเฉพาะ คือ

- 1. มีความสามารถทางสติปัญญา ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญร่วมกัน
- 2. มีความจำกัดของทักษะการปรับตัว (Adaptive Skills) อย่างน้อย 2 ทักษะจาก 10

ทักษะ คือ

2.1 การสื่อความหมาย (Communication) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ และสื่อสารข้อมูลโดยการพูดและการเขียน รวมถึงการใช้สัญลักษณ์ ภาษามือหรือ อวัจนภาษา เช่น การแสดงออกทางสีหน้า การสัมผัส หรือการแสดงอาการปฏิกิริยาโดยใช้มือ

2.2 การดูแลตนเอง (Self-Care) หมายถึง ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตัวเอง เช่น การเข้าห้องน้ำ การรับประทานอาหาร การแต่งตัว การทำความสะอาด และการตกแต่ง

2.3 การดำรงชีวิตในบ้าน (Home Living) หมายถึง บทบาทภายในบ้าน รวมถึงการดูแลเสื้อผ้า การดูแลบ้าน การรักษาทrophic สัตว์ที่เป็นสัตว์เลี้ยง การทำอาหาร การจับจ่ายซื้อของ ความปลอดภัยในบ้าน และการกำหนดตารางประจำวัน

2.4 ทักษะทางสังคม (Social Skills) หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมถึง การมีปฏิสัมพันธ์ตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นจนถึงขั้นสุดท้าย ความรับผิดชอบตามบทบาทของสังคม การควบคุมตนเอง การช่วยเหลือผู้อื่น และการรักษาความเป็นมิตรภาพ

2.5 การใช้บริการในชุมชน (Community Use) หมายถึง การใช้สาธารณะสมบัติอย่างเหมาะสม รวมถึงการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ในชุมชน เช่น การไปซื้อของที่ห้างสรรพสินค้า การใช้บริการสถานที่ เช่น สถานีน้ำมัน ร้านขายยา ร้านทันตกรรม การใช้เครื่องอำนวยความสะดวกและ ระบบการขนส่ง

2.6 การควบคุมตนเอง (Self-Direction) หมายถึง การมีทางเลือก และการปฏิบัติตามตาราง การเริ่มทำงานของตนที่ถูกต้องตามบริบท การทำงานให้สมบูรณ์ด้วยการวิเคราะห์งาน การขอความช่วยเหลือ การรู้จักแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่คุ้นเคย และสถานการณ์ใหม่ การแสดงออกเพื่ออ้างสิทธิของตนที่เหมาะสม

2.7 สุขอนามัยและความปลอดภัย (Health and Safety) หมายถึง การดูแลสุขภาพ รวมถึง การกิน การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การป้องกันการเจ็บป่วย การป้องกันด้านเพศสัมพันธ์ การดูแลความสมบูรณ์ของร่างกาย และการรักษาความปลอดภัยเบื้องต้น

2.8 การนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน (Functional Academics Skills) หมายถึง ความสามารถและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในโรงเรียน ซึ่งส่งผลโดยตรงถึงการปรับใช้ในการดำรงชีวิต

2.9 การใช้เวลาว่าง (Leisure) หมายถึง การพัฒนาเวลาว่าง ความสนใจในการทำกิจกรรมโดยให้เหมาะกับวัยและสอดคล้องกับวัฒนธรรม

2.10 การทำงาน (Work) หมายถึง ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการทำงานบางเวลา หรือเต็มเวลา ในชุมชน รวมถึงความเหมาะสมทางสังคมและเกี่ยวข้องกับทักษะการทำงาน

3. ลักษณะความบกพร่องทางสติปัญญาเกิดก่อนอายุ 18 ปี (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2543 : 86, 89-90; อ้างอิงจาก American Psychiatric Association. 1992 : 40-41)

ผดุง อารยะวิญญู (2539 : 39) ให้ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหรือบุคคลปัญญาอ่อน หมายถึง บุคคลที่มีพัฒนาการช้ากว่าคนปกติทั่วไป เมื่อวัดสติปัญญาโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน แล้วปรากฏว่ามีระดับสติปัญญาดำกว่าบุคคลทั่วไป เมื่อสังเกตจากพฤติกรรมจะพบว่า บุคคลประเภทนี้มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากบุคคลปกติทั่วไปในวัยเดียวกัน

ประกฤติ พูลพัฒน์ (2544 : 4) ให้ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง เด็กที่มีสติปัญญาต่ำกว่าปกติ และมีปัญหาด้านการรับรู้ การเรียนรู้ การใช้ทักษะในชีวิตประจำวัน โดยแสดงให้เห็นก่อนอายุ 18 ปี

วาริ ธีระจิตร (2545 : 111) ให้ความหมายภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาหมายถึง สภาวะที่พัฒนาการของจิตใจหยุดชะงัก หรือเจริญไม่เต็มที่ แสดงลักษณะเฉพาะโดยมีระดับสติปัญญาต่ำกว่าหรือด้อยกว่าปกติ พัฒนาการทางกายล่าช้า ความสามารถในการเรียนรู้มีน้อย มีความสามารถจำกัดในการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

โดยสรุป ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง ภาวะที่ปรากฏความผิดปกติในด้านความสามารถทางสติปัญญา และพฤติกรรมการปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะหรือมากกว่าจาก 10 ทักษะ ตั้งแต่บุคคลนั้นปฏิสนธิจนถึงอายุ 18 ปี

1.2 สาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา

สาเหตุ หมายถึง ปัจจัยหรือสิ่งที่เป็นผลทำให้เกิดภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อบุคลากรทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ที่จำเป็นจะต้องมีข้อมูลเฉพาะรายบุคคลไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ก่อนจะวางแผนในการช่วยเหลือในด้านต่างๆ (ดารณี ธนะภูมิ. 2542 : 17) ทั้งนี้ในการระบุสาเหตุที่แท้จริงของความบกพร่องทางสติปัญญานั้น ทำได้ยากมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเล็กน้อย แอชแมน และเอนฮิน (นิตยา เดชสุภา. 2545 : 10-11; อ้างอิงจาก Ashman and Elhins. 1990 : 73-74) พบว่า ในจำนวนร้อยละ 20 ของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่สามารถระบุสาเหตุได้นั้น มีสาเหตุมาจาก 3 สาเหตุ ดังนี้

1. สาเหตุจากสภาพแวดล้อมทางครอบครัว มีองค์ประกอบสองส่วนที่น่าพิจารณา คือ องค์ประกอบของครอบครัว และองค์ประกอบจากสิ่งแวดล้อมภายนอก แม้ว่าจะสรุปไม่ได้ว่า ส่วนใดมีอิทธิพลมากน้อยเพียงใด และในส่วนใดบ้าง แต่พบสาเหตุอาจมาจาก

1.1 ขาดการกระตุ้นทางด้านจิตใจและสังคม เนื่องมาจากครอบครัวมีฐานะยากจน ขาดการศึกษา พ่อแม่ทำให้ลูกที่เกิดมาขาดโอกาสที่ดีในการพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสม

1.2 ขาดการกระตุ้นทางด้านสัมผัสรับรู้ตั้งแต่เด็ก เนื่องมาจากความบกพร่องทางด้านร่างกาย หรือด้านประสาทสัมผัส เช่น หูหนวก ตาบอด หรือ พิการอย่างใดอย่างหนึ่ง ประกอบกับพ่อแม่ขาดการเอาใจใส่ดูแล ทำให้เด็กไม่ได้รับการกระตุ้นที่ดีพอ

2. สาเหตุจากองค์ประกอบทางพันธุกรรม ได้แก่ ความผิดปกติของยีนเดี่ยว (Single Gene Disorders) ความผิดปกติของโครโมโซม (Chromosomal Disorders) และความผิดปกติของยีนหลายยีนร่วมกัน (Polygenic Familial Syndrome) (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2543 : 137)

3. สาเหตุจากสมองถูกทำลาย ได้แก่

3.1 การติดเชื้อ อาจเกิดขึ้นขณะเด็กอยู่ในครรภ์ หรือหลังคลอด เมื่ออยู่ในวัยทารก หรือวัยเด็กเล็กก็ได้ เช่น เป็นไข้หัดเยอรมัน ซิฟิลิส เชื้อเหล่านี้เมื่อเกิดกับมารดาแล้วจะติดต่อไปยังทารกโดยตรง และทำลายสมองของทารกได้ เชื้อที่ทำลายสมองอีกสองตัว คือ Meningitis และ Encephalitis ซึ่งอาจทำให้สมองพิการ หรือพิการในภายหลังได้

3.2 สภาพแวดล้อมที่เป็นภัย ได้แก่ การทุบตีที่ศีรษะ หรือ ประสบอุบัติเหตุที่ศีรษะ อย่างรุนแรง การได้รับสารพิษต่างๆ เข้าทางร่างกายของมารดา หรือเด็กโดยตรง เช่น ยาเสพติด ทุกชนิด สารตะกั่ว การฉายรังสีกับมารดาที่มีครรภ์อย่างไม่ต้อง การขาดสารอาหารตั้งแต่ทารก อยู่ในครรภ์ การคลอดก่อนกำหนด หรือการคลอดหลังกำหนด เป็นต้น

นอกจากนี้ กัลยา สุตะบุตร (2535 : 25-26) กล่าวถึง สาเหตุของภาวะบกพร่องทางสติปัญญาไว้ดังนี้

1. สาเหตุก่อนคลอด ในระหว่างมารดาตั้งครรภ์ โรคบางอย่างทำให้เด็กในครรภ์เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้เช่น โรคหัดเยอรมัน การรับประทานยาของมารดา เช่นยาพวกควินิน มารดาลักลอบทำแท้งอย่างผิดกฎหมาย โดยซื้อยามารับประทาน ซึ่งฤทธิ์ของยาอาจทำให้เด็กมีความบกพร่องสติปัญญาหรือมีความพิการซ้ำซ้อนได้

2. สาเหตุระหว่างคลอด เช่น การคลอดที่ผิดปกติ คลอดยาก ตกเลือด หรือได้รับความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง ระหว่างคลอดขาดออกซิเจน เป็นต้น ล้วนเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดความบกพร่องทางสติปัญญาทั้งสิ้น

3. สาเหตุหลังคลอด เช่น การได้รับบาดเจ็บทางสมอง หรือการได้รับอุบัติเหตุทำให้สมองได้รับการกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง นอกจากนี้ นักจิตวิทยาพบว่า ความแปรปรวนทางอารมณ์ขั้นรุนแรงและเป็นเวลานานติดต่อกัน ทำให้เกิดความบกพร่องทางสติปัญญาได้เช่นกัน

โดยสรุป สาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะความบกพร่องทางสติปัญญานั้นได้แก่ สาเหตุจากพันธุกรรม เช่น ความผิดปกติของโครโมโซม สาเหตุขณะมารดาตั้งครรภ์ เช่น การกินยา สาเหตุขณะคลอด เช่น ขาดออกซิเจน หรือสำลักน้ำคร่ำ และสาเหตุหลังคลอด เช่น สมองได้รับการกระทบกระเทือนจากอุบัติเหตุ โรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ แพ้สารพิษ เช่น สารตะกั่ว เป็นต้น

1.3 การแบ่งระดับภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา

การแบ่งระดับภาวะความบกพร่องทางสติปัญญานั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการวางแผนให้ความช่วยเหลือ ทั้งในด้านการดูแลการศึกษาให้สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แบ่งระดับภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาไว้ ดังนี้

หนังสือคู่มือในการวินิจฉัย และสถิติเกี่ยวกับความผิดปกติทางด้านสมอง The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder ใช้ชื่อว่า DSM-IV ซึ่งในการพิมพ์ครั้งที่ 4 ได้แบ่งความบกพร่องทางสติปัญญาออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. ความบกพร่องทางสติปัญญาระดับน้อย (Mild Mental Retardation) ระดับเซวาน์ปัญญา 50-55 ถึงประมาณ 70
2. ความบกพร่องทางสติปัญญาระดับปานกลาง (Moderate Mental Retardation) ระดับเซวาน์ปัญญา 35-40 ถึง 50-55
3. ความบกพร่องทางสติปัญญาระดับความรุนแรง (Severe Mental Retardation) ระดับเซวาน์ปัญญา 20-25 ถึง 35-40
4. ความบกพร่องทางสติปัญญาระดับความรุนแรงมาก (Profound Mental Retardation) ระดับเซวาน์ปัญญา ต่ำกว่า 20 หรือ 25

ในกรณีที่มีความบกพร่องที่ระบุความรุนแรงไม่ได้ (Unspecified Mental Retardation) ควรใช้เมื่อมีข้อสันนิษฐานอย่างหนักแน่นว่า มีความบกพร่องทางสติปัญญา แต่ไม่สามารถทดสอบเซวาน์ปัญญาตามแบบทดสอบมาตรฐานได้ เนื่องจากบุคคลนั้นบกพร่องอย่างมาก หรือไม่ให้ความร่วมมือในการทดสอบหรือยังเป็นเด็กทารกซึ่งแบบทดสอบต่างๆ ไม่สามารถคำนวณค่าเซวาน์ปัญญาได้ โดยทั่วไปพบว่า เด็กยังมีอายุน้อยเท่าไร การวินิจฉัยความบกพร่องทางสติปัญญา ก็ยิ่งยากขึ้นเท่านั้น (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2543 : 143)

สมาคมภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาแห่งอเมริกา (American Association on Mental Retardation : AAMR) ในปี 1992 ได้แบ่งระดับภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาตามลักษณะที่ต้องให้ความช่วยเหลือ ออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ต้องการความช่วยเหลือเป็นครั้งคราว (Intermittent) ได้แก่
 - 1.1 ช่วยเหลือเมื่อจำเป็น (As need basis)
 - 1.2 ช่วยเหลือระยะสั้นๆ เมื่อมีภาวะวิกฤติในชีวิต เช่น พ่อแม่เสียชีวิต
 - 1.3 ช่วยเหลือเป็นครั้งคราว
2. ต้องการความช่วยเหลือตามระยะเวลาที่กำหนด (Limited) ได้แก่

- 2.1 ช่วยเหลือสม่ำเสมอในช่วงเวลาหนึ่งๆ
- 2.2 ให้ความช่วยเหลือเป็นระยะๆ
- 2.3 ช่วยเหลือเป็นทีม
- 2.4 ช่วยเหลือเป็นช่วงเวลาในระยะสำคัญของชีวิต เช่น การเปลี่ยนสถานภาพจากวัยเด็กเป็นวัยผู้ใหญ่
3. ต้องการความช่วยเหลือติดต่อตลอดไป (Extensive) ได้แก่
 - 3.1 ช่วยเหลือสม่ำเสมอในกิจกรรมชีวิตประจำวัน และในสถานการณ์แวดล้อมบางประการ เช่น ที่บ้าน ที่ทำงาน
 - 3.2 ไม่จำกัดเวลา เช่น การดูแลที่บ้าน
4. ต้องการความช่วยเหลือทุกๆ ด้านอย่างทั่วถึงและต้องการมากที่สุด (Pervasive) ได้แก่
 - 4.1 ต้องการได้รับความช่วยเหลือเป็นประจำอย่างมาก ในสถานการณ์ต่างๆ
 - 4.2 ต้องช่วยเหลือโดยบุคลากรหลายฝ่าย
 - 4.3 ไม่มีการจำกัดเวลา

รูปแบบการช่วยเหลือ เป็นการช่วยเหลือเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยการปรับตัว และความสามารถในการอยู่ร่วมกัน การให้ความช่วยเหลืออาจจัดเป็นเวลานาน หรือตามความจำเป็นของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปตลอดชีวิตเขา (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2543 : 95-96; อ้างอิงจาก Hallahan, & Kauffman. 1994 : 121)

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้แบ่งระดับภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาตาม International Classification Disease (ICD) ที่ใช้กันแพร่หลาย ได้แก่ ICD 10 ซึ่งกล่าวว่า การวินิจฉัยอย่างถูกต้องจะการใช้การทดสอบเชาว์ปัญญา (IQ) โดยผู้ทดสอบที่มีความชำนาญ ความสามารถทางสติปัญญาและการปรับตัวทางสังคมอาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา การวินิจฉัยจึงควรพิจารณาระดับความสามารถในเวลาปัจจุบัน โดยพิจารณาจากความบกพร่อง 2 ด้าน คือ ระดับความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถในการปรับตัวตามความต้องการของสังคม และสิ่งแวดล้อมปกติ ซึ่งการแบ่งระดับภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาตาม ICD 10 ขององค์การอนามัยโลก มีดังนี้

1. ระดับน้อย (Mild Mental Retardation) ระดับเชาว์ปัญญา (IQ) 50–69
2. ระดับปานกลาง (Moderate Mental Retardation) ระดับเชาว์ปัญญา (IQ) 35–49

3. ระดับรุนแรง (Severe Mental Retardation) ระดับเชาวน์ปัญญา (IQ) 20–34
4. ระดับรุนแรงมาก (Profound Mental Retardation) ระดับเชาวน์ปัญญา (IQ) ต่ำกว่า 20
5. ปัญญาอ่อนอื่นๆ (Other Mental Retardation) ระดับเชาวน์ปัญญา (IQ) ไม่สามารถประเมินได้ เนื่องจากมีความพิการทางกายอย่างมาก
6. ไม่สามารถระบุได้ (Unspecified Mental Retardation) เนื่องจากมีหลักฐานว่ามีภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา แต่มีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะจัดไว้ในข้อหนึ่งข้อใดที่กล่าวมาแล้วได้ (ดารณี ธนะภูมิ. 2542 : 21-23; อ้างอิงจาก สถาบันสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. ม.ป.ป. : 86-87)

โดยสรุปการแบ่งระดับภาวะความบกพร่องทางสติปัญญานั้น แบ่งตามระดับสติปัญญา ซึ่งวัดโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน ระดับความรุนแรงของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา และลักษณะความต้องการช่วยเหลือของเด็กในแต่ละระดับ ทั้งนี้การแบ่งระดับภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการวางแผนให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านการดูแล และการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละบุคคล

1.4 ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้

ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียน มีดังนี้

1. ด้านสติปัญญา เป็นด้านที่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ต่างจากเด็กปกติมากที่สุด และเมื่อวินิจฉัยด้านสติปัญญาจะพบลักษณะ ดังนี้

1.1 อัตราเร็วของการเรียนรู้ (Rate of Learning) ใช้เวลาเรียนรู้มากกว่าปกติ

1.2 ระดับการเรียนรู้ (Level of Learning) มักมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนวิชาการ คือ เรียนได้ในระดับต่ำกว่าเด็กปกติ แต่อาจเรียนรู้ได้ดีในวิชาพลศึกษาหรือศิลปะ เป็นต้น

1.3 อัตราเร็วของการลืม (Rate of Forgetting) มีแนวโน้มที่จะลืมสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้วเร็วกว่าปกติ การฝึกฝนในลักษณะซ้ำๆ จะช่วยให้เด็กสามารถจำข้อมูลที่เรียนไปแล้วได้ดีขึ้น

1.4 การถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning) มีปัญหาความยากลำบากในการถ่ายโยงการเรียนรู้ จากสถานการณ์หนึ่งไปยังสถานการณ์หนึ่ง ทักษะหรือความคิดรวบยอดที่กำลังเรียนอยู่ เด็กสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่กำหนดในขณะที่เรียนได้ดี แต่ไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เลยในสถานการณ์ที่แตกต่างจากสถานการณ์เดิมเล็กน้อยหรือแตกต่างโดยสิ้นเชิง

1.5 การเรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรม (Concrete Versus Abstract Learning) สามารถเรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรม ชัดเจนตรงไปตรงมามากกว่าสิ่งที่เป็นนามธรรม

1.6 ในขณะที่เรียนรู้จะสนใจเฉพาะใจความสำคัญ ไม่สามารถจดข้อมูลที่เรียนรู้ส่วนอื่นๆ ที่อยู่ในสถานการณ์นั้นๆ ในขณะที่เด็กปกติทำได้

1.7 รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Set) ต้องใช้เวลามากกว่าเด็กปกติในการพัฒนา Learning Set คือ กระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบจะใช้วิธีแก้ไขเป็นขั้นตอนไปจนประสบความสำเร็จ เมื่อประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาลบๆ มนุษย์จะพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหของตนเอง ซึ่งเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีความยากลำบากมาก แต่ถ้าให้เด็กเรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบได้แล้วก็สามารถทำได้เช่นเดียวกับเด็กปกติ

2. ภาษาและการสื่อสาร เรียนรู้ภาษาได้ช้ากว่าเด็กปกติ และวิชาการอื่นที่ต้องอาศัยภาษาในการเรียนรู้ เช่น คณิตศาสตร์ สังคม เป็นต้น ทำให้มีปัญหาในการเรียนมาก ดังนั้น ควรให้ความสำคัญและรับบริการกระตุ้นพัฒนาการทางภาษาจากนักวิชาการ

3. ทักษะทางสังคม เมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่เคยชิน เด็กจะมีปฏิกิริยาในลักษณะกลัว วิดกกังวล หรือมีพฤติกรรมก่อกวนสังคม ดังนั้น ควรเตรียมความพร้อมทางสังคมและวางแผนอย่างเป็นระบบโดยเฉพาะพฤติกรรมปรับตัว (Adaptive Behaviour) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เด็กดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

4. ทักษะกลไกกล้ามเนื้อ พัฒนาการด้านร่างกาย และทักษะกลไกกล้ามเนื้อต่างกับเด็กปกติอย่างมาก ดังนั้นหากพัฒนาการด้านนี้มีลักษณะล่าช้า หรือมีความบกพร่องจะส่งผลให้พัฒนาการโดยรวมของเด็กมีความล่าช้าไปด้วยแต่การวินิจฉัยเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามิได้ขึ้นอยู่กับความผิดปกติหรือล่าช้าทางพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งเป็นเกณฑ์ (พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. 2540 : 5-8)

นอกจากนี้ ประภฤติ พูลพัฒน์ (2544 : 73-84) ได้กล่าวถึง ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ไว้อีกมุมมองหนึ่ง ดังนี้

1. ลักษณะพฤติกรรมทั่วไปของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จะมีอาการบ่งชี้ภาวะบกพร่องทางสติปัญญาที่แตกต่างกันออกไป และไม่จำเป็นว่าทุกคนจะต้องมีลักษณะเช่นเดียวกันนี้ เช่น พูดช้ากว่าปกติ พูดไม่ค่อยชัด มีความรู้สึกทางประสาทสัมผัส ช้ามาก มักมีปัญหาในการทำงานของกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก มีช่วงความสนใจสั้นประมาณ 5-10 นาที จำอะไรไม่ค่อยได้ ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ เมื่อให้ทำกิจกรรมมักมี ท่าทางอึดอาดและไม่ค่อยได้ตอบ

2. ลักษณะทางด้านสติปัญญา มีระดับสติปัญญาอยู่ระหว่าง 50-55 ถึง 75-80 ตลอดจนมีวุฒิภาวะด้านการเรียนและความสามารถทั่วไปได้แก่ ด้านภาษา การรับรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวกับสติปัญญาล่าช้ากว่าเด็กในวัยเดียวกัน

3. ลักษณะทางด้านการศึกษา อัตราความก้าวหน้าทางด้านการเรียน และพัฒนาการทางด้านสติปัญญาจะอยู่ราวครึ่งหนึ่ง หรือสามในสี่ถ้าเปรียบเทียบกับเด็กปกติ ดังนั้น ไม่ควรคาดหวังว่าเด็กเหล่านี้จะสามารถเรียนได้ในช่วงเวลาที่เท่ากันกับเด็กปกติ

4. ลักษณะทางด้านสังคม ไม่มีข้อจำกัด หรือมาตรฐานทางสังคมใดที่จะทำให้เด็กต่างไปจากเด็กปกติ ทั้งนี้เด็กอาจแสดงพฤติกรรมที่นอกเหนือจากสังคมและชุมชนนั้นๆ คาดหวังเอาไว้ และเขาไม่สามารถปฏิบัติตามรูปแบบที่สังคมคาดหวังเอาไว้ได้ จึงทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ผิดแผกแตกต่างไปจากสังคมทั่วไปบ้าง

5. ลักษณะทางด้านอาชีพ สามารถเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสภาพการทำงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะหรือใช้ทักษะไม่มากนักได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละบุคคล

โดยสรุป เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ มีลักษณะหรือข้อจำกัดในด้านต่างๆ ได้แก่ พัฒนาการทางด้านสติปัญญา มีปัญหาในการถ่ายโยงการเรียนรู้ มีความจำระยะสั้น ไม่จดจ่อหรือตั้งใจทำกิจกรรมทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ พัฒนาการทางด้านร่างกายล่าช้ากว่าเด็กปกติบ้างเล็กน้อย พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ขาดความมั่นคงและควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้ พัฒนาการทางด้านสังคมไม่ค่อยมีปัญหา นอกจากเด็กจะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเฉพาะตัวที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว รังแกเพื่อน เป็นต้น แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เด็กกลุ่มนี้ก็สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ โดยมีหลักการจัดการศึกษาและการสอนที่จะนำเสนอในลำดับต่อไป

1.5 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้

การจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอน ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับจุดประสงค์ ขอบข่าย และการจัดลำดับการศึกษา ระยะเวลาในการศึกษา ตลอดจนการประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งขอบข่ายการศึกษาหมายถึงรวมถึงประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาแต่ละบุคคล อาจกำหนดเป็นเดือน ปี หรือกำหนดตามระยะเวลาของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละบท หรือแต่ละวัน เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการเรียนการสอน จึงควรกำหนดเวลาให้แน่นอน และกิจกรรมที่จัดควรเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของเด็กแต่ละบุคคล (ประภคติ พูลพัฒน์. 2544 : 106)

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 46-47) กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้น ควรจัดให้มีหลักสูตรที่ครอบคลุมเนื้อหา 4 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 ความพร้อมและเนื้อหาที่จำเป็น

หมวดที่ 2 การสื่อสาร ภาษาและพัฒนาการทางความคิดความจำ

หมวดที่ 3 ทักษะในทางสังคม การดำรงชีพ นันทนาการ การพัฒนาบุคลิกภาพ

หมวดที่ 4 พื้นฐานการเงินและอาชีพ

เนื้อหาที่กำหนดไว้นี้เป็นขอบข่ายกว้างๆ เนื่องจากเด็กมีความต้องการแตกต่างกัน และชุมชนแต่ละแห่งสามารถสนองความต้องการของเด็กในลักษณะที่แตกต่างไปได้ ซึ่งหลักสูตรในแต่ละระดับควรเน้นในสิ่งต่อไปนี้

1. ระดับก่อนวัยเรียน ควรเน้นความพร้อมของเด็กทั้งในด้านความคิด ความจำ ร่างกาย อารมณ์และสังคม ความพร้อมของเด็กจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนระดับประถมศึกษา ควรเน้นทักษะที่จะช่วยให้เด็กมีความพร้อมในการเรียน เช่น การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อ มัดใหญ่ การฝึกให้เด็กมีความสนใจในบทเรียนนานขึ้น การฝึกความคิดความจำ และฝึกพูด เป็นต้น

2. ระดับประถมศึกษา ในระดับนี้ควรเน้นเกี่ยวกับการอ่าน คณิตศาสตร์ และภาษา ส่วนวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษานั้น มีความสำคัญรองลงไป และควรปรับปรุงเนื้อหาให้แตกต่างไปจากหลักสูตรสำหรับเด็กปกติ ตลอดจนจัดเอกสารให้สอดคล้องกับความสนใจ และความสามารถของเด็ก ส่วนเนื้อหาด้านวิชาดนตรีและศิลปะก็เช่นเดียวกัน

3. ระดับมัธยมศึกษา เน้นความต้องการและความสามารถของเด็กเป็นสำคัญหากเด็กมีความสามารถในการเรียน ก็ควรได้รับการส่งเสริมให้เรียนวิชาที่เหมาะสม หากเด็กไม่มีความพร้อมที่จะเรียนในหลักสูตรที่เน้นวิชาการ ควรให้เรียนในด้านอาชีพ และฝึกทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต จุดประสงค์สำคัญในการให้การศึกษาแก่เด็กในระดับนี้ เพื่อเตรียมเด็กให้สามารถดำรงชีพในสังคมได้ตามสภาพของสิ่งแวดล้อม และสังคมในท้องถิ่นของเด็ก ซึ่งควรฝึกให้มีทักษะด้านการงาน และอาชีพ การครองเรือน นันทนาการ การดูแลสุขภาพและการดำรงชีพในชุมชน

นอกจากนี้ ผดุง อารยะวิญญู; และบัวแก้ว ไหมศรี (2548 : 11-14) กล่าวว่า ทักษะการดำรงชีพในสังคม ของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งด้วยกัน ดังตัวอย่างกิจกรรมต่อไปนี้

1. กิจกรรมด้านการพัฒนามนุษย์ (Human Development Activities) ได้แก่ พัฒนาทักษะทางกาย เช่น ทักษะการประสานตากับมือ การใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก

พัฒนาทักษะด้านความคิดความจำ เช่น การอ่าน การพูด การให้เหตุผล และพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคม เช่น การเคารพกติกา การไว้ใจใจ และการนับถือผู้อื่น เป็นต้น

2. กิจกรรมด้านการสอนและการศึกษา (Teaching and Education Activities) เช่น ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อนนักเรียน การเรียนทักษะทางวิชาการเท่าที่จำเป็น (การอ่าน ป้าย การเข้าใจเงินตรา ฯลฯ) การใช้เทคโนโลยีในการเรียน การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เรียนรู้และใช้กลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและทักษะการตัดสินใจ เป็นต้น

3. กิจกรรมการดำรงชีวิตในบ้าน (Home Living Activities) เช่น การใช้ห้องน้ำ การแต่งตัว การดูแลทำความสะอาดเสื้อผ้า ร่างกาย การปรุงอาหารและการรับประทานอาหาร การจัดตกแต่งและทำความสะอาดบ้าน การใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีภายในบ้าน เป็นต้น

4. กิจกรรมการดำรงชีวิตในชุมชน (Community Living Activities) เช่น การใช้บริการรถสาธารณะ การร่วมกิจกรรมนันทนาการ การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชน ฯลฯ

5. กิจกรรมการจ้างงาน (Employment Activities) เช่น การฝึกทักษะการทำงานให้มีประสิทธิภาพและเสร็จตามกำหนด การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและนายจ้าง ฯลฯ

6. กิจกรรมด้านสุขภาพและความปลอดภัย (Health and Safety Activities) เช่น การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การรักษาสุขภาพอนามัย การเข้ารับบริการบำบัด การกินยา การหลีกเลี่ยงอันตราย และการปฏิบัติตามกฎเพื่อลดอุบัติเหตุ การรับบริการประกันสังคม ฯลฯ

7. กิจกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรม (Behavioral Activities) เช่น เรียนรู้ และเลือกแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม รู้จักการควบคุมอารมณ์ของตน เรียนรู้และหลีกเลี่ยงยาเสพติด ฯลฯ

8. กิจกรรมทางสังคม (Social Activities) เช่น การร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น การปฏิบัติต่อเพศตรงข้ามให้เหมาะสม การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นตามความจำเป็น ฯลฯ

9. กิจกรรมด้านการปกป้องสิทธิและการแก้ต่าง (Protection and Advocacy Activities) เช่น การใช้สิทธิของตนตามกฎหมาย การหลีกเลี่ยงการเอาเปรียบ เป็นต้น

และ ฉนวน จตุกุล (2539 : 7-8) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้น ควรสอนเนื้อหาตามช่วงวัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วัยแรกเกิดถึง 6 ขวบ ควรได้รับการดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนได้รับการกระตุ้นพัฒนาการให้เกิดทักษะในด้านต่างๆ ได้แก่ ทักษะการเคลื่อนไหว การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก การเข้าใจภาษา การช่วยเหลือตนเองและทักษะทางด้านสังคม เพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ต่อไป

วัย 6 ถึง 14 ปี เด็กควรได้รับการเตรียมความพร้อมในด้านการเรียน ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา และสังคม ตลอดจนควรจัดให้เด็กได้มีโอกาสเข้าเรียนร่วมตามความจำเป็น และเหมาะสมตามระดับความสามารถของวัยของเด็ก ถ้าเด็กไม่สามารถเรียนวิชาการได้ ควรฝึกการช่วยเหลือตนเองและงานบ้านง่ายๆ วัยนี้ควรเริ่มเตรียมการวางแผนครอบครัว เพื่อป้องกันปัญหาทางเพศและการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ในเด็กผู้หญิงควรฝึกสอนการดูแลตนเองในเรื่องของการมีประจำเดือนด้วย

วัย 14 ถึง 18 ปี ควรได้รับการฝึกอาชีพในสถาบันหรืออาชีพที่พ่อแม่ทำอยู่ หรืออาชีพที่มีอยู่ในเครือญาติหรืออาชีพที่มีอยู่ในชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ ทั้งนี้ควรเป็นอาชีพที่ปลอดภัย และเหมาะสมกับความสามารถและความต้องการของเด็ก ควรเตรียมการวางแผนครอบครัวให้กับเด็ก เพื่อป้องกันปัญหาทางเพศและการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

วัย 18 ปีขึ้นไป เป็นวัยที่เริ่มทำงานและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมต่อไป จึงควรได้รับการดูแลช่วยเหลือในด้านสถานที่ทำงาน และที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมปลอดภัย สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสถานที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันต่างๆ การให้เด็กได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ในสังคม เช่น กีฬา ดนตรี ศิลปะ นันทนาการต่างๆ ตลอดจนการช่วยเหลือสวัสดิภาพและสวัสดิการที่จำเป็น ได้แก่ ด้านกฎหมาย หรือสิทธิต่างๆ ที่พึงมีพึงได้และเอื้ออำนวยให้บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเช่นคนปกติทั่วไป ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลกลุ่มนี้

โดยสรุป การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้นั้นควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู ผู้บริหาร และผู้ปกครอง เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และจัดโปรแกรมการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ รักษาสุขภาพอนามัย มีทักษะในการอ่าน เขียน คิดเลขเบื้องต้นได้ ใช้เวลาว่างทำงานให้เป็นประโยชน์ ตลอดจนปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ให้มีชีวิตทางสังคมและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นอิสระในอนาคต

1.6 หลักและวิธีการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้

เนื่องจากเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความจำกัดในการเรียนรู้ ดังนั้น ในการสอนจึงจำเป็นต้องมีหลักและวิธีการสอนที่สนองต่อความต้องการพิเศษของเด็ก ดังนี้

1. คำนึงถึงความพร้อม เพราะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะมีความพร้อมช้ากว่าเด็กปกติ ดังนั้นก่อนทำการสอนสิ่งใด ครูจะต้องเตรียมความพร้อมก่อนทำการสอนวิชานั้นๆ

2. สอนตามความสามารถและความต้องการของเด็กแต่ละคน โดยจัดสภาพการเรียนรู้ การสอนให้เหมาะสมกับสภาพและลักษณะของเด็กคนนั้น

3. สอนตามระดับสติปัญญา เพราะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีระดับ สติปัญญาต่ำกว่าเด็กทั่วไปที่มีอายุเท่ากัน

4. ยอมรับความสามารถ และพยายามส่งเสริมความสามารถของเด็ก อย่าตามใจ หรือ คอยช่วยเหลือเด็กมากเกินไป เพราะถ้าคิดว่าเด็กเหล่านี้ทำอะไรด้วยตนเองไม่ได้ ความคิดเช่นนั้น จะคอยบั่นทอนความสามารถและความเชื่อมั่นของเด็ก

5. พยายามให้เด็กลดการพึ่งพาบุคคลอื่นให้น้อยลง ฝึกให้เด็กช่วยตัวเองให้มากที่สุด เช่น การรับประทานอาหาร การแต่งตัว การเข้าห้องน้ำ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กพัฒนาความ เชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้น และแบ่งเบาภาระของผู้เลี้ยงดู

6. ใช้หลักการสอนแบบ 3 R's คือ

6.1 Repetition คือ การสอนซ้ำไปซ้ำมา และใช้เวลาในการสอนมากกว่าเด็กปกติ โดยใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธีในเนื้อหาเดิม ดังนั้น ครูต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการสอนไม่ให้เกิดเบื่อ และสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น

6.2 Relaxation คือ การสอนแบบไม่ตึงเครียด ไม่สอนแต่เนื้อหาอย่างเดียวนาน เกิน 15 นาที ควรเปลี่ยนกิจกรรมการสอนวิชาการเป็นการเล่น เช่น การร้องเพลง หรือเล่นนิทาน เป็นต้น

6.3 Routine คือ การสอนให้เป็นกิจวัตรประจำวัน เป็นกิจกรรมที่จะต้องทำเป็นประจำสม่ำเสมอในแต่ละวัน

7. สอนโดยแบ่งหมู่ตามตารางสอน สามารถทำได้ดีในกรณีที่เด็กมีระดับสติปัญญา ใกล้เคียงกัน

8. เมื่อฝึกเด็กทำกิจกรรมต่างๆ ต้องพยายามแทรกการฝึกหลายๆ ด้านไปด้วย เช่น ฝึกติดกระดุมก็สนทนาถึงเรื่องรูปร่าง สี ขนาด และผิวสัมผัสของกระดุม เป็นต้น

9. พัฒนาความเชื่อมั่นเพราะเด็กเหล่านี้มักทอดถอยได้ง่าย ดังนั้น ควรสอนทีละขั้นแล้ว ให้เด็กทำทีละขั้นๆ ไป ตามหลักการวิเคราะห์งาน (Task Analysis) โดยแบ่งงานเป็นขั้นตอนย่อยๆ หลายๆ ขั้นตอน เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน และประสบความสำเร็จ ในงานซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจในตนเองให้แก่เด็กด้วย

10. สอนโดยการลงมือปฏิบัติจริง และเป็นสิ่งที่มีความหมายสำหรับเด็กสามารถนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้

11. สอนโดยใช้ของจริงหรืออุปกรณ์ประกอบทุกครั้ง เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจ และดึงดูดความสนใจของเด็ก ส่วนสิ่งที่เป็นนามธรรมนั้นเป็นสิ่งที่เด็กเข้าใจยาก ครูต้องพยายามอธิบายโดยใช้ คำง่ายๆ และยกตัวอย่างประกอบ

12. ต้องจัดการเรียนการสอนให้เด็กได้มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อฝึกให้เด็กคิด

13. ต้องให้เวลาเด็กมากพอสมควร ในการเปลี่ยนกิจกรรมอย่างหนึ่งไปสู่กิจกรรมอีกอย่างหนึ่ง เพราะการเปลี่ยนกิจกรรมอย่างรวดเร็วจะทำให้เด็กเกิดความสับสน จึงควรบอกให้เด็กรู้ล่วงหน้าก่อนจะมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรม เพื่อให้เด็กมีเวลาในการเตรียมตัว

14. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ต้องอาศัยแรงจูงใจ และการเสริมแรง เพื่อให้เด็กมีกำลังใจและให้ความร่วมมือในการเรียนมากยิ่งขึ้น

15. ควรประเมินผลความก้าวหน้าของเด็กในทุกด้านเป็นระยะๆ และอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเด็กที่มีพัฒนาการหรือไม่อย่างไร รวมทั้งเพื่อนำมาปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

16. ครูต้องเชื่อว่าเด็กมีศักยภาพในตนเองสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพทุกคน

17. นอกจากสอนในด้านวิชาการแล้ว ครูต้องคำนึงถึงการสอนพฤติกรรมการปรับตัว ปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ส่งเสริมพัฒนาทางอารมณ์ ภาษาและพัฒนานุคลิกภาพไปพร้อมๆ กัน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัย ที่ทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ (อุณเรือน อำไพพิสตร. 2542 : 14); (พิกุล เลียวลิธิวงศ์. 2543 : 45-46); (วารี ธีระจิตร. 2545 : 122), (ประภุติ พูลพัฒน์. 2544 : 58-61, 115-120)

โดยสรุป หลักและวิธีการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีหลากหลายวิธีการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทางเลือกใช้วิธีการสอนให้เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล ตลอดจนการร่วมมือจากบุคลากรหลายๆ ฝ่าย เพื่อความต่อเนื่องและประสิทธิภาพของการสอน ซึ่งจะก่อเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ด้วยเพราะความจำกัดทั้งทางด้านสติปัญญา และพฤติกรรมปรับตัวของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ทำให้ความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กกลุ่มนี้แตกต่างไปจากเด็กปกติในวัยเดียวกัน แต่ถึงอย่างไรเด็กกลุ่มนี้ก็สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ ซึ่งพบได้จากการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

จันทิมา จินตโกวิท (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อมของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับปานกลาง โดยใช้เทคนิคแม่แบบผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อมของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สูงขึ้นหลังจากได้รับการพัฒนาด้วยเทคนิคแม่แบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมศรี ตริทิเพนทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการบอกเวลาของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการสอนโดยใช้ชุดการสอน เรื่องการบอกเวลา ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการบอกเวลาของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สูงขึ้น หลังการสอนด้วยชุดการสอน เรื่องการบอกเวลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทฤษฎี เกื้อสกุล (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการรู้คิด และอารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ จากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี ผลการวิจัยพบว่า หลังการใช้กิจกรรมทักษะดนตรี เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีพฤติกรรมทางการรู้คิด และอารมณ์สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมทางอารมณ์ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กมลวรรณ สิทธิเขตรการ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความสามารถจำแนกประเภทของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการฝึกโดยใช้เกมเสริมทักษะการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถจำแนกประเภทของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ หลังการฝึกโดยใช้เกมเสริมทักษะการเรียนรู้สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โดยสรุป จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาพบว่า เด็กกลุ่มนี้สามารถฝึกฝนและเรียนรู้ทักษะต่างๆ ได้ โดยใช้วิธีการสอนที่อาจต่างจากเด็กปกติในวัยเดียวกันบ้าง แต่ความจำเป็นเร่งด่วนที่เด็กกลุ่มนี้ควรจะได้รับ คือ ฝึกให้ช่วยเหลือตนเองให้มาก ลดการพึ่งพาผู้อื่นให้น้อยลง ตลอดจนนำความรู้ที่ได้รับไปใช้เพื่อการดำรงชีวิตได้ และในการศึกษาค้นคว้าวิจัยได้ศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและมีความเข้าใจในการแก้ปัญหา ขอนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา

2.1 สมอกับการเรียนรู้

สมองจะเกิดการเรียนรู้ได้เมื่อมีเซลล์สมอง 2 ตัว ส่งผ่านข้อมูลติดต่อกันและกัน โดยข้อมูลจะส่งจากเซลล์สมองตัวส่งผ่านทางสายใยส่งข้อมูล (Axon) ไปยังสายใยรับข้อมูล (Dendrites) ของเซลล์ประสาทตัวรับโดยจะมีจุดเชื่อม (Synapse) ระหว่างกัน เมื่อมีข้อมูลผ่านมาบ่อยๆ จะทำให้จุดเชื่อมนี้แข็งแรง (กมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี. 2545 : 2) และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของการเชื่อมต่อของเซลล์ประสาท ซึ่งในขณะเดียวกันก็มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาชีวิตได้แก่ สภาพแวดล้อมภายนอก การได้รับการกระตุ้นที่ทำให้เกิดโอกาส การเรียนรู้ อาหาร การออกกำลังกาย สภาพทางอารมณ์จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต ความเครียด และการทำหาย เป็นต้น (วิทยากร เชียงกูล. 2547 : 21)

โครงสร้างของสมอง แบ่งสมองตามระดับความคิดออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ก้านสมอง (The Brain Stem) หรือสมองเพื่อความอยู่รอด เป็นสมองส่วนแรกที่จะพัฒนาในช่วงชีวิตของการปฏิสนธิ และเป็นสมองสำหรับคิดเพื่อการอยู่รอดเท่านั้น มิได้มีไว้คิดเพื่อการอื่นที่ซับซ้อนกว่า ซึ่งสมองส่วนนี้เป็นส่วนที่รับและถ่ายทอดข้อมูลจากประสาทสัมผัสต่างๆ และควบคุมดูแลเรื่องพื้นฐาน เช่น การหายใจ จังหวะการเต้นของหัวใจ แต่ไม่ได้ควบคุมการทำงานของหัวใจที่ทำงานเองอยู่แล้วโดยอัตโนมัติ นอกจากนี้ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2542 : 13) กล่าวถึงสมองส่วนนี้ว่า เป็นสมองส่วนที่ทำหน้าที่ควบคุมกลไกความรู้สึก การแสดงออกและการเอาตัวรอด หรือเพื่อความอยู่รอด ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องคอยสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ถ้าผู้เรียนยังมีความรู้สึกหิว วิตกกังวล หรือความหวาดกลัว ผู้สอนจะต้องดำเนินการแก้ไข ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ เพราะถ้าผู้เรียนยังไม่ได้รับการช่วยเหลือข้อบกพร่องส่วนนี้ ก็จะเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเรียนรู้ได้

2. สมองชั้นใน (The Limbic Brain) เป็นสมองส่วนที่มีการทำงานสำหรับคำสั่งที่ซับซ้อนขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่รักษาสมดุลของร่างกาย ควบคุมการรับประทาน การนอนหลับ ระดับฮอร์โมนในร่างกายและอารมณ์ความรู้สึก และเพื่อเป็นการรักษาสมดุลย์ ดังนั้น สมองชั้นในจะรับคำสั่งเฉพาะระดับที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น การเป็นเหตุและผลหรือตรรกศาสตร์ ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนนั้น วิชัย วงษ์ใหญ่ (2542 : 14) กล่าวว่า ผู้สอนจะต้องสังเกตผู้เรียน ถ้าผู้เรียนมีความรู้สึกขาดความมั่นใจ หรือ รู้สึกว่าตนไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในกลุ่ม ผู้สอนจะต้องสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีกับตนเอง และรู้สึกว่าเป็นส่วน

หนึ่งของสมาชิกในกลุ่มเพื่อน รวมถึงจัดสภาพของกระบวนการและสิ่งแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้ ถ้าผู้สอนมองข้ามในส่วนนี้นอกจากการเรียนรู้จะไม่เกิดแล้วยังทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมแยกตัวออกจากกลุ่ม และมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้

3. สมองชั้นนอก (The Neocortex) เป็นสมองส่วนระดับความคิดซับซ้อนสูงสุดทำหน้าที่เกี่ยวกับคำสั่งที่สลับซับซ้อนมากขึ้น เช่น การอ่าน การวางแผน การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการใช้วิจารณญาณตัดสินใจ ซึ่งเป็นสมองส่วนที่ทุกคนจะต้องใช้มากที่สุดในการศึกษาหาความรู้ และเป็นคลังเก็บข้อมูลที่จะนำความรู้มาใช้ในการคิดสิ่งต่างๆ (กมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี. 2545 : 22-24) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนนั้นผู้สอนได้สังเกตและแก้ไข ปัญหาหลักๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของสมองส่วนแกน (Stem) เป็นอันดับแรก สร้างความมั่นคงทางจิตใจในระดับสมองชั้นกลาง (Limbic) เป็นอันดับต่อมา สมองส่วนนอกจะทำหน้าที่ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เป็นพลังการเรียนรู้ คือ ผู้เรียนสามารถคิดได้เอง มีเหตุผล สามารถคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์และคิดแก้ปัญหา ทั้งนี้นอกจากชั้นของสมองที่มีส่วนสัมพันธ์กับการเรียนรู้แล้วสมองซีกซ้ายและซีกขวาก็มีส่วนสัมพันธ์กับการเรียนรู้เช่นกัน (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2542 : 15-16)

สมองซีกซ้ายและสมองซีกขวา (Examining the Hemispheres)

ซีรีบรัม (Cerebrum) แบ่งเป็น 4 บริเวณ ซึ่งทำงานต่างกัน เช่น ส่วนหน้า (Frontal Lobe) ทำงานเกี่ยวกับการแก้ปัญหา นามธรรม ส่วนข้าง (Parietal Lobe) ช่วยกระบวนการสื่อสารจากประสาทสัมผัสต่างๆ ส่วนหลัง หรือท้ายทอย (Occipital Lobe) ควบคุมการมองเห็นและส่วน Temporal Lobe ควบคุมความจำ การได้ยิน และภาษา (วิทยากร เชียงกุล. 2547 : 25) ซึ่งซีรีบรัมจะแบ่งออกเป็นสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวา สมองซีกซ้ายจะควบคุมการทำงานของร่างกาย ซีกขวาและสมองซีกขวาก็จะควบคุมการทำงานของร่างกายซีกซ้าย การเชื่อมการทำงานของสมองซีกซ้ายและซีกขวานั้นมาจากกลุ่มเส้นใยประสาท (The band of nerve fibers) นอกจากนี้สมองซีกซ้ายมีความสามารถในการวิเคราะห์ และจัดการแบบแยกเป็นส่วนๆ แต่สมองซีกขวาก็จะจัดการโดยเป็นภาพรวมทั้งหมด ซึ่งสมองซีกซ้ายจะเกี่ยวกับความสามารถในการใช้ภาษาพูด การวิเคราะห์ การจัดลำดับก่อนหลัง ควบคุมพฤติกรรม ระยะเวลาและสถานที่ ส่วนสมองซีกขวานั้นจะมีความสามารถเกี่ยวกับภาษาท่าทาง ความสนุกสนานทางดนตรี จินตนาการ ไหวพริบ ความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ การสังเคราะห์และการคิดสิ่งแปลกใหม่ (กมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี. 2545 : 34-35)

การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการทำงานของสมอง

1. สมองทำงานได้หลายอย่างในขณะเดียวกัน ทั้งความคิด อารมณ์ จินตนาการและสภาวะทางร่างกาย ซึ่งทำงานไปพร้อมกันและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ดังนั้นผู้สอนควรใช้ยุทธวิธีการสอนที่หลากหลาย ผสมผสานเทคนิคการสอนสังเคราะห์โดยสมอง (Cognitive) แบบเชื่อมโยง (Affective) และแบบภาคปฏิบัติ (Practical) เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์อย่างเหลือเฟือ และเรียนรู้ตัวอย่างหลากหลายทั้งด้วยการฟัง การเห็น การเคลื่อนไหว และการสัมผัสโดยตรง เป็นต้น

2. การเรียนรู้ต้องอาศัยสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งหมดของผู้เรียน การมีวุฒิภาวะตามวัย ความพร้อมทางร่างกาย สภาพอารมณ์มีผลกระทบต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น ผู้สอนควรตระหนักว่านักเรียนแต่ละคนเติบโตในอัตราที่แตกต่างกัน อายุตามปีปฏิทินมิได้สะท้อนว่านักเรียนทุกคนจะมีความพร้อมในการเรียนเท่ากันเสมอไป ผู้สอนต้องคำนึงถึงสุขภาพทางกายและใจเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

3. สมองเกิดมาเพื่อแสวงหาความหมายของสิ่งต่างๆ ความอยากรู้อยากเห็น จะได้รับการสนองตอบอย่างเต็มเปี่ยมจากการท้าทายที่มีความหมาย ผู้สอนจึงต้องสร้างบทเรียน และกิจกรรมให้กระตุ้นความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียนให้ตื่นตัวแต่ผ่อนคลายตามธรรมชาติ

4. อารมณ์ และการเรียนรู้จะเป็นเหตุเป็นผล (Cognition) ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ข้อมูลที่เร้าอารมณ์นั้นช่วยให้สมองของเราเก็บข้อมูลและนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ดังนั้นผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ที่ผ่อนคลายส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติทางบวกเกี่ยวกับการเรียนการสอน และสนับสนุนให้นักเรียนตระหนักในเรื่องอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและตระหนักว่าอารมณ์นั้นมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ด้วย

5. สมองจะเข้าใจได้ดีที่สุดเมื่อข้อมูลและทักษะแฝง ผังอยู่ในความจำแบบเชื่อมโยงมิติ และเก็บข้อมูลส่วนที่ดีความว่าเป็นประโยชน์ มีความหมายมีคุณค่าต่อการเก็บ และนำออกมาใช้ ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องสอนให้เชื่อมโยงกับความรู้เดิม หรือประสบการณ์ของชีวิตจริง ซึ่งควรใช้เทคนิคที่สร้าง หรือเลียนแบบประสบการณ์จริง และใช้ประสาทสัมผัสที่หลากหลาย เช่น การสาธิต การทำโครงการ การอุปมาอุปมัย เป็นต้น เพื่อแสดงให้นักเรียนเห็นว่าข้อมูลหรือทักษะที่ครูสอนนั้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้

6. สมองของคนมีลักษณะเฉพาะไม่เหมือนกัน ดังนั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึงผู้เรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละคนได้สำรวจแบบแผนการเรียนรู้และสร้างเทคนิคการเรียนรู้ของตนเอง

7. ถ้าต้องการให้นักเรียนจดจำข้อมูลต่างๆ ได้ง่าย ผู้สอนต้องนำเสนอข้อมูลหลายๆ ทาง และให้นักเรียนมีโอกาสเข้ารหัส (Encode) หรือตีความว่าข้อมูลนั้นมีความหมายได้โดยใช้ประสาทสัมผัสหลายทาง และสามารถส่งผ่านข้อมูลไปเก็บไว้ที่ความทรงจำระยะยาวของสมอง ซึ่งมักจะจดจำเรื่องที่เร้าอารมณ์ได้มากกว่าเรื่องแบบเรียบๆ และสามารถเพิ่มความจำได้โดยมีโอกาสรับรู้ซ้ำหลายครั้งผ่านสื่อหลากหลายรูปแบบ (วิทยากร เชียงกูล. 2547 : 124-135)

โดยสรุป ถึงแม้ว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้นจะมีความจำกัดในด้านสมอง แต่สมองก็พร้อมที่จะเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทั้งทางกายภาพ อารมณ์ และสังคม เรียนรู้โดยผ่านกิจกรรมที่เน้นประสาทสัมผัส การเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ ผึกคิดและใช้ภาษา ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ผ่อนคลาย และเหมาะสมกับศักยภาพของเด็กแต่ละคน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ออกแบบกิจกรรมการเล่นเพื่อสอนให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงานของสมอง คือ กระตุ้นให้เด็กคิดและใช้ภาษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

2.2 ความหมายของปัญหา

ไมเยอร์ และไฮด์เกอร์เคน (มันจนา จงกล. 2547 : 34; อ้างอิงจาก Meyer, & Heidgerken. 1962 : 496) กล่าวว่า ปัญหา หมายถึง เหตุการณ์หรือเรื่องใดก็ตามที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายซึ่งจำเป็นต้องศึกษาหาสาเหตุและที่มาของปัญหานั้นและต้องมีกระบวนการที่เหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้นให้หมดสิ้นไป

ซูซีฟ อ่อนโคสูง (2522 : 10) กล่าวว่า ปัญหา หมายถึง เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ขัดขวางไม่ให้อบรรลุเป้าหมาย ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาหาสาเหตุและที่มาของปัญหาด้วยกระบวนการที่เหมาะสม

มนัส บุญประกอบ; และคนอื่นๆ (2546 : 56) กล่าวว่า ปัญหา หมายถึง สภาวะทุกข์หรือทรมานได้ยาก ซึ่งไม่พึงปรารถนา หรือช่องว่างระหว่างสภาวะปัจจุบันกับสภาวะที่คาดหวังจะไปให้ถึงซึ่งยังไม่เป็นไปตามปรารถนา และเป็นสิ่งที่ต้องการแก้ไข

สรุปปัญหา หมายถึง เหตุการณ์หรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคทำให้รู้สึกไม่สบายกาย ไม่สบายใจ และขัดขวางการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไม่ให้อบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ

2.3 ประเภทและลักษณะของปัญหา

ได้มีผู้ศึกษาลักษณะและจัดแบ่งประเภทของปัญหาไว้ดังนี้

โรมัส (ฉันทนา ภาคบกข. 2528 : 25; อ้างอิงจาก Thomas. 1972) ได้จำแนกลักษณะของปัญหาไว้ดังนี้

1. ปัญหาที่มีคำตอบอยู่แล้ว ได้แก่ การค้นหาคำตอบในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
2. ปัญหาที่เปิดกว้างไม่มีกฎเกณฑ์ เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ หรือคิดแบบอเนกนัย ได้แก่ ปัญหาสำหรับฝึกความคิดสร้างสรรค์

เฟรดเดอริกสัน (ฉันทนา ภาคบกข. 2528 : 25; อ้างอิงจาก Frederikson. 1984) จำแนกลักษณะของปัญหาไว้ 2 ประเภท ดังนี้

1. ปัญหาซึ่งกำหนดชัดเจนหรือปัญหาที่มีความสมบูรณ์ ซึ่งการฝึกฝนในการแก้ปัญหาประเภทนี้จะช่วยให้เกิดกระบวนการคิดที่จับใจ เน้นการแก้ปัญหาเฉพาะด้าน ง่ายต่อการประเมินครูสามารถพบข้อบกพร่อง และทำการแนะนำช่วยเหลือได้โดยง่าย จึงทำให้ได้ผลรวดเร็วแต่ยากที่จะนำไปสู่ความคิดในระดับสูง

2. ปัญหาซึ่งไม่กระจ่างชัดหรือมีความไม่สมบูรณ์ในตัวปัญหา เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน ต้องหาความสัมพันธ์และแยกแยะประเด็นปัญหา โดยอาศัยความรู้ด้านการคิดและความจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ต่างๆ เข้ามาช่วยก่อนที่จะดำเนินการตามขั้นตอนของการแก้ปัญหา

บุญเลี้ยง พลสุธ (2526 : 23,45) ได้แบ่งประเภทของปัญหาออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ปัญหาในชีวิตประจำวัน เป็นปัญหาที่เราต้องพบและแก้ปัญหาอยู่เสมอ ซึ่งแต่ละคนอาจพบแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เกิดจากความต้องการที่จะทำการแก้ปัญหาให้หมดสิ้นไปเป็นส่วนมาก

2. ปัญหาทางสติปัญญา เป็นปัญหาที่เกิดจากความต้องการและความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ ปัญหาเหล่านี้ส่งเสริมให้มนุษย์ฉลาดขึ้น และเป็นผลให้เกิดความเจริญขึ้นได้หลายๆ ด้าน

โดยสรุปประเภทและลักษณะของปัญหานั้นแบ่งตามเกณฑ์การพิจารณา ได้แก่ ลักษณะองค์ประกอบ โครงสร้างของปัญหา และพิจารณาตามสภาพที่เกิดปัญหา รวมถึงตัวผู้แก้ปัญหาทั้งนี้ ปัญหาทุกประเภทล้วนมีลักษณะที่เหมือนกันประการหนึ่ง คือ เป็นสถานการณ์ที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่เป็นที่คาดหวังของบุคคลที่จะประสบกับสถานการณ์นั้นๆ จึงหาวิธีการแก้ไขสถานการณ์ให้เป็นไปตามความคาดหวังของตน

2.4 ความหมายของการแก้ปัญหา

นักการศึกษาให้ความหมายของการแก้ปัญหาไว้ ดังนี้

ไอเซนค วิชเบอร์ก และเบิร์น (ชาติชาย ปิสาสน์. 2544 : 13; อ้างอิงจาก Eysenck, Wuzzburg and Berne. 1972 : 44) กล่าวว่า การแก้ปัญหาคือ กระบวนการที่ต้องอาศัย ความรู้ ในการพิจารณา สังเกตปรากฏการณ์และโครงสร้างของปัญหา รวมทั้งกระบวนการคิดเพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายที่ต้องการ

บุญเลี้ยง พลภู (2526 : 23) กล่าวว่า การแก้ปัญหา คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของตนให้หลุดพ้นจากอุปสรรคเป็นการกระทำที่มีจุดมุ่งหมาย โดยเลือกเอาวิธีการหรือกระบวนการ ที่เหมาะสมกับความสามารถและความต้องการของตน และต้องอาศัยความรู้แจ้งเห็นจริง หรือ ความหยั่งเห็น (Insight) คือต้องศึกษาปัญหาให้เข้าใจถ่องแท้เสียก่อนจึงจะสามารถแก้ปัญหา เหล่านั้นได้ และการแก้ปัญหาคือการสร้างสรรคอย่างหนึ่ง เมื่อแก้ปัญหาได้สำเร็จผู้แก้ย่อมมี สติปัญญาออกงามขึ้น

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528 : 267) และ ประสาท อิศรปรีดา (2547 : 187) กล่าวว่า การแก้ปัญหาคือ กระบวนการซับซ้อนซึ่งต้องอาศัยทั้งความคิด ประสบการณ์และการเรียนรู้ ทั้ง ทางตรง และทางอ้อมมาแก้ปัญหาที่ได้ประสบใหม่

ชุมพล พัฒนสุวรรณ (2531 : 17) กล่าวว่า การแก้ปัญหามีได้เป็นความสามารถเดี่ยวๆ แต่ประกอบด้วยกลุ่มของความสามารถหลายๆ ด้าน ประกอบกันในการแก้ปัญหานี้ๆ เช่น การ นึกคิดในลักษณะของสถานการณ์ จำแนกประเภท การรับรู้ความสัมพันธ์ การหาทางเลือกหลายๆ รูปแบบ การให้รายละเอียดของเป้าหมายและการคิดแก้ปัญหาอย่างสมเหตุสมผล

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2543 : 103) กล่าวว่า การแก้ปัญหาคือ การคิดพิจารณาไตร่ตรอง อย่างพินิจพิเคราะห์ถึงประเด็นสำคัญของเรื่องราวต่างๆ ที่คอยสร้างความยุ่งยากสับสน และความ วิตกกังวล โดยพยายามหาทางคลี่คลายสิ่งเหล่านี้ และหาหนทางจัดปัญหาให้หมดอย่างมีขั้นตอน

โดยสรุปการแก้ปัญหา หมายถึง กระบวนการทางความคิดที่เป็นระบบ ซึ่งต้องอาศัย ความรู้และประสบการณ์เดิมมาช่วยในการวิเคราะห์และหาวิธีการแก้ไขหรือจัดปัญหาให้หมดสิ้น ไป

2.5 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหา

การแก้ปัญหาในแต่ละครั้งนั้นจะประสบความสำเร็จหรือบรรลุจุดหมายที่วางไว้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหา ไว้มีดังนี้

ซูซีฟ อ่อนโคสูง (2522 : 121-123) และ สุวัฒน์ มุทธเมธา (2523 : 202-204) กล่าวถึง องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหาไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

1. ตัวผู้เรียน (Condition in Learner) ได้แก่ ระดับเชาวน์ปัญญา ลักษณะอารมณ์ อายุ แรงจูงใจและประสบการณ์

2. สถานการณ์ที่เป็นปัญหา (Condition in Learning Situation) ถ้าปัญหานั้นเป็นที่สนใจของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะแก้ปัญหา หรือถ้ามีผู้ชี้แนะสำหรับปัญหาที่ยากๆ จะทำให้มองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหา หรือถ้าปัญหานั้นเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องหรือคล้ายคลึงกับปัญหาที่เคยเรียนรู้มาแล้วก็จะทำให้การแก้ปัญหานั้นง่ายขึ้น

3. การแก้ปัญหเป็นหมู่ (Problem Solving in Group) คือ การให้เด็กมีโอกาสร่วมกันแก้ปัญหา มีการอภิปรายและการถกเถียงกัน ซึ่งการแก้ปัญหแบบนี้ต้องอาศัยความร่วมมือของคนหลายๆ คน การแก้ปัญแบบนี้จะได้ผลดีก็ต่อเมื่อ

3.1 สมาชิกของกลุ่มมีจุดหมายร่วมกันที่จะแก้ปัญหาให้สำเร็จ

3.2 สมาชิกแต่ละคนมีข้อมูลและความรู้ที่จะแก้ปัญหา

3.3 สมาชิกทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเท่ากัน

3.4 เป็นงานยาก สลับซับซ้อน

3.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่ม

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2528 : 267-268) กล่าวว่า การแก้ปัญหจะสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ระดับความสามารถของเชาวน์ปัญญา ผู้ที่มีระดับเชาวน์ปัญญาสูง ย่อมแก้ปัญหได้ดีกว่าผู้ที่มีระดับเชาวน์ปัญญาต่ำ

2. การเรียนรู้ในการแก้ปัญหจะสำเร็จได้ เกิดจากการที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจหลักการต่างๆ ได้อย่างถ่องแท้ และเมื่อประสบปัญหาเช่นนั้นอีกหรือมีความคล้ายคลึงกันก็จะแก้ปัญหได้รวดเร็วและถูกต้อง

3. การรู้จักคิดแบบเป็นเหตุเป็นผล โดยอาศัยสิ่งต่างๆ ดังนี้

3.1 ข้อเท็จจริงและความรู้จากประสบการณ์เดิม

3.2 จุดมุ่งหมายในการคิดและแก้ปัญหา

3.3 ระยะเวลาในการไตร่ตรองหาเหตุผลที่ดีที่สุด

จรรยา สุวรรณทัต (รัตนา มณีจันสุข. 2539 : 11; อ้างอิงจาก จรรยา สุวรรณทัต. 2529 : 375-377) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อความสามารถในการแก้ปัญหาไว้ ดังนี้

1. ระดับสติปัญญา เป็นองค์ประกอบทางพันธุกรรม จากผลการวิจัย พบว่าบุคคลที่มีปัญญาคิดจะมีความสามารถในการแก้ปัญหาอยู่ในระดับสูง

2. อารมณ์และแรงจูงใจ เป็นองค์ประกอบในตัวผู้เรียนที่มีความสำคัญ และมีอิทธิพลอย่างมากต่อการแก้ปัญหา ประสบการณ์ทางอารมณ์บางอย่าง อาจทำให้การแก้ปัญหาบางเรื่องง่ายขึ้น เช่น ความสนุกสนานเพลิดเพลิน การมีแรงจูงใจทางบวก แรงจูงใจที่เรียนรู้จากการแก้ปัญหาด้วยตนเอง นอกจากนั้น การสอนและคำแนะนำจากครูหรือผู้รู้ที่คอยชี้ให้เห็นแนวทางในการแก้ปัญหาซึ่งอาจช่วยกระตุ้นและจูงใจให้บุคคลกระทำการแก้ปัญหาต่อไปได้โดยไม่ติดขัด

3. การอบรมเลี้ยงดูและการฝึกฝน เป็นองค์ประกอบสำคัญทางสภาพแวดล้อม ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหา ในกรณีที่เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาโดยวิธีที่ถูกต้อง ได้รับการสนับสนุนให้ใช้เหตุผล และให้โอกาสแก่เด็กในการฝึกแก้ปัญหาด้วยตนเองมาตั้งแต่เยาว์วัย จะช่วยให้เด็กได้ใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่

4. โอกาสและประสบการณ์การเรียนรู้ เด็กที่มีโอกาสใช้ความสามารถของตนในการแก้ปัญหาและตัดสินใจด้วยตนเองมาตั้งแต่เด็กๆ โดยเริ่มจากกรอบครวัจนกระทั่งเติบโตขึ้น อยู่ในโรงเรียนและสถาบันการศึกษาระดับสูงต่อเนื่องกันมาโดยตลอด เด็กก็จะมีความสามารถในการรู้คิดและสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาในเรื่องต่างๆ ได้ดี

5. สังคมและสื่อมวลชน ซึ่งการโฆษณาว่าอะไรดีหรือไม่ดีอาจจะมีผลทำให้เกิดการตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ รวมทั้งขึ้นอยู่กับความยากง่ายของสถานการณ์ปัญหาที่พบ ประกอบกับความสอดคล้องของปัญหากับแรงจูงใจของผู้แก้ปัญหา และจำนวนปัญหาก็มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหาด้วย ดังนั้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กฝึกแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างเหมาะสมก็จะเป็นการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาให้เด็กมากยิ่งขึ้น

โดยสรุป องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหาแบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ คือ องค์ประกอบที่เกี่ยวกับตัวผู้แก้ปัญหา ได้แก่ ระดับสติปัญญา อารมณ์ วุฒิภาวะ แรงจูงใจ และประสบการณ์ เป็นต้น รวมทั้งองค์ประกอบที่เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา ได้แก่ ความยากง่ายหรือ

ความสลับซับซ้อน ความไม่กระจ่างชัดของปัญหา เป็นต้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมการสอนแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนนั้น ควรคำนึงถึงองค์ประกอบดังที่กล่าวมาในข้างต้นด้วย

2.6 วิธีการแก้ปัญหา

ในการแก้ปัญหาใดๆ ก็ตามย่อมต้องอาศัยการพิจารณาไตร่ตรอง และแก้ปัญหด้วยวิธีการที่แตกต่างๆ กันไป ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้แก้และสภาพการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีวิธีการดังนี้

1. การแก้ปัญหาโดยการใช้พฤติกรรมแบบเดียว โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงการแก้ปัญหา และเมื่อประสบปัญหาจะไม่มีการไตร่ตรองหาเหตุผล เป็นการจำและเลียนแบบพฤติกรรมเดิมที่เคยแก้ปัญหาได้ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้บ้างในเด็กเล็ก เนื่องจากยังไม่เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง

2. การแก้ปัญหาแบบลองถูกลองผิด เป็นวิธีการที่ทั้งมนุษย์และสัตว์ใช้แก้ปัญหาได้ การแก้ปัญหาประเภทนี้มีการวิจัยต่างๆ ได้สรุปลงความเห็นกันว่าเหมาะสำหรับเด็กวัยรุ่นและ วัยทีนเอง เพราะเด็กวัยดังกล่าวต้องการอิสระ ต้องการแสดงว่าตนเป็นที่พึ่งของตนเองได้

3. การแก้ปัญหาโดยการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ซึ่งเป็นพฤติกรรมภายในยากแก่การสังเกตที่นิยมใช้มากที่สุด คือ การหยั่งเห็น ซึ่งขึ้นอยู่กับการรับรู้และประสบการณ์เดิม คนที่ไม่สามารถรับรู้หรือตีความสิ่งต่างๆ และไม่สามารถจดจำประสบการณ์เดิมได้ดีพอจะแก้ปัญหด้วยวิธีการนี้ไม่ได้

4. การแก้ปัญหาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การแก้ปัญหาในระดับนี้ถือว่าเป็นระดับที่สูงที่สุดและใช้ได้ดีที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อน ซึ่งวิธีการนี้ต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ระดับเชาวน์ปัญญา ต้องมีระดับเชาวน์ปัญญอย่างน้อยระดับปกติขึ้นไป (I.Q. = 90-109) การคิดแบบมีเหตุผล ประสบการณ์เดิมและเวลาในการแก้ปัญหา ซึ่งต้องอาศัยเวลาเพื่อไตร่ตรองหาเหตุผล ตั้งสมมุติฐานและทดสอบสมมุติฐานก่อนนำไปใช้แก้ปัญหจริงๆ (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. 2528 : 260-261)

มนัส บุญประกอบ; และคนอื่นๆ (2546 : 59, 100) กล่าวว่า รูปแบบการแก้ปัญหตามธรรมชาติแบบสามัญชนนั้นมีดังนี้ คือ การอาศัยความรู้หรือประสบการณ์ ทำตามสามัญสำนึก หรือสัญชาตญาณ ปฏิบัติตามแนวเดิมซึ่งเคยประสบผลสำเร็จมาแล้ว จดจำแบบอย่างของผู้อื่นมาปฏิบัติ วิธีการเลือกการปฏิบัติขึ้นอยู่กับอารมณ์หรือความรู้สึกในขณะนั้น ปฏิบัติ ตามคำแนะนำของ หมอดู หรือช่างสังหรณ์ ปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้อื่น ยอมรับสภาพโดยไม่ดำเนินการอื่นใดทั้งสิ้น และหันเหความสนใจไปในเรื่องอื่นเพื่อลดความตึงเครียด เป็นต้น ทั้งนี้โดยทั่วไปแล้วการแก้ปัญหา

มี 3 รูปแบบใหญ่ๆ คือ แก้ปัญหาด้วยตนเอง แก้ปัญหาโดยพึ่งพาผู้อื่น และแก้ปัญหาโดยหลีกเลี่ยงปัญหา

นอกจากนี้ บังอร เสรีรัตน์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาแบบแผนการแก้ปัญหาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีแบบแผนการแก้ปัญหามี 2 แบบแผน คือ

1. แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีดังนี้

1.1 แบบแผนการแก้ปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มี 4 ลักษณะคือ การยินยอม/หลบหนี การเผชิญหน้า การลดความตึงเครียดและการอ้อมค้อม

1.2 แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเองจากสิ่งแวดล้อม และปัญหาจากความต้องการของบุคคลมี 4 ลักษณะคือ การทำซ้ำ การหาสิ่งอื่นทดแทน การนำความรู้มาวางแผนแก้ปัญหา และการใช้กลไกป้องกันตัว

2. แบบแผนการแก้ปัญหาแบบให้บุคคลอื่นช่วยเหลือ มี 2 ลักษณะ คือ การให้เพื่อนช่วยเหลือ และการให้ผู้ใหญ่ช่วยเหลือ

และมีปัจจัยในการเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหา คือ ความรู้และประสบการณ์เดิม เพศ บุคลิกภาพ ทัศนคติในการแก้ปัญหา การได้รับผลที่ไม่พอใจ การทำกิจกรรมอื่นที่สนใจ การขาดความสามารถในการต่อสู้ การทำตามตัวแบบ การทำตามคำแนะนำของผู้ใหญ่ ความสัมพันธ์ที่ดีของคู่กรณี การมีบุคคลอื่นอยู่ในสถานการณ์ การได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ วัฒนธรรมกฎระเบียบ แนวปฏิบัติ สภาพครอบครัวและการเลี้ยงดูของพ่อแม่ และสภาพความเป็นเมืองและชนบท เป็นต้น

โดยสรุป วิธีการแก้ปัญหานั้นมีหลายวิธี เช่น แก้ปัญหาด้วยตนเอง แก้ปัญหาโดยการพึ่งพาหรือขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น และแก้ปัญหาโดยหลีกเลี่ยงปัญหา ซึ่งในการเลือกใช้แต่ละวิธีขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ สติปัญญา วัยของผู้แก้ปัญหาและสภาพความยากง่ายของสถานการณ์ปัญหานั้นๆ ตลอดจนระยะเวลาที่ใช้ในการแก้ปัญหานั้นๆ ด้วย

2.7 สิ่งแวดล้อมและการปรับตัวในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

สิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้นก็ได้แตกต่างกับเด็กปกติในวัยเดียวกันมากนัก เพราะต่างก็ต้องดำรงชีวิตภายในบ้าน ในโรงเรียน และในชุมชน แต่ด้วยเพราะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความสามารถจำกัดทั้งทางด้านสติปัญญา

และทักษะการปรับตัว อย่างน้อย 2 ทักษะจาก 10 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการสื่อความหมาย (Communication) การดูแลตนเอง (Self Care) การดำรงชีวิตในบ้าน (Home Living) ทักษะทางสังคม (Social Skills) การใช้สาธารณะสมบัติ (Community Use) การควบคุมตนเอง (Self Direction) สุขอนามัยและความปลอดภัย (Health and Safety) การนำความรู้มาใช้ในการชีวิตประจำวัน (Functional Academics) การใช้เวลาว่าง (Leisure) และการทำงาน (Work) (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2543 : 86; อ้างอิงจาก American Psychiatric Association. 1994 : 50) ซึ่งทักษะเหล่านี้มีผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับความต้องการในชีวิตประจำวัน ตามสภาพแวดล้อมของสังคมปกติ ทำให้มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน ดังนี้

1. มีปัญหาในการช่วยเหลือตนเอง เนื่องจากเด็กขาดทักษะการช่วยเหลือตนเองซึ่งถือเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการดำรงชีวิตของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เช่น การรับประทานอาหาร การแปรงฟัน การอาบน้ำ การทำความสะอาดร่างกาย การแต่งกาย การรักษาความปลอดภัยของตนเอง และการใช้ห้องน้ำห้องส้วม เป็นต้น เมื่อขาดทักษะเหล่านี้แล้วอาจจะทำให้เด็กไม่มีคุณภาพเพียงพอที่จะดำรงชีวิตอย่างอิสระด้วยตนเองได้ และรวมถึงปัญหาอื่นๆ ที่อาจตามมา เช่น เด็กมีกลิ่นปาก หรือกลิ่นตัวมาก ซึ่งทำให้คนอื่นไม่ยอมมาเป็นเพื่อนและสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมด้วย

2. มีปัญหาในการใช้ภาษาสื่อความหมาย เนื่องจากเด็กขาดทักษะทางภาษาซึ่งภาษาเป็นการสื่อความหมายที่คนเราใช้ติดต่อกัน ทักษะทางภาษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมากต่อชีวิตประจำวันมาก ในคนปกติแล้วมักจะไม่มีปัญหาทางด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน เพราะสามารถเข้าใจและติดต่อสื่อความหมายให้คนอื่นเข้าใจตนเองได้ แต่สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีความบกพร่องทางด้านภาษา เนื่องจากมีพัฒนาการทางภาษาล่าช้า ซึ่งจะพบว่าเด็กกลุ่มนี้พูดช้ากว่าเด็กปกติ พูดไม่ค่อยชัด พูดไม่รู้เรื่อง และบางรายพูดเป็นประโยคไม่ได้ จึงทำให้มีปัญหาในการสื่อสารกับผู้อื่นทั้งที่บ้าน โรงเรียนและสังคม นอกจากนี้ในการทำ ความเข้าใจของเด็กกลุ่มนี้ก็ต้องพูดหลายๆ ครั้ง และเป็นประโยคที่ไม่ซับซ้อนจึงจะเข้าใจในสิ่งที่ผู้อื่นพูด (ดารณี อนุภูมิ. 2542 : 132, 146-147)

3. มีปัญหาในการปรับตัว เนื่องจากเด็กขาดทักษะทางสังคม มักมีปัญหาพฤติกรรมเชิงสังคม เช่น ไม่สามารถคบใครเพื่อเป็นเพื่อนได้ ซึ่งมาจากการที่เด็กมักทำอะไรแปลกๆ โดยไม่สนใจว่าใครจะทำอะไร มักจะขัดคอและขัดจังหวะเพื่อน (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2543 : 102) ทั้งนี้ปัญหาเนื่องมาจากพฤติกรรมต่างๆ เช่น

3.1 การทำอะไรตามใจตนเอง และไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม ทำให้คนอื่นมองเด็กว่าไม่รู้จักรกัลเทศะ

3.2 ชอบการเลียนแบบ โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมทั้งต่อตนเองและสังคม

3.3 เชื่อผู้อื่นง่ายทำให้ถูกชักจูงได้ง่าย

3.4 ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ (เกยูร วงศ์ก้อม. 2548 : 43-44)

4. มีปัญหาในการเรียนรู้ เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้มีลักษณะการเรียนรู้ที่ส่งผลกระทบต่อการเรียน เช่น

4.1 มีช่วงความสนใจสั้น เสียสมาธิง่าย

4.2 มีปัญหาในด้านความจำ

4.3 มีปัญหาในการถ่ายโยงการเรียนรู้

4.4 มีปัญหาในการเรียนสิ่งที่เป็นนามธรรม และการหาความสัมพันธ์

(ผดุง อารยะวิญญู. 2541 : 45) นอกจากนี้การที่เด็กมีปัญหาในการเรียนรู้ก็เนื่องมาจากลักษณะพฤติกรรมที่มีอยู่ในแต่ละคน เช่น ความขี้เกียจ ความไม่ตั้งใจ ความเฉื่อยชา ไม่ได้ตอบ ชอบนั่งอยู่กับที่และไม่ยอมร่วมกิจกรรมกลุ่ม และในบางคนอาจมีพฤติกรรมก้าวร้าว รบกวนชั้นเรียนด้วย เป็นต้น (ดารณี ธนะภูมิ. 2542 : 163-165)

และด้วยเพราะปัญหาต่างๆ ดังที่กล่าวในข้างต้นจึงทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความต้องการที่เป็นพิเศษกว่าเด็กทั่วไป ดังนี้

1. ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง

1.1 ต้องการความมั่นคงในครอบครัว คือ ต้องการให้พ่อแม่รักและเข้าใจตน

1.2 ต้องการความปลอดภัยในสถานที่ที่เด็กต้องไปเกี่ยวข้องกับคุ้นเคย

1.3 ต้องการความมั่นคงปลอดภัยขณะที่อยู่กับพ่อแม่ ครู และเพื่อน

1.4 ต้องการความมั่นคงในกิจวัตรประจำวัน เช่น ต้องการทำอะไรได้ด้วยตนเอง

2. ต้องการให้ความรักและเป็นผู้ให้ความรัก

3. ต้องการเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อนฝูง ถ้าเพื่อนๆ ไม่ยอมรับเข้ากลุ่มเด็กจะเสียใจมาก

4. ต้องการได้รับการยกย่องนับถือว่าเป็นคนที่มีความสามารถ ดังนั้น เพื่อสนองความต้องการพิเศษจึงต้องยกย่องชมเชยเด็กเมื่อเขาสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้สำเร็จ แม้จะเป็นเรื่องง่ายๆ เช่น เก่งมาก ดีมาก ทำได้ดี ทำถูกต้องแล้ว เป็นต้น

5. ต้องการความเป็นอิสระ ทั้งนี้เพราะเด็กต้องคอยอาศัยผู้อื่นในการทำกิจกรรมต่างๆ อยู่ตลอดเวลา นั้น ทำให้เด็กรู้สึกที่ไม่ค่อยเป็นตัวของตัวเอง ดังนั้น ควรเปิดโอกาสให้เด็กฝึกทำอะไรได้ด้วยตนเอง และให้ทีมงานรับผิดชอบด้วย

6. ต้องการประสบการณ์ใหม่ๆ และกิจกรรมใหม่ๆ สำหรับเด็กปกติ นั้นสามารถคิดค้น และสร้างสรรค์เองได้ แต่สำหรับเด็กกลุ่มนี้แล้วครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กได้มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อฝึกให้เด็กได้คิดบ้าง (กรมสามัญ. 2544 : 31-32)

2.8 การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ภายใต้สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ปัญหาด้านความปลอดภัย หรืออันตรายจากสิ่งแวดล้อมและสังคมยังคงมีให้เห็น เช่น การเดินทางคนเดียว การถูกละเมิดสิทธิ และการถูกล่อลวง เป็นต้น ดังนั้น เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรรู้จักการรักษาความปลอดภัยของตนเอง และฝึกให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง แต่ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะมีความสงสารในความปลอดภัยของลูกจึงไม่ค่อยฝึกให้เด็กมีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่างๆ มักจะทำให้เด็กทุกอย่าง ทำให้เด็กไม่ได้รับการฝึกและไม่กล้าแสดงออก (ดารณี ธนะภูมิ. 2542 : 131) ดังนั้น การแก้ไขปัญหาคควรคำนึงถึงหลักการช่วยเหลือเบื้องต้น ดังนี้

1. เด็กควรได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือในการดำรงชีวิตทั้งในบ้านและในสังคมโดยยึดหลักพึ่งตัวเองให้มากที่สุด การดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ ควรฝึกฝนให้รู้จักสิ่งที่พึงกระทำและพึงละเว้นการกระทำ

2. จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เด็กควรมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ทั้งในบ้าน โรงเรียนและสังคม เพื่อประโยชน์สูงสุดในการพัฒนา ศักยภาพ

3. การยอมรับ ต้องทำให้เด็กรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่ง โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

4. เชื้อมั่นในความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก

5. ตระหนักถึงสิทธิทั้งทางนิตินัย และพฤตินัย ซึ่งสิทธิทางพฤตินัยนั้นได้แก่ สิทธิแห่งความเป็นเด็กที่พึงได้รับอิสระ ความรัก ความดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว เพื่อน และสังคม ส่วนสิทธิทางนิตินัยนั้น เป็นสิทธิทางกฎหมายที่ผู้พิการพึงมีพึงได้ ทั้งตามหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในฐานะพลเมืองของประเทศ สิทธิกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งบัญญัติสิทธิทั้งในด้านการศึกษา การฟื้นฟูและการพัฒนา (พ.ศ. กำลังสอง. 2547 : 82-83)

นอกจากนี้ หลักสูตรการศึกษาควรมีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเอง ทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ทักษะเบื้องต้นทางวิชาการ ทักษะ

การดูแลสุขภาพอนามัยตนเอง ทักษะการดำรงชีวิตในบ้าน ทักษะการดำรงชีพในชุมชน ทักษะความปลอดภัยในชุมชน รู้จักปฏิบัติตนเมื่ออยู่ในภาวะฉุกเฉินหรือเป็นอันตราย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 48-49) ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ควรได้รับการฝึกฝน หากเด็กไม่มีทักษะ ดังกล่าวแล้วก็ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน อาจส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ทั้งของตนเองและของผู้อื่นๆ ได้

ดังนั้น ด้วยความจำเป็นเร่งด่วน ผู้วิจัยจึงศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้มีโอกาสหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเด็กได้

2.9 ความสำคัญของการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ในการดำรงชีวิตย่อมต้องพบกับปัญหาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การแก้ปัญหาจึงมีความสำคัญต่อบุคคล ดังที่ ฉันทนา ภาคบังข (2528 : 53) ได้กล่าวว่า การแก้ปัญหาเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษา ครูจึงจำเป็นต้องปลูกฝังและมุ่งพัฒนาให้เด็กสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถปฏิบัติงานต่างๆ ให้ลุล่วงได้ ด้วยดี

สงัด อุทรานันท์. (2532 : 167-168) กล่าวว่า การดำรงชีวิตของมนุษย์ในแต่ละวันนั้นมนุษย์จะต้องคิดแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยความปลอดภัย ถ้าไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ก็ย่อมทำให้การดำรงชีวิตพบแต่ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งทำให้การดำรงชีวิตไม่ราบรื่น หรือขาดความสุขเท่าที่ควร หลักสูตรทุกหลักสูตรจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองคิดแก้ปัญหาต่างๆ การฝึกคิดแก้ปัญหาอยู่บ่อยๆ จะทำให้เข้าใจและสามารถแก้ปัญหานั้นๆ ได้ด้วยความชำนาญ

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2543 : 103) กล่าวว่า การคิดแก้ปัญหาเป็นทักษะสำคัญ และจำเป็นในภาวะสังคมปัจจุบัน ซึ่งในระบบการศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนา ฝึกฝนเยาวชน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้มีโอกาสฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาให้มากขึ้น

จากแนวคิดข้างต้น สรุปให้เห็นถึงความสำคัญของการแก้ปัญหามีความสำคัญทั้งต่อบุคคลและส่วนรวม เพราะถ้าบุคคลไม่สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้แล้ว ปัญหาส่วนบุคคลนั้นจะขยายขอบเขตมากยิ่งขึ้นจนกลายเป็นปัญหาสังคมโดยรวมได้ ดังนั้นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้

ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้นั้น จึงถือเป็นเป้าหมายหนึ่งในการพัฒนาคนพัฒนาชาติ

2.10 วิธีการส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา

วิธีการส่งเสริมให้นักเรียนคิดแก้ปัญหา นั้น มีดังนี้

1. จัดบรรยากาศการเรียน หรือบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เป็นสภาพภายนอกของนักเรียน ให้เป็นไปในทางที่ไม่ตายตัว ให้เกิดความรู้สึกว่าสามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้บ้างใน บทบาทต่างๆ
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ โดยกำหนดสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง
3. ฝึกฝนให้ทำงานตามขั้นตอนของกระบวนการแก้ปัญหา คือ การรวบรวมข้อมูล การตั้งสมมุติฐาน การรวบรวมวิธีการแก้ปัญหาและการทดสอบสมมุติฐาน
4. มุ่งกระบวนการทางสมอง โดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ปัญหา และให้โอกาสผู้เรียนเลือกทักษะที่เหมาะสมกับปัญหา ให้เวลาในการหาลอมยุทธ์วิธีให้เข้ากับปัญหาและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง
5. สนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหา มีการอภิปรายร่วมกัน สังเกตและถามเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน ให้มีความพยายามใช้แนวทางแก้ไขปัญหาในหลายๆ ทิศทาง เพื่อนำไปใช้กับปัญหาที่ยุ้งยากซับซ้อนและเน้นให้เห็นทางแก้ปัญหาที่ประสบความสำเร็จทุกแง่มุม
6. ให้ผู้เรียนปรึกษากันเพื่อค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาให้สำเร็จ ทั้งนี้ครูไม่ควรบอกวิธีแก้ปัญหา เพราะนักเรียนจะไม่ได้ยุทธศาสตร์ของการคิด
7. ปัญหาที่นำมาฝึกฝนนั้น ต้องอยู่ในกรอบของทักษะเชาวน์ปัญญาของนักเรียน (เจษฎา ศุภางคเสน. 2530 : 28-29) ; (สายหยุด สมประสงค์. 2533 : 67-69) ; (ศิริกาญจน์ โกสมุทร; และดารณี คำวังนัง. 2544 : 70)

โดยสรุป ควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจและศักยภาพของนักเรียนโดยเปิดโอกาสให้ฝึกและค้นหาคำตอบจากการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

2.11 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา

เนื่องจากการแก้ปัญหามีได้มีลักษณะเป็นเอกภาพในกระบวนการทางจิตวิทยา แต่เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยแนวคิดพื้นฐานทางจิตวิทยาหลายเรื่อง เช่น การรับรู้ แรงจูงใจ การคิด เป็นต้น ด้วยเพราะการแก้ปัญหามีสองกระบวนการพื้นฐานทางจิตวิทยาหลายประการดังกล่าวจึง

ไม่มีทฤษฎีการแก้ปัญหาโดยเฉพาะ ดังนั้นในการอธิบายทฤษฎีการแก้ปัญหานี้ นักจิตวิทยาหลายท่านมีความคิดเห็นว่าการแก้ปัญหเป็นส่วนขยายของจิตวิทยาการเรียนรู้ หมายความว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สมบูรณ์จะอธิบายข้อเท็จจริงของพฤติกรรมการแก้ปัญหาไปโดยอัตโนมัติ นั่นคือ เรื่องอะไรก็ตามที่กล่าวถึงกระบวนการเกี่ยวกับการเรียนรู้ ก็จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี หรือพฤติกรรมของการแก้ปัญหานั้นด้วย (ประสาธ อิศรปริดา. 2523 : 192-194) ดังนั้น การศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จึงขอเสนอทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา และทฤษฎีการเรียนรู้ ดังนี้

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์

(Piaget's Theory of Intellectual Development)

จีน เพียเจต์ (Jean Piaget) เชื่อว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ทุกคนมีความพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์ และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา ผลจากกระบวนการดังกล่าวทำให้มนุษย์เกิดพัฒนาการของเขาวินิจฉัย จากความเชื่อดังกล่าว เพียเจต์ จึงได้ศึกษาพัฒนาการด้านสติปัญญาอย่างละเอียด ทำให้ได้ข้อสรุปว่า ธรรมชาติของมนุษย์มีพื้นฐานติดตัวตั้งแต่กำเนิด 2 ชนิด คือ

1. การจัดและรวบรวม (Organization) เป็นการจัดและรวบรวมกระบวนการภายในให้เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพื่อให้เกิดภาวะสมดุลจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

2. การปรับตัว (Adaptation) เป็นการปรับตัวเพื่อให้อยู่ในภาวะสมดุลกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ 2 อย่าง คือ

2.1 การซึมซับ หรือดูดซึมประสบการณ์ (Assimilation) หมายถึง การที่มนุษย์ซึมซับ หรือดูดซึมประสบการณ์ใหม่เข้าสู่โครงสร้างของสติปัญญา (Cognitive Structure) หลังจากมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

2.2 การปรับโครงสร้างทางเขาวินิจฉัย (Accommodation) หมายถึง การปรับเปลี่ยนโครงสร้างของเขาวินิจฉัยที่มีอยู่แล้วให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น

เพียเจต์ กล่าวว่า การพัฒนาสติปัญญาและความคิดของมนุษย์จะต้องอาศัยทั้งการจัดรวบรวมและการปรับตัวดังกล่าว ซึ่งลักษณะพัฒนาการที่เกิดขึ้นจะดำเนินอย่างค่อยเป็นค่อยไป และจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบคือ

1. วุฒิภาวะ (Maturation) คือ การเจริญเติบโตทางด้านสรีรวิทยา ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสติปัญญาและความคิด โดยเฉพาะเส้นประสาทและต่อมไร้ท่อ

2. ประสบการณ์ (Experience) ประสบการณ์เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาด้านสติปัญญา เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทุกครั้งที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งประสบการณ์ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ และประสบการณ์เกี่ยวกับการคิดหาเหตุผลและทางคณิตศาสตร์ ซึ่งสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

3. การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม (Social Transmission) คือ การที่บุคคลได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ จากบุคคลรอบข้าง เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู เป็นต้น

4. กระบวนการพัฒนาสมดุล (Equilibration) คือ การควบคุมพฤติกรรมของตนเองซึ่งอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลเพื่อปรับสมดุลของพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดไปสู่ขั้นที่สูงกว่า (สุชา จันทรโณ. 2540 : 33)

สำหรับขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญา เพียเจต์ แบ่งออกเป็น 4 ขั้น คือ

1. ขั้นการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Stage) อยู่ในช่วงแรกเกิดจนถึงอายุประมาณ 2 ปี ช่วงนี้เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวจากการสัมผัสและการกระทำเท่านั้น ในขั้นนี้ เพียเจต์ แบ่งขั้นพัฒนาการทางปัญญาออกเป็น 6 ขั้นย่อย ดังนี้

1.1 ขั้นย่อยที่ 1 ขั้นปฏิกิริยาสะท้อน (อายุ 0-1 เดือน) ในระยะเดือนแรกหลังจากเกิดพฤติกรรมของเด็กจะอยู่ในรูปปฏิกิริยาสะท้อน (Reflex) เป็นส่วนใหญ่ เช่น การกำมือ การดูดติดเต้า ดังนั้น โครงสร้างความรู้ความคิดที่เกิดขึ้นในสมองจึงเป็นพฤติกรรมประเภทปฏิกิริยาสะท้อนเท่านั้น และปฏิกิริยาสะท้อนที่เกิดขึ้นในระยะแรก จะเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากสิ่งเร้าภายนอกมากระตุ้นและจะพัฒนาขึ้นในลักษณะที่เด็กเริ่มทำได้ด้วยตนเองโดยไม่ได้อาศัยหรือไตร่ตรองไว้ก่อน

1.2 ขั้นย่อยที่ 2 ขั้นปฏิกิริยาเวียนซ้ำขั้นปฐม (อายุ 1-4 เดือน) เป็นพฤติกรรมที่เด็กจะทำกิจกรรมบางอย่างซ้ำๆ โดยไม่ตั้งใจ และพฤติกรรมเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่ก้าวหน้าขึ้นของเด็ก เพราะพฤติกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการจัดระเบียบหรือประสาน (Organization) กลุ่มการกระทำต่างๆ ตั้งแต่ 2 อย่างที่มีอยู่เข้าด้วยกัน เช่น ประสานการดูดกับการมองจ้อง เป็นต้น

1.3 ขั้นย่อยที่ 3 ขั้นปฏิกิริยาเวียนซ้ำขั้นที่สอง (อายุ 4-10 เดือน) เด็กจะมีพฤติกรรมทำซ้ำในรูปของการค้นหา หรือทำสิ่งที่เขาสนใจนอกร่างกายตนเอง เป็นการกระทำซ้ำๆ ที่ตั้งใจ ในระยะนี้เด็กจะสนใจสิ่งรอบตัวมาก และเริ่มเลียนแบบพฤติกรรมผู้อื่น แต่จำกัดเฉพาะพฤติกรรมที่เด็กทำได้อยู่แล้ว เช่น ทำเสียงหรือท่าทางที่เขาเห็น แต่ยังไม่สามารถแสดงพฤติกรรมที่เป็นรายละเอียดได้ เช่น การแสดงออกทางสีหน้า นอกจากนี้เด็กจะเริ่มเกิดความเข้าใจในความคงที่ถาวรของสิ่งต่างๆ เช่น เมื่อตุ๊กตาหล่นจากเปล เด็กก็จะมองหาตุ๊กตานั่นมากกว่าจะละความสนใจจากตุ๊กตานั่น เป็นต้น

1.4 ขั้นย่อยที่ 4 ขั้นการประสานกลุ่มพฤติกรรมเข้าด้วยกันเป็นพฤติกรรมใหม่แบบ
จงใจ (อายุ 10-12 เดือน) ในขั้นนี้เด็กจะมีพฤติกรรมซับซ้อนขึ้นโดยประสานพฤติกรรมแบบจงใจ
ตั้งแต่ 2 พฤติกรรมขึ้นไปเข้าด้วยกันเป็นพฤติกรรมใหม่ และมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน
นอกจากนี้เด็กจะเริ่มเข้าใจเรื่องสเปซและเวลารวมทั้งสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ เช่น เด็กที่ชอบ
เล่นน้ำก็จะมีอารมณ์รื่นเริงทันทีเมื่อเห็นแม่เทน้ำลงอ่าง เป็นต้น และจะเกิดการเรียนรู้ด้วยการสังเกต

1.5 ขั้นย่อยที่ 5 ขั้นปฏิกิริยาเวียนซ้ำขั้นที่สาม (อายุ 12-18 เดือน) เป็นการแสดง
พฤติกรรมหลายๆ อย่าง เพื่อสังเกตถึงผลที่จะเกิดขึ้นว่าแตกต่างกันอย่างไร เป็นการลองผิดลองถูก
เพื่อศึกษาคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ รอบตัว เป็นการเริ่มต้นของความคิดสร้างสรรค์ในการหาวิธีการ
ใหม่ ๆ เพื่อผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากความอยากรู้อยากเห็นภายในตัวเด็กเอง
โดยไม่ต้องมีผู้ใหญ่สอน

1.6 ขั้นย่อยที่ 6 การเริ่มต้นการคิด (อายุ 18-24 เดือน) ในขั้นนี้เด็กจะไม่ใช้วิธีการ
แก้ปัญหาด้วยวิธีการลองผิดลองถูก แต่จะเริ่มใช้ความคิดในการแก้ปัญหาและยังสามารถเลียนแบบ
โดยไม่ต้องมีแม่แบบปรากฏให้เห็นในขณะนั้นได้ ซึ่งแสดงว่าเด็กมีพัฒนาการด้านการจำเพิ่มขึ้น

2. ขั้นก่อนการคิดแบบมีเหตุผล (Preoperational Stage) ช่วงอายุ 2 ถึง 7 ปี จะมี
พัฒนาการทางภาษา การใช้สัญลักษณ์ต่างๆ ได้ และการคิดจะก้าวหน้าขึ้นมาก (ประสาท
อิศรปริดา. 2547 : 48-53; อ้างอิงจาก Piaget. 1974) พัฒนาการวัยนี้แบ่งได้เป็น 2 ขั้น คือ

2.1 ขั้นกำหนดความคิดไว้ล่วงหน้า (Preconceptual Thought) ช่วงอายุ 2 ถึง 4 ปี
ระยะนี้มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษา สามารถโยงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์หรือ
มากกว่ามาเป็นเหตุผลเกี่ยวโยงซึ่งกันและกันได้ แต่การใช้เหตุผลยังมีขอบเขตจำกัด เพราะเด็กยึด
ตนเองเป็นศูนย์กลาง มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ได้แต่ยังไม่สมบูรณ์

2.2 ขั้นคิดเอาเอง (Intuitive Thought) ช่วงอายุ 4 ถึง 7 ปี ระยะนี้จะมีความคิด
รวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวได้ดีขึ้น สามารถคิดอย่างมีเหตุผลมากขึ้น แต่การคิดยังเป็น
ลักษณะการรับรู้มากกว่าความเข้าใจ มีพัฒนาการรับรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว รู้จักแยก
ประเภททั้งที่มีลักษณะคล้ายคลึงและแตกต่างกัน การคิดหรือตัดสินใจของการกระทำต่างๆ จาก
สิ่งที่เห็นภายนอกเท่านั้น และลักษณะพิเศษของวัยนี้ คือ เชื่อตัวเองโดยไม่ยอมเปลี่ยนความคิด
หรือเชื่อในเรื่องการทรงภาวะเดิมของวัตถุ (Conservation) ซึ่งเพียเจต์ เรียกว่า Principle of
Invariance

3. ขั้นการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงรูปธรรม (Concrete Operational Stage) ขั้นนี้อยู่
ในช่วงอายุ 7 ถึง 11 ปี ระยะนี้มีพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญาอย่างรวดเร็ว สามารถคิด

อย่างมีเหตุผล และเข้าใจความคิดของผู้อื่นได้ดีขึ้นเพราะเด็กเริ่มลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลง เริ่มเอาเหตุผลรอบๆ ตัวมาคิดประกอบกับการตัดสินใจแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เข้าใจเรื่องการคงสภาพเดิม สามารถคิดทวนกลับและนำความรู้หรือ ประสบการณ์ในอดีตมาแก้ปัญหา เหตุการณ์ใหม่ ๆ หรือ การถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning) แต่ปัญหาหรือเหตุการณ์นั้น จะต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรม ส่วนปัญหาที่เป็นนามธรรมนั้นเด็กยังไม่สามารถแก้ได้ นอกจากนี้ความสามารถในการจำของเด็กช่วงนี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถจัดกลุ่มหรือ แบ่งหมวดหมู่ ลำดับชั้น จัดเรียงขนาดสิ่งของ ตลอดจนสามารถสนทนากับบุคคลอื่นและเข้าใจ ความคิดของผู้อื่นได้ดี

4. ขั้นการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงนามธรรม (Formal Operational Stage) อยู่ในช่วงอายุ 11 ถึง 15 ปี เพียเจท์ เชื่อว่าความคิดความเข้าใจของเด็กในขั้นนี้จะเป็นขั้นสมบูรณ์ที่สุด คือ สามารถคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และคิดในสิ่งที่ซับซ้อนอย่างเป็นนามธรรมได้มากขึ้น สามารถคิดแก้ปัญหาที่เป็นนามธรรมด้วยวิธีการหลากหลาย รู้จักคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ สามารถ ตั้งสมมติฐาน ทดลอง ใช้เหตุผลและทำงานที่ต้องใช้สติปัญญาอย่างสลับซับซ้อนได้ แต่การตัดสินใจแก้ปัญหาอาจต่างจากผู้ใหญ่อยู่มาก เพราะมีประสบการณ์น้อย นอกจากนี้ เพียเจท์ กล่าวว่า เด็กวัยนี้เป็นวัยที่คิดเหนือไปกว่าสิ่งปัจจุบัน มีความพอใจที่จะคิดพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีตัวตนหรือสิ่งที่เป็นนามธรรม เมื่อเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มที่แล้วพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัยนี้จะเจริญเต็มที่จนพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะได้

ทั้งนี้การพัฒนาในแต่ละระยะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากระดับต่ำไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยไม่มีการกระโดดข้ามขั้น แต่บางช่วงของการพัฒนาอาจเกิดขึ้นเร็วหรือช้าได้ การพัฒนาเหล่านี้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ รวมทั้งวิธีการดำรงชีวิตอาจมีส่วนช่วยให้เด็กพัฒนาได้แตกต่างกัน (สุชา จันทรโณม. 2540 : 33-34)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ มีดังนี้

1. คำนึงถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของนักเรียน ดังต่อไปนี้

1.1 นักเรียนทุกคนจะผ่านขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาทั้งสี่ขั้นตามลำดับ และนักเรียนที่มีอายุเท่ากันอาจมีขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาที่แตกต่างกัน ขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาที่แตกต่างกันเป็นเครื่องชี้แบบการให้เหตุผลที่ต่างกัน

1.2 นักเรียนแต่ละคนจะได้รับประสบการณ์ 2 แบบคือ ประสบการณ์ทางกายภาพ (Physical Experiences) และประสบการณ์ทางตรรกศาสตร์ (Logicomathematical Experiences)

ทั้งนี้ประสบการณ์ทางกายภาพเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนแต่ละคนได้ปฏิสัมพันธ์กับวัตถุต่างๆ ในสภาพแวดล้อมโดยตรง ส่วนประสบการณ์ทางตรรกศาสตร์เกิดขึ้นเมื่อนักเรียนใช้ความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม ดังนั้นนักเรียนจะพัฒนาแบบการให้เหตุผลเมื่อมีประสบการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดการคิด

2. เน้นให้นักเรียนใช้ศักยภาพของตนให้มากที่สุด และให้พบกับความแปลกใหม่ โดยเสนอปัญญาที่เกินขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนเล็กน้อย เพื่อให้ฝึกหาหนทางที่จะแก้ปัญหา

3. เน้นการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยการค้นพบ การสืบเสาะและความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นการถามคำถามมากกว่าการให้คำตอบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการความคิด และใช้เวลาในการดูดซับคำถาม และปรับเปลี่ยน ขยายโครงสร้างของสมองเพื่อการตอบคำถามนั้นๆ ทั้งนี้ต้องพยายามให้นักเรียนแสดงเหตุผลในการตอบคำถามนั้นๆ ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 113-115)

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์

(Bruner's Cognitive Development Theory)

บรูเนอร์ เป็นนักจิตวิทยาการศึกษาชาวอเมริกันได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ โดยเชื่อว่าเด็กทุกระดับขั้นของการพัฒนา สามารถเรียนรู้เนื้อหาวิชาใดก็ได้ ถ้าจัดสอนให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์มีส่วนคล้ายกับทฤษฎีของเพียเจต์ซึ่งกล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กเกิดจากขบวนการทำงานของอินทรีย์ (Organism) หรือเป็นการเรียนรู้ที่ค้นพบด้วยตนเอง (Discovery Learning) บรูเนอร์เน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมเด็ก ซึ่งมีผลต่อความเจริญงอกงามทางสติปัญญาและถือว่าสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญา

บรูเนอร์ แบ่งขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาและการคิด ออกเป็น 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Enactive Representation) เป็นขั้นที่เด็กเกิดการเรียนรู้และเข้าใจสิ่งแวดล้อมจากการกระทำ เพื่อให้รู้จักและมีประสบการณ์ เริ่มตั้งแต่แรกเกิด ถึง 2 ปี ซึ่งตรงกับขั้น Sensorimotor Stage ของเพียเจต์

ขั้นที่ 2 การเรียนรู้ด้วยการลงมือทดลองและจินตนาการ (Iconic Representation) เป็นขั้นที่เด็กเรียนรู้ในการมองเห็นและการใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ แก้ปัญหาด้วยการรับรู้แต่ยังไม่รู้จักใช้เหตุผลตรงกับขั้น Preoperational Stage ของเพียเจต์ เด็กวัยนี้เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงมาก

ขั้น จะเกิดความคิดจากการรับรู้ส่วนใหญ่และภาพแทนในใจ (Iconic Representation) อาจมีจินตนาการบ้างแต่ยังไม่ลึกซึ้งเท่ากับขั้น Concrete – Operation Stage

ขั้นที่ 3 การเรียนรู้โดยใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Representation) เป็นขั้นที่เด็กจะสามารถเข้าใจการเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรมต่างๆ ได้ เป็นขั้นสูงสุดของการพัฒนาทางด้านความรู้ความเข้าใจ เปรียบได้กับขั้นการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรม Formal – Operation Stage ของเพียเจต์ เป็นพัฒนาการมาจากขั้น Iconic Stage เด็กจะสามารถถ่ายทอดประสบการณ์โดยใช้สัญลักษณ์หรือภาพ สามารถคิดหาเหตุผล สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมและสามารถแก้ปัญหาได้ (ประสาธ อิศรปริดา. 2523 : 133-135)

บรูเนอร์มีความเห็นว่า คนทุกคนจะมีพัฒนาการทางสติปัญญาโดยผ่านกระบวนการทั้ง 3 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องไปตลอดชีวิต และในการนำเอาทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ครูควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

1. การจัดลำดับขั้นของการเรียนรู้และการนำเสนอให้สอดคล้องกับระดับของการรับรู้และเข้าใจ
2. ทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องมีความพร้อม แรงจูงใจและความสนใจ
3. ลักษณะและชนิดของกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนจะช่วยให้มีความรู้คงทนและถ่ายโยงความรู้ได้ด้วย

วิธีการสอนตามแนวคิดของบรูเนอร์ ใช้วิธีการค้นพบ (Discovery Learning) โดยยึดหลักการสอนดังนี้

1. ผู้เรียนต้องมีแรงจูงใจภายใน (Self-motivation) และมีความอยากรู้อยากเห็น อยากค้นพบสิ่งที่ยู่รอบตนเอง
2. โครงสร้างบทเรียน (Structure) ต้องจัดบทเรียนให้เหมาะสมกับวัยผู้เรียน
3. การจัดลำดับความยากง่าย (Sequence) โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน
4. แรงเสริมด้วยตนเอง (Self-reinforcement) ครูควรให้ผลย้อนกลับแก่ผู้เรียน เพื่อให้ทราบว่าการทำผิด หรือทำถูก เป็นการสร้างแรงเสริมด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 116-117)

โดยสรุป การแก้ปัญหาเป็นความสามารถทางความคิดของสมองซึ่งขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาในแต่ละช่วงวัยหรือวุฒิภาวะของแต่ละบุคคลที่จะสามารถเข้าใจสถานการณ์ปัญหา

ต่างๆได้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้นำทฤษฎีของ เพียเจท์และบรูเนอร์ มาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยมีขั้นตอนและรูปแบบการจัดกิจกรรมตามหลักทฤษฎีดังนี้

1. พิจารณาความสามารถทางสติปัญญาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยอาศัยทฤษฎีของ เพียเจท์ แล้วพบว่าเด็กที่เรียนได้ (EMR) มีความสามารถทางสติปัญญาอยู่ในชั้นปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรมในชั้นที่ 3 ซึ่งทฤษฎีของ เพียเจท์ มีความหมายสำหรับครูที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหลายประการ นอกจากการประเมินความสามารถตามพัฒนาการของเด็กเพื่อให้ทราบความพร้อมของเด็กแล้วยังมีส่วนในการจัดทำแผนการสอนที่ต้องสอดคล้องและเรียงลำดับให้ถูกต้องเหมาะสมตามความสามารถของเด็ก เรียนรู้ด้วยการกระทำและใช้วัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ง่ายและเร็วขึ้น (อุ้นเรือน อำไพพัสดร์. 2542 : 8)

2. จัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงพัฒนาการของเด็ก และเสนอกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำท่ายให้เด็กก้าวไปสู่พัฒนาการทางสติปัญญาในชั้นที่สูงขึ้นและเป็นไปตามลำดับขั้น โดยคำนึงถึงแบบแผนการคิดและเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจและค้นพบด้วยตนเอง (อาร์ เมอเร โทมัส. 2535 : 302)

3. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมหรือสภาวะให้เด็กได้เผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์กระตุ้นรื้อให้เกิดการคิด โดยให้ฝึกแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในนิทานที่มีลักษณะสอดคล้องกับสถานการณ์ในชีวิตจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้

ทฤษฎีสัมพันธเชื่อมโยง (Connectionism Theory)

เอ็ดเวิร์ด แอล ธอร์นไดค์ (Edward L.Thorndike) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ให้กำเนิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง โดยมีหลักพื้นฐานว่าการเรียนเกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่มักจะออกมาในรูปแบบต่างๆหลายรูปแบบ โดยการลองผิดลองถูก จนกว่าจะพบรูปแบบที่ดีหรือเหมาะสมที่สุด (อาร์ พันธ์มณี. 2540 : 121-122) ซึ่งลักษณะสำคัญของการลองผิดลองถูกนั้นประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. มีสถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่ประกอบด้วยสิ่งเร้าหลายๆ อย่าง
2. อินทรีย์มีการตอบสนองหลายๆ แบบ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
3. ปฏิกริยาตอบสนองที่ไม่ทำให้เกิดผลพึงพอใจจะถูกตัดทิ้งไป
4. ค้นพบวิธีแก้ปัญหาที่ถูกต้องหรือแก้ปัญหาได้ และจะใช้วิธีการตอบสนองที่ทำให้ตนเองพึงพอใจเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาในลักษณะเดิม (วรรณิ ลิ้มอักษร. 2541 : 72)

นอกจากนี้ ธอร์นไดค์ ได้สรุปกฎการเรียนรู้จากการเรียนรู้โดยลองผิดลองถูกไว้ดังนี้

1. กฎของความพร้อม (Law of Readiness) กล่าวถึง สภาพความพร้อมของผู้เรียนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ถ้าอินทรีย์มีความพร้อมที่จะกระทำ หรือเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง และได้

กระทำ หรือได้เรียนรู้สิ่งนั้นก็จะทำให้เกิดความพอใจ ในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่ได้กระทำหรือเรียนรู้ สิ่งนั้นก็จะเกิดความไม่พอใจ

2. กฎของการฝึกฝน (Law of Exercise) กล่าวถึง การสร้างความมั่นคงของการ เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่ถูกต้อง ซึ่งถ้าอินทรีย์มีการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งบ่อยๆ หรือได้ฝึกฝนซ้ำๆ อยู่เสมอ ก็ย่อมทำให้เกิดทักษะ ความชำนาญจนเป็นความเคยชิน และกระทำสิ่ง นั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้น แต่ถ้าไม่ได้รับการฝึกฝน หรือกระทำต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน ก็ย่อมทำให้ขาด ความชำนาญ สำหรับกฎข้อนี้สามารถแยกออกเป็น 2 ข้อย่อยๆ คือ

2.1 กฎของการใช้ (Law of Used) กล่าวถึง การนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาใช้บ่อยๆ ก็จะทำให้ การเรียนรู้มั่นคงทนถาวร

2.2 กฎแห่งการไม่ได้ใช้ (Law of Disused) กล่าวถึง การไม่ได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ ก็จะทำให้การเรียนรู้นั้นไม่มั่นคงทนถาวร

3. กฎแห่งการตอบสนอง (Law of Effect) กล่าวถึง การตอบสนองใดที่นำไปสู่ หรือ ก่อให้เกิดความพึงพอใจ อินทรีย์ก็จะเลือกตอบสนองเช่นเดิมในครั้งต่อไป แต่ถ้าการตอบสนองใด ก่อให้เกิดความผิดหวัง ไม่สบายใจ การตอบสนองนั้นจะถูกขจัดออกไป (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 93-94)

การนำทฤษฎีและกฎการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ ไปใช้ในการเรียนการสอน

1. ควรให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกในเรื่องบางเรื่องบ้าง เพราะบาง เรื่องที่เด็กสามารถหาวิธีแก้ไขได้ด้วยตนเองจะช่วยให้เขาสามารถเข้าใจและจดจำได้นานกว่า แต่ ทั้งนี้ครูควรใช้วิจารณญาณด้วยว่าเรื่องใดที่จะให้เด็กได้มีโอกาสลองผิดลองถูก เพราะบางเรื่องอาจ ใช้วิธีการนี้ไม่ได้ เช่น การทดลองทางเคมี หรือการทดลองอื่นๆ ที่อาจเกิดอันตรายขึ้นได้

2. ก่อนสอนทุกครั้ง ควรพิจารณาว่าเด็กมีความพร้อมที่จะเรียนหรือไม่ ถ้าเด็กยังไม่พร้อมที่จะเรียน ครูมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องหาวิธีทำให้เด็กเกิดพร้อม

3. หลังการสอน หรือหลังทำแบบฝึกหัด หรือหลังสอบ ควรแจ้งผลให้เด็กทราบทุกครั้ง เนื่องจากจะทำให้เด็กรู้ว่าควรปรับปรุงแก้ไข หรือพอใจต่องานหรือพฤติกรรมของเขาอย่างน้อย เพียงใด

4. เมื่อสอนบทเรียนใดบทเรียนหนึ่งไปแล้วควรควรให้เด็กได้มีโอกาสทบทวน หรือ ฝึกปฏิบัติด้วย เพราะจะทำให้เด็กเข้าใจบทเรียนได้มากยิ่งขึ้น (สุวรรณ ไชยะธน. 2548 : 36-38)

5. นำการเสริมแรงมาใช้ในการเรียนการสอน โดยหาสิ่งที่เด็กต้องการมาใช้ในการ กระตุ้นให้มีแรงจูงใจในการเรียน และจัดหาอุปกรณ์ที่เร้าและน่าสนใจ

6. หลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่จะทำให้เด็กเกิดความวิตกกังวล หรือเกิดความเครียด เช่น ไม่เปรียบเทียบหรือลงโทษเด็กต่อหน้าคนอื่น ๆ จนทำให้เกิดความรู้สึกด้อย เป็นต้น (วรรณิ ลิ้มอักษร. 2541 : 74)

โดยสรุป การแก้ปัญหาเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความรู้ ความคิด ประสบการณ์และความสามารถทางด้านสติปัญญา ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและมีผลต่อการแก้ปัญหาของแต่ละบุคคลและจะแตกต่างกันไปตามระดับพัฒนาการทางสติปัญญาด้วย สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาแล้วนั้นมีข้อจำกัดในด้านสติปัญญา ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงออกแบบการจัดกิจกรรมเล่นบทบาทสมมติตามหลักทฤษฎีของเพียเจท์ บรูเนอร์ และธอร์นไคค์ โดยให้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้เปิดโอกาสให้เด็กฝึกแก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูกให้กับตัวละครผ่านสถานการณ์ปัญหาในรูปแบบต่างๆ และเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาที่เพื่อนแต่ละคนนำเสนอ โดยมีครูคอยให้ข้อมูลย้อนกลับและใช้การเสริมแรงกระตุ้นแรงจูงใจในการค้นหาวิธีการแก้ปัญหาของเด็กแต่ละคน และนำไปสู่การค้นพบคำตอบของการปัญหาในแต่ละสถานการณ์ได้ในที่สุด

2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา

ซิลวา บรูเนอร์ และเจโนวา (อภิตี สีนวล. 2547 : 18; อ้างอิงจาก Sylva, Bruner and Genova. 1976 : 193) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่นอิสระสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าเด็กที่ได้รับการชี้แนะ กล่าวคือ เด็กที่เล่นอิสระสามารถแก้ปัญหาได้หลายวิธี มีความพยายามต่อเนื่อง มีความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหาและเริ่มต้นแก้ปัญหาจากวิธีที่ง่ายไปสู่วิธีที่ยากขึ้นตามลำดับ

ฮอปคินส์ (กนกกรานต์ ฤกษ์ผ่องศรี. 2546 : 54; อ้างอิงจาก Hopkins. 1985 : 2790-A) ได้ทำการศึกษารูปแบบของห้องเรียนที่ส่งผลต่อทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน พบว่าต้องเป็นห้องเรียนที่มีข่าวสารน่าสนใจ ได้อ่านได้ทดลองวิเคราะห์ข่าวอยู่เสมอ มีภาพ อุปกรณ์หรือสัญลักษณ์จากข่าวสารนั้นให้นักเรียนได้มีโอกาสถกเถียงกันตามความคิดของตนอย่างอิสระ เมื่อได้พบเห็นสิ่งเหล่านั้นจึงจะส่งผลต่อทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

เชคลี (อภิตี สีนวล. 2547 : 18; อ้างอิงจาก Shaklee. 1985 : 2915-A) ได้ทำการศึกษาผลของการสอนเทคนิคการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองเข้า กลุ่มทดลองบ่ายให้ได้รับการจัดกิจกรรมแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ ในขณะที่กลุ่มควบคุมเข้าและกลุ่มควบคุมบ่ายได้รับการจัด

กิจกรรมตามหลักสูตรปกติ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่ากลุ่มควบคุม

โจนส์ (พรใจ สายยศ. 2544 : 15; อ้างอิงจาก Jones. 1985 : 3243A-3244A) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย จำนวน 38 คน ที่ได้รับการเล่นบทบาทสมมติ และไม่ได้รับการเล่นบทบาทสมมติ ผลการศึกษาพบว่า เด็กกลุ่มที่ได้รับการเล่นบทบาทสมมติมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการเล่นบทบาทสมมติ

ลดาวัลย์ กองช่าง (2530 : 59) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นวัสดุสามมิติแบบขึ้นน้ำและแบบอิสระ ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นวัสดุสามมิติแบบอิสระมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบขึ้นน้ำ

สุจิตรา ขาวสำอาง (2532 : 41-42) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยเด็กเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ และครูเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ ผลการศึกษาพบว่าเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยเด็กเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าสูงกว่าเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยครูเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุชาดา สุทธาพันธ์ (2532 : 49) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้คำถามหลายระดับกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการสอนโดยใช้คำถามหลายระดับมีความสามารถในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสูงกว่าเด็กที่ได้รับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทรายทอง ตั้งวงศ์ถาวรกิจ (2537 : 65-66) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลอง และการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดธาตุทอง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาดีขึ้นภายหลังได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและเทคนิคแม่แบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ มีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ฐิติพร พิษณุกุล (2538 : 63) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบกลุ่มกับแบบรายบุคคล ผลการศึกษา

พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบกลุ่มกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบรายบุคคลมีความสามารถในการแก้ปัญหา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขวัญตา แต่พงษ์ไสร (2538 : 62) ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นน้ำเล่นทรายแบบครุมีปฏิสัมพันธ์และแบบครุไม่มีปฏิสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นน้ำเล่นทรายแบบครุมีปฏิสัมพันธ์ และแบบครุไม่มีปฏิสัมพันธ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เปลว ปุริสาร (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงและต่ำ หลังได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการแล้วมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิรดี สีนวล (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานจนน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและหญิง อายุ 5-6 ปี ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานจนน มีความสามารถในการแก้ปัญหาตนเอง และความสามารถในการแก้ปัญหานั้นเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นมีค่าสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานจนนมีค่าสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเล่นิทานจนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยทั้งต่างประเทศและในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาพบว่า มีองค์ประกอบสำคัญหลายประการที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหของเด็ก เช่น ระดับสติปัญญา อายุ และประสบการณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องต่อองค์ประกอบเหล่านั้น โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ค้นพบแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง และผ่านประสบการณ์ตรงที่สอดคล้องกับการนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมการเล่นิทาน ทั้งนี้สามารถฝึกฝนให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนได้ โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่างๆ ในนิทาน และค้นพบทางแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ด้วยตนเอง

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน

เพื่อให้เห็นคุณค่าของการนำนิทานมาจัดกิจกรรมเพื่อสอนการแก้ปัญหาให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จึงขอเสนอเอกสารตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

3.1 ความหมายของนิทาน

รัชนี ศรีไพรวรรณ (2516 : 37); กิ่งแก้ว อุตถากร (2519 : 12); จวีรพรรณ กินาวงศ์ (2533 : 101); ภิญาพร นิยาประภา (2534 : 32) ; ศุภรักษ์ ภิมย์รักษ์ (2538 : 8) และ เกริก ยุ้นพันธ์ (2543 : 8) ให้ความหมายของนิทานไว้พอสรุปได้ว่า นิทาน หมายถึง เรื่องเล่าที่แต่งขึ้นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และให้ความรู้ตลอดจนสอดแทรกคติและแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของผู้ฟัง ตลอดจนปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีงามและถ่ายทอดวัฒนธรรมสู่คนรุ่นต่อไปอีกด้วย

3.2 คุณค่าของการเล่านิทาน

การเล่านิทานมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนในหลายๆ ด้าน ได้แก่ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และภาษา เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้จากงานวิจัยหลายๆ เรื่อง เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนโดยการเล่านิทานไม่จบเรื่อง (ประไพ แสงตา. 2544) การเล่านิทานไม่จบเรื่องสมบูรณ์ที่มีต่อความคิดเอกลักษ์ (ปาริชาติ อรุณศักดิ์. 2533) ความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่านิทาน (เนื่อน้อง สันบุญ. 2541) และการจัดกิจกรรมการเล่านิทานจนเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา (อภิรดี สีนวล. 2547) เป็นต้น นอกจากนี้มีผู้กล่าวถึงประโยชน์และความสำคัญของนิทานไว้ ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือในการนำเข้าสู่บทเรียน หรือเตรียมความพร้อมของเด็ก
2. เพื่อสนองความต้องการทางธรรมชาติของเด็ก ช่วยให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีความสุข ผ่อนคลายความเครียด
3. เพื่อช่วยพัฒนาทางด้านอารมณ์ ฝึกการฟัง ฝึกสมาธิ เป็นการยืดช่วงความสนใจของเด็กให้ยาวนานยิ่งขึ้น
4. เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ช่วยขัดเกลา กิริยามารยาท ความประพฤติ อุปนิสัย และระเบียบวินัย เป็นต้น

5. เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ทางภาษา เช่น เรียนรู้คำศัพท์ ฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และได้เรียนรู้การใช้ภาษาที่ถูกต้อง
6. เพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก และสามารถปรับตัวได้ดี
7. เพื่อให้เด็กรู้จักการเลียนแบบในสิ่งที่ดี และหลีกเลี่ยงในสิ่งที่ไม่ดี
8. เพื่อให้เด็กได้แสดงออก กล้าซักถาม และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ
9. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนสามารถสร้างจินตนาการต่อจากเรื่องที่ได้ฟัง และสามารถแต่งนิทานได้ด้วยตนเอง ช่วยเสริมสร้างจินตนาการที่กว้างไกลไร้ขอบเขต
10. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางความคิด สามารถใช้กระบวนการคิดในการพิจารณาแก้ปัญหาได้
11. เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและปูพื้นฐานการอ่าน ตลอดจนส่งเสริมให้รักการอ่าน
12. เพื่อช่วยให้ผู้เล่าและผู้ฟังมีความใกล้ชิดสนิทสนม และมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน
13. เพื่อให้เด็กสามารถฟัง และถ่ายทอดเรื่องราวที่ฟังให้ผู้อื่นเข้าใจได้
14. ทำให้เกิดความเข้าใจโดยไม่ต้องท่องจำ และมีความอยากรู้ในเรื่องที่ฟังมากยิ่งขึ้น
15. เพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยใช้เนื้อหาของนิทานเป็นสื่อ
16. เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ และกระทำการสิ่งต่างๆ
17. ได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ และสามารถประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ (ศ.ศุภมิตร. 2522 : 28-32); (ฉวีวรรณ กินวงศ์. 2526 : 125-126); (วิไล เวียงวีระ. 2526 : 69); (ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. 2542 : 175); (เกริก ยุ้นพันธ์. 2543 : 55-56); และ (กุลยา ตันติผลลาชีวะ. 2548 : 33)

โดยสรุป นิทานมีคุณค่าต่อการพัฒนาเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจริยธรรม ทั้งนี้ควรเลือกนิทานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเล่านิทานในแต่ละครั้งด้วย

3.3 รูปแบบของการเล่านิทาน

การเล่านิทานจะน่าสนใจเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบการเล่าของแต่ละคน ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาและเสนอรูปแบบการเล่านิทานไว้ ดังนี้

1. การเล่านิทานปากเปล่า เป็นการเล่านิทานที่ดึงดูด และสร้างความสนใจของผู้ฟังด้วยน้ำเสียง แว่วตาและลีลาท่าทางประกอบการเล่าของผู้เล่า ซึ่งอาจเล่าด้วยวิธีการนั่งหรือยืน และท่าทาง เช่นการผ่ายมือ การยกมือ การตบมือและการเอียงตัวไปทางซ้ายหรือขวา ทั้งนี้ผู้เล่าต้องคิดท่าทางประกอบการเล่าให้เหมาะกับการเล่าที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและตลอดไปจนจบ

เรื่อง ผู้เล่าบางคนมีความสามารถในการทำเสียง หรือเลียนเสียงต่างๆ ช่วยให้นิทานน่าสนใจมากขึ้น ซึ่งอาจให้เด็กเล่าเอง ผู้ใหญ่เล่าบ้างหรือช่วยกันเล่าแต่ไม่ควรเกิน 15 นาที

2. การเล่านิทานโดยใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบ ทำให้เด็กสนุกสนานและสร้างความสนใจในการฟังนิทานให้แก่เด็ก โดยผู้เล่าจะต้องใช้สื่อประกอบการเล่า ได้แก่

2.1 การเล่านิทานประกอบท่าทาง ซึ่งท่าทางที่ใช้ประกอบการเล่าอาจเป็นท่าทางของผู้เล่า หรือท่าทางแสดงร่วมของเด็ก เช่น การเล่นนิ้ว หรือมือ

2.2 การเล่านิทานประกอบเสียง ได้แก่ เสียงเพลง เสียงดนตรี แถบเสียงต่างๆ จุดประสงค์เพื่อสร้างบรรยากาศและกระตุ้นให้เกิดความตื่นต่อนอกตามติดตาม นอกจากนี้อาจให้เด็กมาทำเสียงประกอบการเล่าด้วย เช่น การทำเสียงรถไฟวิ่ง เป็นต้น

2.3 การเล่านิทานประกอบภาพวาด ในสมัยโบราณมีการเล่านิทานประกอบภาพวาดลงบนพื้นดิน พื้นทราย ฝาผนังของถ้ำ แผ่นหนัง ต่อมาเริ่มวาดลงบนกระดาษและผ้า ทั้งนี้ผู้เล่าจะต้องมีประสบการณ์ เพราะต้องเพิ่มการวาดในขณะเล่าเรื่องราวด้วย ภาพที่วาดอาจสอดคล้องกับเรื่องที่เล่า หรืออาจจะไม่สอดคล้องกับเรื่องที่เล่าเลยก็ได้

2.4 การเล่านิทานประกอบภาพ ผู้เล่าจะเตรียมหนังสือนิทานที่มีภาพประกอบสวยๆ ให้ผู้ฟังได้ชมขณะฟังนิทาน หนังสือบางเล่มอาจมีเฉพาะภาพไม่มีตัวอักษร ผู้เล่าต้องเตรียมเนื้อเรื่องให้สัมพันธ์กับภาพ นอกจากนี้ภาพที่ใช้ประกอบการเล่านิทานนั้นมีหลายชนิด เช่น ภาพโปสเตอร์ ภาพวาด ภาพสไลด์ เป็นต้น ซึ่งช่วยจูงใจและสร้างจินตนาการของเด็ก

2.5 การเล่านิทานประกอบเส้นเชือก ผู้เล่าจะทำเชือกให้เป็นรูปร่างต่างๆ หรืออาจใช้เส้นเชือกวางเป็นรูปร่างต่างๆ บนกระดาษหรือแผ่นโป่งใส

2.6 การเล่านิทานประกอบหุ่นประดิษฐ์ ขณะเล่านิทานผู้เล่าจะนำหุ่นออกมาแสดงประกอบ หุ่นที่ใช้ประกอบการเล่านิทาน เช่น หุ่นมือ หุ่นถุงกระดาษ หุ่นกระบอก หุ่นผ้า เป็นต้น

2.7 การเล่านิทานประกอบหุ่นปะ ผู้เล่าต้องเตรียมกระดาษ ผ้าสาหล่า กระดาษแม่เหล็ก หรือเวทีจำลอง และเตรียมตัวละครที่จะทำจากกระดาษ ด้านหลังติดกระดาษทรายสำหรับติดบนกระดาษสาหล่า จะทำให้นิทานสนุกสนานยิ่งขึ้น

2.8 การเล่านิทานประกอบการพับผ้าเช็ดหน้า หรือการพับกระดาษ ผู้เล่าต้องเตรียมกระดาษเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขณะเล่าครูจะสาธิตการพับผ้าหรือกระดาษเป็นรูปสัตว์ รูปดอกไม้ สิ่งของต่างๆ เด็กจะสนุกสนานและฝึกทักษะกล้ามเนื้อมือและสายตาไปด้วย

2.9 การเล่านิทานประกอบการร้องเพลง ผู้เล่าอาจนำนิทานมาเขียนเป็นบทเพลงและใส่ทำนองขับร้อง ทำให้เกิดความไพเราะในการใช้ภาษา เช่น ตำนานดาวลูกไก่ เป็นต้น

(สมใจ บุญอุรพีภิญโญ. 2539 : 9-10) ; (เกริก ยุ้นพันธ์. 2543 : 36-55) ; (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2541 : 13), และ (วิไล มาศจรัส. 2545 : 115-116)

โดยสรุปแล้ว รูปแบบการเล่านิทานมีหลายชนิด ได้แก่ การเล่าปากเปล่าจนกระทั่งการเล่าโดยใช้อุปกรณ์ต่างๆ เข้ามาประกอบการเล่า เช่น การใช้ท่าทาง หุ่น ภาพวาดหรือภาพที่สามารถเคลื่อนไหวได้ ทั้งนี้รูปแบบการเล่าขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และความถนัดเฉพาะตัวของผู้เล่าแต่ละคนด้วย

3.4 หลักการเลือกนิทาน

1. เลือกเรื่องให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการตามธรรมชาติของเด็กแต่ละวัย
2. เลือกเรื่องที่ผู้เล่าอยากเล่าหรือ พอใจที่จะเล่าจะทำให้เล่าได้ดี ได้สนุกสนานมีชีวิตชีวา
3. เทคนิคและวิธีการเล่านิทานมีมากมาย ซึ่งนิทานแต่ละเรื่องก็เหมาะสมกับวิธีการเล่าที่แตกต่างกันออกไป การเลือกนิทานจึงต้องคำนึงถึงความสามารถและความถนัด ตลอดจนวิธีการเล่าและสื่อประกอบการเล่าด้วย
4. เลือกเรื่องที่มีสาระข้อคิดที่จะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามให้กับเด็ก ทั้งนี้ผู้เล่าต้องมีกลอุบายที่แยบยลในการเล่า ที่จะไม่ให้เด็กรู้สึกที่กำลังถูกสอนในเรื่องของศีลธรรมจรรยา
5. เลือกเรื่องที่ส่งเสริมความรู้ หรือให้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมเป็นเรื่องในชีวิตประจำวันของเด็ก ตัวละครมีวัยใกล้เคียงกับเด็กจะทำให้เด็กๆ ได้มีประสบการณ์ร่วม
6. เลือกเรื่องที่ทำให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินชวนติดตามแก่ผู้ฟัง
7. เลือกนิทานที่มีเนื้อเรื่องเข้าใจ มีความเคลื่อนไหวอยู่ในเรื่องการผูกเรื่องต้องเนบเนียน และมีเรื่องปลุกย่อยที่น่าออกนอกทางให้น้อยที่สุด และจบในตัวของมันเอง
8. เลือกเรื่องที่มีโครงเรื่องไม่วกวน ใช้ภาษาง่ายๆ ตรงไปตรงมา
9. ควรเลือกเรื่องที่ทำให้ความรู้สึกสะเทือนใจ เช่น รัก โกรธ สอดแทรกลงไปด้วย
10. เลือกเรื่องที่แสดงออกถึงความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหา หรือการใช้ปฏิภาณไหวพริบ เพื่อให้เด็กเรียนรู้พฤติกรรมของตัวละครในนิทาน
11. เลือกเรื่องที่ต้องใช้เวลาให้เหมาะสมกับช่วงความสนใจของเด็กในวัยต่างๆ (ไพพรรณ อินทนิล. 2534 : 70-73); และ (เกริก ยุ้นพันธ์. 2543 : 67-68)

โดยสรุป หลักการเลือกนิทานควรพิจารณาถึง เนื้อหา ภาษา สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่า และระยะเวลาในการเล่าให้เหมาะสมกับช่วงความสนใจของเด็กแต่ละวัย รวมทั้งวัตถุประสงค์ของการเล่านิทานในแต่ละครั้งว่าต้องการให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์อะไรจากการฟังนิทานในแต่ละครั้งด้วย

3.5 เทคนิคและวิธีการเล่านิทาน

เกริก ยุ้นพันธ์ (2543 : 68); และ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2541 : 16-17) กล่าวถึง เทคนิค และวิธีการเล่านิทานไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

1. การเลือกเรื่องที่จะเล่าให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง
2. การดัดแปลงเนื้อเรื่องให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง
3. การเตรียมตัวและจัดเตรียมสื่อในการเล่านิทาน ผู้เล่าจะต้องอ่านบททวนเรื่องราวให้เกิดความคุ้นเคยและเข้าใจ เพื่อให้เกิดความราบรื่นตลอดขณะดำเนินการเล่า รวมทั้งทดลองใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเล่านิทานให้เกิดความชำนาญ และจัดระบบการใช้ตามลำดับก่อนและหลัง
4. กิจกรรมประกอบการเล่านิทาน ผู้เล่าจะต้องเตรียมให้พร้อมและเหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง เช่น การร้องเพลง คำคล้อง เป็นต้น และง่ายต่อการขอให้ผู้ฟังเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมด้วย
5. สถานที่และเวลาที่ใช้เล่านิทาน ผู้เล่าจะต้องพิจารณาเพื่อความเหมาะสม
6. เตรียมเด็กสำหรับการฟังนิทาน ควรจัดที่นั่งให้สามารถเห็นภาพในระดับสายตา และก่อนเล่าควรเตรียมความพร้อมของเด็ก เช่น ร้องเพลง หรือกล่าวจูงใจ เพื่อให้มีอารมณ์พร้อมที่จะฟัง
7. ขั้นตอนการเล่า ผู้เล่าจะต้องพิจารณาการนำเสนอในการขึ้นต้นเรื่อง การเล่าเรื่องอย่างต่อเนื่องจนถึงกลางเรื่อง การจบเรื่องที่ชัดเจนและน่าสนใจด้วยรูปแบบและเทคนิคเฉพาะของแต่ละคน เช่น การนำเสนอด้วยภาษาพูด หรือใช้ภาษาท่าทาง หรือใช้สื่ออุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการเล่า ทั้งนี้ต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และถูกหลักไวยากรณ์
8. ขณะเล่าต้องคอยสังเกตว่าผู้ฟังให้ความสนใจกับเรื่องราวที่เล่าอยู่หรือไม่ ถ้ารู้สึกว่กำลังสูญเสียความสนใจ ควรเปลี่ยนบรรยากาศด้วยการหยุดพักถามปัญหาเขาวน หรือปัญหาสนุกๆ
9. การสรุปเรื่อง ขั้นตอนสุดท้ายของการเล่านิทานทุกครั้งควรมีการสรุปเรื่องด้วยคำถามเกี่ยวกับประเด็นสาระสำคัญของเรื่อง ลักษณะของตัวแสดงในเรื่อง ความรู้และคำสั่งสอนที่ได้จาก

เรื่อง เพื่อให้เด็กได้คิดทบทวนและเก็บความรู้จากนิทาน อีกทั้งเป็นการย้ำเตือนทำให้เด็กจำเรื่องราวได้ดี

นอกจากนี้ คุรุรักษ์ ภิมยรัช (2540 : 45-46) กล่าวว่า เทคนิคการเล่านิทานที่สำคัญ คือ การสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ฟัง จุดเริ่มต้นอยู่ที่การเตรียมให้พร้อม ซ้อมให้ดี หากจุดสำคัญของเรื่องให้พบและสรุปจบให้จับใจ โดยเริ่มตั้งแต่ประโยคแรกในการเริ่มเรื่อง และการจบเรื่องหรือประโยคสุดท้ายที่จะปิดเรื่องมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประโยคแรกที่ใช้เริ่มเรื่อง โดยทั่วไปมักปิดการเล่านิทานด้วยถ้อยคำที่กินใจ ให้ข้อคิดหรือทิ้งท้ายไว้ให้คิด เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า เทคนิคและวิธีการเล่านิทาน เป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้เล่า แต่ละคนที่จะนำมาใช้ในการเล่านิทานให้ผู้ฟังแต่ละกลุ่มฟัง ทั้งนี้เพื่อให้การเล่านิทานมีประสิทธิภาพในการสร้างความประทับใจและให้ประโยชน์กับผู้ฟังตามวัตถุประสงค์ของการเล่าในแต่ละครั้ง ดังนั้น ผู้เล่าควรแสวงหาวิธีการนำเสนอในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อไม่ให้ซ้ำซาก และในการศึกษาค้นคว้าได้นำเทคนิคการเล่านิทานแบบไม่จบสมบูรณ์มาจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้ฝึกคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในนิทาน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กได้ในที่สุด

3.6 นิทานกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก

สมศักดิ์ ปริบูรณ์ (2542 : 59-62) กล่าวว่า การเล่านิทานเป็นวิธีการให้ความรู้วิธีหนึ่งที่ทำให้เด็กสนใจในการเรียนรู้ สามารถจดจำ กล้าแสดงออก และมีแรงจูงใจที่จะเปิดรับพฤติกรรมดังนี้

1. พัฒนาการด้านต่างๆ ได้แก่

1.1 พัฒนาการทางกาย กิจกรรมการเล่านิทาน อาจมีกิจกรรมอื่นๆ ประกอบ เช่น การให้เด็กได้มีโอกาสฝึกการใช้กล้ามเนื้อต่างๆ ของร่างกายประกอบการฟังนิทาน

1.2 พัฒนาการทางอารมณ์ ในขณะที่ฟังนิทานเด็กจะเกิดความรู้สึกเพลิดเพลิน มีสมาธิจดจ่อกับเนื้อหาในนิทาน พร้อมทั้งจะสร้างจินตนาการของตนเอง เป็นผลทำให้เด็กกล้าคิด กล้าแสดงออก เป็นตัวของตัวเอง และ เกิดความมั่นใจ

1.3 พัฒนาการทางสังคม นิทานทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในสังคม มีความพร้อมในการคบค้าสมาคมกับบุคคลอื่นๆ รู้จักการรวมกลุ่ม เกิดความสนิทสนมระหว่างผู้ฟังด้วยกันเอง และระหว่างผู้ฟังกับผู้เล่า และรู้จักการรอคอย จึงถือได้ว่านิทานช่วยสร้างพัฒนาการทางสังคมของเด็กได้อย่างดียิ่ง

1.4 พัฒนาการทางสติปัญญา นิทานเป็นสิ่งเสริมสร้างสติปัญญาได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจับใจความสำคัญของเรื่อง มีทักษะการใช้ภาษา รู้จักการเรียบเรียงถ้อยคำในการโต้ตอบระหว่างผู้เล่าและผู้ฟัง เพิ่มพูนคำศัพท์และขยายประสบการณ์ของตนเองให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

1.5 พัฒนาการทางจริยธรรม เนื่องจากเด็กขาดประสบการณ์ในการพิจารณาสิ่งใดสิ่งใดชั่ว จึงต้องอาศัยการอบรมสั่งสอนของผู้ใหญ่ บางครั้งเป็นสิ่งที่น่าเบื่อทำให้เด็กต่อต้าน การใช้นิทานในการอบรมสั่งสอนจะทำให้เด็กชื่นชอบ เพราะเด็กจะจินตนาการตามและเห็นพ้องกับสิ่งที่อบรมสั่งสอนอย่างเต็มใจ การเล่านิทานจึงเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรม กล่าวคือวิธีแรกใช้นิทานที่สอดแทรกคติธรรมสอนใจ เพื่อให้ทราบเรื่องราวของการทำความดี ละเว้นความชั่ว สำหรับอีกวิธีหนึ่งคือ การจัดประสบการณ์ ซึ่งอาจเลือกกิจกรรมที่ได้จากเนื้อหาในนิทานมา让孩子ทดลองปฏิบัติ เช่น ทดลองสวมบทบาทของตัวละครในนิทาน เพื่อให้เด็กเข้าใจถึงความรู้สึกของตัวละครตามเนื้อเรื่องในนิทาน เพราะแม้เด็กจะฟังรู้เรื่องแต่ก็อาจไม่ซาบซึ้งกับเหตุการณ์ในนิทานจากการฟังเท่ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง

2. เสริมสร้างและปรุงแต่งบุคลิกภาพ เมื่อฟังนิทานแล้วเกิดความประทับใจ ผู้ฟังจะนำตัวแบบในนิทานที่ตนเองประทับใจนั้นมาปรุงแต่งเสริมสร้างบุคลิกภาพของตนเอง

3. การปรับตัวและแก้ไขพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งเนื้อหาในนิทานมักจะเปรียบเทียบตัวละครที่ดีและเลวให้เห็นอยู่เสมอๆ เมื่อเด็กได้ฟังนิทานก็จะนำไปคิดว่าตัวแบบในนิทานแบบใดเป็นที่ยอมรับของสังคม เด็กก็จะนำตัวแบบที่สังคมยอมรับนั้นมาปฏิบัติ และทำให้เด็กเห็นแนวทางในการปรับตัวที่พึงพอใจและเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก

4. ได้รับความสนใจและช่วยเสริมสร้างบรรยากาศ ขณะที่เด็กต่างแคงแครงกับกิจกรรมบางอย่างทำให้เกิดความอ่อนล้า นิทานจะช่วยเปลี่ยนบรรยากาศ ทำให้เด็กกระฉับกระเฉง ว่องไว และสามารถใช้นิทานในการสร้างสมาธิให้กับเด็กได้อีกด้วย

นอกจากนี้ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2541 : 11-12) กล่าวว่า การเล่านิทานไม่ควรมาจากครูคนเดียว ควรให้เด็กเป็นผู้เล่านิทานเองบ้าง เพราะจะช่วยให้เด็กได้แสดงออกถึงความรู้สึก และขยายความคิดของตนให้กระจ่าง พร้อมกับพัฒนาทางภาษาไปพร้อมกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเอาเทคนิคการเล่านิทานไม่จบเรื่องมาใช้ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้เป็นผู้เล่านิทานและถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนออกมา ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจในการแก้ปัญหา โดยผ่านการฝึกแก้ปัญหาให้กับตัวละครในสถานการณ์ต่างๆ ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงของเด็กได้ในที่สุด

3.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน

ดิกสัน จอนห์สัน และซอลท์ (ปาริชาติ อรุณศักดิ์. 2533 : 42; Dixon, Johnson and Salt. 1977 : 367-369) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมการเล่านิทานให้กับเด็กอนุบาล อายุ 3-4 ปี จำนวน 46 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เล่านิทานให้ฟังแล้วให้เด็กแสดงบทบาทประกอบตามเนื้อเรื่อง กลุ่มที่ 2 เล่านิทานให้ฟังพร้อมกับพาไปดูของจริงนอกสถานที่ เช่น ไปสวนสัตว์ ไปซื้อของ กลุ่มที่ 3 เล่านิทานและสนทนากับเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่เล่าให้ฟัง และกลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มควบคุม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ได้แสดงบทบาทประกอบตามเนื้อเรื่องได้แสดง บทบาทเลียนแบบตัวละครในเรื่องไปด้วยซึ่งจะพัฒนาจิตลักษณะต่างๆ ได้ดีที่สุด แสดงว่าเมื่อเด็กได้ฟังนิทานแล้วเกิดความต้องการที่จะเลียนแบบตัวละครที่ชอบ หรือตัวละครที่ได้รับความสำเร็จจากพฤติกรรมนั้น และพบว่าเนื้อหาในนิทานถ้าเป็นเรื่องที่ใกล้ความจริงจะให้ผลดีต่อ จิตลักษณะของเด็กได้ดีกว่านิทานที่มีเนื้อหาไกลชีวิตเด็ก

คลอร์ และโรเบิร์ต (วิจิตร อดุลจินท์. 2543 : 32; อ้างอิงจาก Clore and Robert. 1978 : 159) ได้ศึกษาผลของการใช้นิทานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและทัศนคติของเด็ก โดยใช้หุ่นจำลอง และการแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายจำนวน 62 คน โดยให้นักเรียนแสดงอุปนิสัยท่าทางให้เหมือนกับตัวละครในนิทานนั้น อีก 6 สัปดาห์ ทำการวัดอีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่า การวัดทัศนคติของเด็กชายทั้งสองโรงเรียนมีความมั่นคง เด็กชายที่เคยล่าสัตว์เลืกฆ่าสัตว์โดยแน่นอน ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่านิทานมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมและทัศนคติที่มั่นคงของเด็ก

อมอริจจิ (ภารดี ศรีประยูร. 2542 : 39; อ้างอิงจาก Amoriggi. 1981 : 1366-A - 1367-A) ได้ศึกษาความสามารถในการเล่านิทานของเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยเล่านิทานให้เด็กฟังแล้วให้เด็กเล่าเรื่องย้อนกลับและเล่าเรื่องราวต่อจากผู้วิจัย ซึ่งทำการทดลองครั้งละ 15-20 นาที เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า เด็กสามารถเล่านิทานได้ถูกต้องและการเรียงลำดับเหตุการณ์ต่างๆ นอกจากนี้ในขณะที่ทดลองเด็กสามารถนำนิทานที่ฟังไปประยุกต์และเล่าเรื่องต่อหลังการทดลองผ่านไป 3 สัปดาห์

ปาริชาติ อรุณศักดิ์ (2533 : 62) ได้ศึกษาการเล่านิทานที่ไม่จบเรื่องสมบูรณ์ที่มีผลต่อการคิดแบบอเนกนัยของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยได้รับฟังการเล่านิทานที่ไม่จบเรื่องสมบูรณ์และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฟังการเล่านิทานแบบปกติมีความสามารถในการคิดแบบอเนกนัยแตกต่างกัน การเล่านิทานไม่จบทำให้เด็กคิดเรื่องจนจบสามารถส่งเสริมการคิดอเนกนัย

ของเด็กทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการฟังการเล่านิทานแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จรรยา ชื่นเกษม (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ที่เข้าร่วมกิจกรรมวาดภาพประกอบการเล่านิทาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ อายุระหว่าง 8-15 ปี จำนวน 12 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมวาดภาพประกอบการเล่านิทานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

วิจิตรา อุดมมุขลินท์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมการเล่านิทานที่มีต่อการพัฒนาความรู้ และความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ในเด็กกลุ่มอาการดาวน์ ระดับก่อนประถมศึกษา ที่มีอายุ 4-7 ปี ทั้งชายและหญิง ระดับเชาวน์ปัญญา 35-68 และไม่มีควมพิการซ้ำซ้อน จำนวน 16 คน ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการพัฒนาความรู้และความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ในเด็กกลุ่มอาการดาวน์ระดับก่อนประถมศึกษาหลังการใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการใช้กิจกรรมการเล่านิทานอย่างมีนัยสำคัญที่ .01

สุธัญญา อภัยยานุกร; และคนอื่นๆ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเข้าใจและการสื่อสารระหว่างการใช้สื่อด้วยการเล่านิทานกับการดูวีดิทัศน์ในกลุ่มบุคคลปัญญาอ่อน ระดับปานกลาง (IQ 35-49) อายุ 10-15 ปี ในโรงพยาบาลราชานุกุล จำนวน 16 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ใช้วิธีสื่อโดยการเล่านิทานมีความเข้าใจและการสื่อสารภาษา ภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มที่ใช้วิธีสื่อโดยการดูวีดิทัศน์มีความเข้าใจและการสื่อสารภาษา ก่อนและหลังการทดลอง ไม่แตกต่างกัน ผลของความเข้าใจและการสื่อสารระหว่างกลุ่มที่ใช้สื่อการเล่านิทานกับกลุ่มที่ใช้สื่อการดูวีดิทัศน์ ภายหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานทั้งในประเทศและต่างประเทศสรุปได้ว่า นิทานมีความสำคัญต่อการสร้างเสริมพัฒนาการ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่านิทานมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพของเด็ก ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้นำเอากิจกรรมการเล่านิทานมาใช้ในการพัฒนาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับเกริก ยุ้นพันธ์ (2543 : 56) ที่กล่าวว่า นิทานสามารถพัฒนาด้านการคิดได้ โดยเฉพาะ

ความสามารถในการแก้ปัญหาในลักษณะของการช่วยให้เด็กเห็นปัญหา สาเหตุและแนวทางการ
แก้ปัญหาได้ชัดเจนขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมเล่นิทาน มีขั้นตอนดำเนินการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การดำเนินการทดลอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ มีระดับสติปัญญา 50-70 สามารถพูดสื่อสารได้ และไม่มี ความบกพร่องอย่างอื่นร่วมด้วยอย่างเห็นได้ชัด

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้มีระดับสติปัญญา 50-70 สามารถพูดสื่อสารได้ และไม่มี ความบกพร่องอย่างอื่นร่วมด้วยอย่างเห็นได้ชัด อายุระหว่าง 10-15 ปี กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนเชียงรายปัญญานุกูล จังหวัดเชียงรายสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน เลือกโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากการดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับระดับสติปัญญา อายุ และจำนวนของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนเชียงรายปัญญานุกูล จังหวัดเชียงราย
2. พิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ มีระดับสติปัญญา 50-70 อายุระหว่าง 10-15 ปี ไม่มีความบกพร่องอย่างอื่นร่วมด้วยอย่างเห็นได้ชัด โดยได้รับความร่วมมือจากครูประจำชั้น
3. สัมภาษณ์ข้อมูลพฤติกรรมของเด็กจากครูประจำชั้น แล้วพูดคุยสนทนากับเด็กเพื่อดูความสามารถในการพูดสื่อสาร และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดจนเสร็จสิ้นการทดลองแล้ว พิจารณาคัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 8 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
2. แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนการสร้างและตรวจคุณภาพของเครื่องมือ ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน มีลำดับขั้นตอนการสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา การจัดกิจกรรมการแก้ปัญหา และรูปแบบการจัดกิจกรรมเล่านิทานของ อภิรดี สีนวล (2547) เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1.2 สร้างนิทานให้ตัวละครเผชิญกับสถานการณ์ปัญหา 3 ด้าน คือ ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต และปัญหาด้านสังคม โดยที่ตัวละครไม่สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ แล้วนำนิทานที่สร้างขึ้นรวมทั้งสิ้น 18 เรื่อง บรรจุลงในแผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.2.1 ขั้นนำ เป็นกระบวนการสนทนาซักถามและให้ข้อมูลกับนักเรียน เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในขั้นต่อไป

1.2.2 ขั้นเล่านิทาน เป็นกระบวนการที่ครูเล่านิทาน ได้แก่ นิทานปัญหาด้านสุขภาพอนามัย นิทานปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต และนิทานปัญหาด้านสังคม ซึ่งเมื่อครูเล่ามาถึงสถานการณ์ที่ตัวละครต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ เหล่านั้น ครูจะทำการหยุดเล่า

1.2.3 ขั้นคิดหาทางแก้ เป็นกระบวนการที่ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นและคิดหาทางแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน

1.2.4 ขั้นแก้ปัญหา เป็นกระบวนการเล่าเรื่องของนักเรียนซึ่งนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละคร โดยมีครูคอยให้การเสริมแรงและกระตุ้นขึ้นไปด้วยคำพูดเป็นระยะๆ

1.2.5 ขั้นสรุป เป็นกระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับของครูโดยสนทนาร่วมกับนักเรียนถึงวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละคน และหาวิธีการที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

1.3 เลือกใช้และผลิตสื่อการสอนให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหาของนิทาน โดยมีลักษณะและคุณสมบัติของสื่อการสอนที่ดี เช่น เป็นภาพสีที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

1.4 กำหนดวิธีประเมินผลระหว่างเรียน โดยยึดจุดประสงค์ในแผนการจัดกิจกรรมเล่านิทานเป็นหลักในการประเมิน และทดสอบระหว่างเรียนเพื่อทดสอบวัดความเข้าใจในการ

แก้ปัญหา เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมเล่านิทานในแต่ละด้าน ได้แก่ สัปดาห์ที่ 2, 4, และ 6 โดยดำเนินการทดสอบและใช้เกณฑ์การประเมินเช่นเดียวกับแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

1.5 ตรวจสอบหาคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน โดยนำแผนการจัดกิจกรรม จำนวน 18 แผน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ทางด้านการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการสอนทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน จำนวน 3 ท่าน (ดงมีรายนามในภาคผนวก ก) เพื่อตรวจพิจารณาหาความสอดคล้องของจุดประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนการจัดกิจกรรม สื่อการสอน และการประเมินผล แล้วนำคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Item Objective Congruence) ซึ่งต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2526 : 89-90) จากนั้นจึงทำการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.6 ถึง 1 ไว้ และนำข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.6 มาทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญต่อไป

1.6 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่มีความคิดเห็นตรงกัน 2 ใน 3 ท่านให้เหมาะสม ดังนี้

1.6.1 ปรับปรุงแก้ไข ชื่อและโครงเรื่องของนิทานในแต่ละเรื่องโดยให้ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ชวนให้น่าติดตามและกระตุ้นความคิดของเด็กให้สามารถเล่าเรื่องต่อจากครูได้

1.6.2 ปรับโครงเรื่องนิทานให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของแต่ละแผน

1.6.3 ปรับปรุงแก้ไขภาษาและเนื้อหาในแผนการจัดกิจกรรมเล่านิทานให้กระชับ เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในชีวิตประจำวันของเด็กกลุ่มตัวอย่าง

1.6.4 ปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นให้เป็นรูปแบบเดียวกัน ทั้ง 18 แผน

1.6.5 เลือกใช้และผลิตสื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา คำนึงถึงการดึงดูดความสนใจของเด็ก และสะดวกต่อการนำไปใช้จริงในสถานที่ต่างๆ

1.6.6 ให้นำแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและเกณฑ์การให้คะแนน มาใช้ในการทดสอบระหว่างเรียนได้

1.7 นำแผนการจัดกิจกรรมเล่านิทานไปทดลองใช้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีระดับสติปัญญา 50-70 อายุระหว่าง 10-15 ปี โรงเรียนเชียงรายปัญญานุกูล จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของการใช้สื่อ ภาษาและเวลา

1.8 ปรับปรุงสื่อที่ใช้ประกอบการเล่านิทานให้เหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง โดยปรับปรุงให้มีภาพที่มีสีสันดึงดูดความสนใจของนักเรียนและสอดคล้องกับนิทาน

1.9 นำแผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน ที่ได้รับการปรับปรุงเป็นที่เรียบร้อยแล้วไปจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

2. แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน มีลำดับขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการสอนแก้ปัญหา และศึกษาแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาจากงานวิจัยต่างๆ ได้แก่แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของ วิวัฒน์ รักษาเคน (2531 : 111-116); สุชาดา สุทธาพันธ์ (2532 : 69-73); สุจิตรา ขาวสำอาง (2533 : 62-93); วรุภา จิตรสิงห์ (2534 : 76-79); ขวัญตา แต่พงษ์โสรัถ (2538 : 86-97);และบุปผา พรหมศร (2542 : 114-116) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้

2.2 สร้างแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ในลักษณะคำถามปลายเปิดที่เป็นประเด็นปัญหาโดยให้ครอบคลุมปัญหา 3 ด้าน จำนวนรวมทั้งสิ้น 18 ข้อ คือ

2.2.1 ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย มีจำนวน 6 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ปัญหาด้านการรับประทานอาหาร จำนวน 2 ข้อ เช่น ถ้าวันนี้ที่โรงเรียนมีอาหารที่หนูไม่ชอบรับประทาน หนูจะอย่างไร

2) ปัญหาด้านการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการเจ็บป่วย จำนวน 2 ข้อ เช่น ถ้าหนูกำลังเล่นอยู่ที่สนาม แล้วมีฝนตกลงมา หนูจะอย่างไร

3) ปัญหาด้านการดูแลตนเองยามเจ็บป่วย จำนวน 2 ข้อ เช่น ถ้าหนูรู้สึกปวดหัว ตัวร้อนเป็นไข้ หนูจะอย่างไร

2.2.2 ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต มีจำนวน 6 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ปัญหาด้านความปลอดภัยในบ้าน จำนวน 2 ข้อ เช่น ถ้าหนูทำแก้วน้ำที่บ้านตกแตก หนูจะอย่างไรไม่ให้ถูกเศษแก้วบาด

2) ปัญหาด้านความปลอดภัยในโรงเรียน จำนวน 2 ข้อ เช่น ถ้ามีคนที่หนูไม่รู้จักมารับหนูที่โรงเรียน หนูจะอย่างไร

3) ปัญหาด้านความปลอดภัยในชุมชน จำนวน 2 ข้อ เช่น ถ้าหนูจะเดินข้ามถนน แต่มีรถวิ่งไปมา หนูจะอย่างไร

2.2.3 ปัญหาด้านสังคม มีจำนวน 6 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น จำนวน 2 ข้อ เช่น ถ้าหนูอยากเล่นกับเพื่อน แต่เพื่อนไม่ให้เล่นด้วย หนูจะอย่างไร

2) ปัญหาด้านการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น จำนวน 2 ข้อ เช่น ถ้าหนูไปซื้อของกับคุณพ่อคุณแม่ แล้วพลัดหลงกัน หนูจะอย่างไร

3) ปัญหาด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นตามความจำเป็น จำนวน 2 ข้อ เช่น ถ้าหนูเห็นเพื่อนหกล้ม หัวเข่ามีเลือดไหล หนูจะอย่างไร

2.3 นำข้อคำถามปลายเปิดที่เป็นประเด็นปัญหา ทั้ง 18 ข้อ มาสร้างเป็นภาพสี่ขนาด 5 x 7 นิ้ว จำนวน 18 ภาพ เพื่อใช้เป็นสิ่งเร้าในการตอบคำถาม

2.4 ตรวจสอบหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยนำแบบทดสอบและภาพที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน (ดังรายนาม ผู้เชี่ยวชาญในภาคผนวก ก) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบว่าในแต่ละข้อสอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือไม่ โดยใช้เกณฑ์การประเมินดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

แล้วนำคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Item Objective Congruence) ซึ่งต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2526 : 89-90) จากนั้นจึงทำการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.6 ถึง 1 ไว้ และนำข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.6 มาทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญต่อไป

2.5 นำแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันมาทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

2.5.1 ปรับปรุงแก้ไขภาษาที่ใช้ในแต่ละข้อคำถามให้ชัดเจน กระชับ เข้าใจง่าย

2.5.2 ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามโดยใช้กรณีปัญหาที่ไม่ซ้ำซ้อนกันและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่าง

2.5.3 ปรับปรุงแก้ไขภาษาที่ใช้ในแต่ละข้อคำถามของแบบทดสอบ จากคำว่า “นักเรียน” เป็นคำว่า “หนู” แทนเพื่อให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิด เป็นกันเองและไม่เป็นทางการมากเกินไป

2.5.4 ปรับปรุงแก้ไขรูปภาพที่ใช้ร่วมกับข้อคำถาม โดยวาดรูปคนให้แสดงท่าทางที่สื่อความหมายสอดคล้องกับข้อคำถาม และแก้ไขบริบทของภาพไม่ให้มีการชี้นำคำตอบ

2.6 นำแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่มีระดับสติปัญญา 50-70 อายุระหว่าง 10-15 ปี โรงเรียนเชียงร่ายปัญญานุกูล จังหวัดเชียงร่าย สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 คน เพื่อกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน โดยมีรายละเอียดตามขั้นตอนดังนี้

2.6.1 ดำเนินการทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันเป็นรายบุคคล (Individual Test) โดยผู้ดำเนินการทดสอบดำเนินการถามคำถาม พร้อมกับเปิดรูปภาพให้นักเรียนดูตามที่ละภาพ เมื่อจบคำถามในครั้งแรก นักเรียนยังไม่บอกวิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหานั้นๆ หรือแสดงอาการนั่งเงียบ ผู้ดำเนินการทดสอบจะต้องถามคำถามนั้นอีกครั้ง ถ้านักเรียนยังไม่ยอมตอบคำถามให้ถือว่าไม่ได้คะแนนในข้อคำถามนั้น แล้วจึงดำเนินการทดสอบในข้อถัดไป

2.6.2 บันทึกคำตอบของนักเรียนลงในตารางบันทึกวิธีการแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วนำมาจัดกลุ่มคำตอบ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน

2.6.3 กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ให้ 0 คะแนน เมื่อนักเรียนไม่สามารถบอกวิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหานั้นๆ ได้ เช่น ตอบว่าไม่รู้ หรือแสดงอาการนั่งเงียบไม่ตอบคำถามใดๆ เลย หรือตอบแต่คำตอบนั้น ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาที่ถาม

ให้ 1 คะแนน เมื่อนักเรียนสามารถบอกวิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหานั้นๆ ได้แต่วิธีการนั้นไม่เหมาะสม หรือเป็นวิธีการที่ไม่ควรปฏิบัติซึ่งอาจทำให้เกิดอันตราย และความเสียหายอื่นใดตามมาในภายหลัง

ให้ 2 คะแนน เมื่อนักเรียนสามารถบอกวิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหานั้นๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่เกิดอันตรายและความเสียหายอื่นใดตามมาในภายหลัง

การแปลความหมายของคะแนน พิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

24 - 36 หมายถึง มีความเข้าใจในการแก้ปัญหา อยู่ในระดับดี

11 - 23 หมายถึง มีความเข้าใจในการแก้ปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง

0 -10 หมายถึง มีความเข้าใจในการแก้ปัญหา อยู่ในระดับควรปรับปรุง

2.6.4 ตรวจให้คะแนนการตอบคำถามในแต่ละสถานการณ์ปัญหา ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน (ดังมีรายนามผู้เชี่ยวชาญในภาคผนวก ก) ตรวจพิจารณาความเหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง

ตัวอย่างแบบบันทึกวิธีการแก้ปัญหา

ชื่อ.....ชื่อสกุล.....
เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....ปี.....เดือน.....
วันที่ทำการทดสอบ.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา

ตอนที่	สถานการณ์ปัญหา	วิธีการแก้ปัญหา	คะแนน		
			0	1	2
1	ปัญหาด้านสุขภาพ อนามัย เช่น ถ้าหนูรู้สึกปวดหัว ตัว ร้อน เป็นไข้ หนูจะทำ อย่างไร	นักเรียนคนที่ 1) บอกผู้ใหญ่(ครู / พ่อ / แม่) ว่าตัวเองไม่สบาย			✓
		2) ไปหายากิน		✓	
		3) ไปนอนหลับพักผ่อน		✓	
		4) ไม่รู้	✓		
2	ปัญหาด้านความ ปลอดภัยในชีวิต เช่น ถ้าหนูต้องการข้ามถนน แต่มีรถวิ่งไป-มา หนูจะทำอย่างไร	1) รอให้รถหยุดแล้วเดินข้ามตรงทางม้าลาย			✓
		2) มองซ้ายมองขวาถ้าไม่มีรถก็ข้ามได้			✓
		3) วิ่ง / เดินให้เร็วที่สุด		✓	
		4) ยืนรอให้คนเฒ่าเฒ่า แล้วข้ามไปกับเขา		✓	
		5) ไปซื้อขนมกิน	✓		
3	ปัญหาด้านสังคม เช่น ถ้าหนูเห็นเพื่อนกำลัง ทะเลาะกัน	1) เข้าไปห้ามแล้วบอกเพื่อนให้ดีขึ้น			✓
		2) วิ่งไปบอกครูว่าเพื่อนทะเลาะกัน			✓
		3) ยืนดูอยู่ห่างๆ เดี่ยวโดนลูกหลง		✓	

	หนูจะอย่างไร	4) ไม่รู้	✓		
--	--------------	-----------	---	--	--

2.7 นำแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับเด็กปกติที่มีอายุ 7 ปี โรงเรียน สันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์) จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

2.8 นำคำตอบที่ได้ มาให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยใช้ สูตรของครอนบัค (Cronbach) หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 200-202) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เท่ากับ .82

2.9 สร้างคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งประกอบด้วย คำชี้แจง วิธีการดำเนินการทดสอบ แนวทางการตรวจให้คะแนน เกณฑ์การตรวจให้คะแนน การแปลความหมายของคะแนน และแบบบันทึกผลการทดสอบแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน (ดังรายนามในภาคผนวก ก) ตรวจพิจารณาความเหมาะสมอีกครั้ง

2.10 นำคู่มือการใช้และแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน มาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ จำนวน 1 ฉบับ เพื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการทดลอง

1. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งดำเนินการทดลองแบบ One Group Pretest–Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 249) โดยมีลักษณะการทดลอง ดังตารางนี้

กลุ่ม	สอบก่อน (Pretest)	ทดลอง	สอบหลัง (Posttest)
E	T ₁	X	T ₂

E แทน กลุ่มทดลอง

T₁ แทน การทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

X แทน การจัดกิจกรรมเล่นิทาน

T₂ แทน การทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันหลังการทดลอง

2. ขั้นตอนการทดลอง มีลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้นเตรียมดำเนินการทดลอง เสนอขอให้บัณฑิตวิทยาลัยออกหนังสือขออนุญาตผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเขียนรายปัญญานุกูล เพื่อชี้แจงแบบแผนการทดลอง วัดอุปสรรคระยะเวลาการทดลอง และขอความอนุเคราะห์ทางโรงเรียนในการดำเนินการตามแบบแผนการทดลอง

2.2 ขั้นก่อนการทดลอง สร้างความคุ้นเคยกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและนำแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันให้ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคลเพื่อเก็บคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) เป็นเวลา 1 วัน

2.3 ขั้นดำเนินการทดลอง ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี โดยใช้เวลาวันละ 45 นาที ตั้งแต่เวลา 09.00-09.45 น. รวมทั้งสิ้น 18 ครั้ง และมีการทดสอบระหว่างเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันประกอบรูปภาพ เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมเล่นิทานในสัปดาห์ที่ 2, 4, และ 6 ดังตารางการดำเนินการทดลอง ดังนี้

สัปดาห์ ที่	ครั้ง ที่	เวลา 09.00-09.45 น.	แผนการจัดกิจกรรมการเล่นิทาน	
		วัน / วันที่ / เดือน / พ.ศ.	เนื้อหา	ชื่อนิทาน
1	1	อังคาร / 7 / ก.พ. / 2549	(1.) ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย มี 3 ด้าน จำนวน 6 เรื่อง 1. ปัญหาด้านการรับประทานอาหาร	หนูไม่ชอบ
	2	พุธ 8 / ก.พ. / 2549	2. ปัญหาด้านการดูแลตนเอง เพื่อป้องกันการเจ็บป่วย	อู๋! แย่แล้ว ฝนตก
	3	พฤหัสบดี 9 / ก.พ. / 2549	3. ปัญหาด้านการดูแลตนเองยามเจ็บป่วย	หนูไม่สบาย

สัปดาห์ ที่	ครั้ง ที่	เวลา 09.00-09.45 น.	แผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน	
		วัน / วันที่ / เดือน / พ.ศ.	เนื้อหา	ชื่อนิทาน
2	4	อังคาร 14 / ก.พ. / 2549	4. ปัญหาด้านการรับประทานอาหาร	ขนมของ คนแปลกหน้า
	5	พุธ 15 / ก.พ. / 2549	5. ปัญหาด้านการดูแลตนเองเพื่อ ป้องกันการเจ็บป่วย	โอย! ปวดฟัน
	6	พฤหัสบดี 16 / ก.พ. / 2549	6. ปัญหาด้านการดูแลตนเองยาม เจ็บป่วย	ล้ม แล้วต้องลุก
	ศุกร์ / 17 / ก.พ. / 2549 ทดสอบระหว่างเรียนครั้งที่ 1		วัดความเข้าใจในการแก้ปัญหา ด้านสุขภาพอนามัย	
3	7	อังคาร / 21 / ก.พ. / 2549	(2.) ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต มี 3 ด้าน จำนวน 6 เรื่อง 1. ปัญหาด้านความปลอดภัยในบ้าน	เช็ดแล้วจำ
	8	พุธ 22 / ก.พ. / 2549	2. ปัญหาด้านความปลอดภัยในโรงเรียน	หนูไม่รู้จัก
	9	พฤหัสบดี 23 / ก.พ. / 2549	3. ปัญหาด้านความปลอดภัยในชุมชน	อย่า เหม่อมอง
4	10	อังคาร 28 / ก.พ. / 2549	4. ปัญหาด้านความปลอดภัยในบ้าน	ปลอดภัย ไว้ก่อน
	11	พุธ 1 / มี.ค. / 2549	5. ปัญหาด้านความปลอดภัยในโรงเรียน	ร้อนจัง ทำไงดี
	12	พฤหัสบดี 2 / มี.ค. / 2549	6. ปัญหาด้านความปลอดภัยในชุมชน	จะชวนหนู ไปไหน
	ศุกร์ / 3 / มี.ค. / 2549 ทดสอบระหว่างเรียนครั้งที่ 2		วัดความเข้าใจในการแก้ปัญหา ด้านความปลอดภัยในชีวิต	
5	13	อังคาร 7 / มี.ค. / 2549	(3.) ปัญหาด้านสังคม มี 3 ด้าน จำนวน 6 เรื่อง 1. ปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรม กับ ผู้อื่น	ขอเล่น ด้วยคน

	14	พุทธ 8 / มี.ค. / 2549	2. ปัญหาด้านการขอความช่วยเหลือจาก ผู้อื่น	เมื่อมีด เป็นเหตุ
	15	พฤษภ 9 / มี.ค. / 2549	3. ปัญหาด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น	เพื่อนกันนะ
สัปดาห์ ที่	ครั้งที่	เวลา 09.00-09.45 น.	แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	
		วัน / วันที่ / เดือน / พ.ศ.	เนื้อหา	สื่อ
6	16	อังคาร 14 / มี.ค. / 2549	4. ปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับ ผู้อื่น	ไม่ได้ ตั้งใจทำ
	17	พุทธ 15 / มี.ค. / 2549	5. ปัญหาด้านการขอความช่วยเหลือจาก ผู้อื่น	ช่วยด้วย หนูหลงทาง
	18	พฤษภ 16 / มี.ค. / 2549	6. ปัญหาด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น	ช่วยด้วย ไอ้เจ็บ
	ศุกร์/ 17 / มี.ค. / 2549 ทดสอบระหว่างเรียน ครั้งที่ 3		วัดความเข้าใจในการแก้ปัญหา ด้านสังคม	

2.4 หลังการทดลอง เมื่อดำเนินการทดลองครบ 6 สัปดาห์แล้วทำการทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยใช้แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคลเพื่อเก็บคะแนนหลังการทดลอง (Posttest) เป็นเวลา 1 วัน แล้วนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าคะแนนมัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) และประเมินความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

2. เปรียบเทียบความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ด้วยวิธีการทดสอบแบบ The Wilcoxon Matched-Pairs Signed-Ranks Test ที่ระดับนัยสำคัญที่ .05

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

1.1 ค่ามัธยฐาน (Median) คำนวณจากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด. 2541 : 66)

$$\text{สูตร } Mdn = \frac{X_{\frac{N}{2}} + X_{\frac{N}{2} + 1}}{2}$$

เมื่อ Mdn แทน ค่ามัธยฐาน

N แทน จำนวนคะแนนที่เป็นเลขคู่

$X_{\frac{N}{2}}$ แทน คะแนนตัวที่ $\frac{N}{2}$

$X_{\frac{N}{2} + 1}$ แทน คะแนนตัวที่ $\frac{N}{2} + 1$

1.2 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) คำนวณจากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด. 2541 : 82)

$$\text{สูตร } IR = Q_3 - Q_1$$

เมื่อ IR แทน พิสัยระหว่างของควอไทล์

Q_3 แทน ตำแหน่งที่มีคะแนนอื่นๆ อยู่ต่ำกว่านี้ 75% หรือ P_{75}

Q_1 แทน ตำแหน่งที่มีคะแนนอื่นๆ อยู่ต่ำกว่านี้ 25% หรือ P_{25}

2. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน

ใช้สถิติแบบ Nonparametric Statistics เปรียบเทียบความแตกต่างของความเข้าใจในการแก้ปัญหาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน ก่อนการทดลองและหลังการทดลองในกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการทดสอบแบบ The Wilcoxon Matched -Pairs Signed-Ranks Test คำนวณได้จากสูตร ดังนี้ (นิภา ศรีไพโรจน์. 2533 : 91-93)

$$\text{สูตร } D = Y - X$$

เมื่อ D แทน ความแตกต่างของคะแนน X และ Y
 X แทน คะแนนของการทดสอบก่อนทดลอง
 Y แทน คะแนนของการทดสอบหลังการทดลอง

โดยมีลำดับขั้นตอนในการคำนวณจากสูตร ดังนี้

- 1) หาความแตกต่างของข้อมูลแต่ละคู่ กำกับด้วยเครื่องหมายบวกหรือเครื่องหมายลบ
- 2) จัดอันดับค่าคะแนนความแตกต่างจากค่าน้อยไปหาค่ามาก โดยให้ค่าน้อยที่สุดเป็นอันดับที่ 1 (จัดอันดับโดยไม่คิดเครื่องหมาย)
- 3) กำกับด้วยเครื่องหมายบวกหรือเครื่องหมายลบที่มีอยู่เดิม
- 4) หาผลรวมของอันดับที่มีเครื่องหมายบวกและผลรวมของอันดับที่มีเครื่องหมายลบ
- 5) พิจารณาให้ค่าของผลรวมของอันดับที่น้อยกว่าเป็นค่า T ที่จะทำการทดสอบ (โดยไม่คิดเครื่องหมาย)
- 6) นับจำนวนอันดับที่มีอยู่ทั้งหมดให้เป็น N (ไม่จัดอันดับให้กับข้อมูลคู่ที่มีค่า $d_i=0$)
- 7) นำค่า T ที่คำนวณได้ไปเปรียบเทียบกับค่า T ในตาราง Wilcoxon Matched-Pairs Signed-Ranks Test (ตาราง 8 ภาคผนวก)

3. สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2526 : 89-90) โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับสิ่งที่ต้องการวัด
 $\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยใช้สูตรของครอนบัค (Cronbach) หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient)
(พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538 : 125-126)

$$\alpha = \frac{n}{n - 1} \left\{ \frac{\sum s_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

S_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ

S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมเล่านิทาน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอดังนี้

1. ศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังมีรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ของความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

นักเรียน (คนที่)	คะแนนความเข้าใจในการ แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ก่อนการทดลอง (คะแนนเต็ม 36 คะแนน)	คะแนนความเข้าใจในการ แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน หลังการทดลอง (คะแนนเต็ม 36 คะแนน)	ผลต่าง ของ คะแนน
1	16	34	18
2	23	34	11
3	11	35	24
4	20	36	16
5	20	35	15
6	19	33	14
7	21	32	11
8	14	29	15
Mdn	19.5	34	
IR	5	2	
ระดับความ สามารถ	ปานกลาง	ดี	

จากตาราง 1 แสดงว่า คะแนนความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน มีคะแนนอยู่ระหว่าง 11 – 23 คะแนน ค่ามัธยฐาน เท่ากับ 19.5 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์เท่ากับ 5 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ทุกคนมีความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับปานกลาง หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานแล้วมีช่วงคะแนนระหว่าง 29-36 คะแนน ค่ามัธยฐาน เท่ากับ 34 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์เท่ากับ 2 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ทุกคนมีความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับสมมุติฐาน ข้อ 1 ที่ว่า ความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ หลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน อยู่ในระดับดี

2. เปรียบเทียบความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังมีรายละเอียดในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงการเปรียบเทียบความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน

นักเรียน (คนที่)	คะแนน (คะแนนเต็ม 36 คะแนน)		ผลต่าง ของ คะแนน $D=Y-X$	อันดับที่ ความ แตกต่าง	อันดับตาม เครื่องหมาย		T
	ก่อนทดลอง (X)	หลังทดลอง (Y)			บวก	ลบ	
1	16	34	18	7	+7	0	0*
2	23	34	11	1.5	+1.5	0	
3	11	35	24	8	+8	0	
4	20	36	16	6	+6	0	
5	20	35	15	4.5	+4.5	0	
6	19	33	14	3	+3	0	
7	21	32	11	1.5	+1.5	0	
8	14	29	15	4.5	+4.5	0	
รวม					+36	0	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 , $T .05 = 3$ เมื่อ $N = 8$

จากตาราง 2 ค่า T ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมีค่าเป็น 0 ส่วน $N = 8$ เมื่อเปิดตารางค่าวิกฤตของ T ใน Wilcoxon Matched-Pairs Signed-Ranks Test $\alpha = .05$ พบว่า ค่า T ในตารางมีค่าเป็น 3 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า T ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง จึงแปลผลได้ว่า ความเข้าใจในการแก้ปัญหา ในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยหลังการทดลองเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ มีความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสูงกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย ข้อ 2 ที่ว่า ความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ หลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นนิทานสูงขึ้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมเล่นิทาน มีสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาค้นคว้าความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมเล่นิทาน
2. เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ หลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน อยู่ในระดับดี
2. ความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ หลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน สูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ มีระดับสติปัญญา 50-70 สามารถพูดสื่อสารได้ และไม่มี ความบกพร่องอย่างอื่นร่วมด้วยอย่างเห็นได้ชัด กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้มีระดับสติปัญญา 50-70 สามารถพูดสื่อสารได้ และไม่มี ความบกพร่องอย่างอื่นร่วมด้วยอย่างเห็นได้ชัด อายุระหว่าง 10-15 ปี กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนเชียงรายนุญานุกูล จังหวัดเชียงรายนสังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดกิจกรรมเล่นิทาน จำนวน 18 แผน

2. แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน จำนวน 18 ข้อ

ทำการทดลองโดยดำเนินการทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันกับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคลเพื่อเก็บคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) เป็นเวลา 1 วัน แล้วจัดกิจกรรมเล่นิทานกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี โดยใช้เวลาร้อยละ 45 นาที ตั้งแต่เวลา 09.00-09.45 น. รวมทั้งสิ้น 18 ครั้ง เมื่อครบกำหนดระยะเวลาการทดลองทำการทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันกับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคลเพื่อเก็บคะแนนหลังการทดลอง (Posttest) เป็นเวลา 1 วัน แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าคะแนนมัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) และวิธีการทดสอบแบบ The Wilcoxon Matched-Pairs Signed-Ranks Test ที่ระดับนัยสำคัญ .05

สรุปผลการวิจัย

1. ความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ หลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน อยู่ในระดับดี
2. ความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ หลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน สูงขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมเล่นิทาน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า หลังการทดลองเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ มีความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้ คือ

การจัดกิจกรรมเล่นิทานสามารถพัฒนาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ อยู่ในระดับดีได้ เนื่องจากการจัดกิจกรรมเล่นิทานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นมีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ประสบการณ์เดิมเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ แล้วแสดงออกด้วยการพูดหรือเล่าเรื่อง ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความคิดเห็นให้ผู้อื่นเข้าใจและยอมรับวิธีการแก้ปัญหาของตนเอง รวมทั้งเพิ่มพูนประสบการณ์ในการหาวิธีการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่มีความแตกต่างกันออกไปในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับ ศิริกาญจน์

โกสุมภ์ และดารณี คำวังนัง (2544 : 70) ที่กล่าวว่า การสอนแก้ปัญหานั้นควรกำหนดสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝนอย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับสถานการณ์ในชีวิตจริง เพื่อนำเอาประสบการณ์มาใช้แก้ปัญหามในชีวิตประจำวัน สนับสนุนให้เด็กเข้าใจปัญหา มีการอภิปรายร่วมกัน สังเกตและถามจะทำให้เด็กเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหานั้นได้ดี

นอกจากนี้หลักการสำคัญของการจัดกิจกรรมเล่านิทานนั้นมีขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นนำ เป็นกระบวนการที่ครูสนทนาซักถามประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ แล้วสรุปข้อมูลเพื่อให้เด็กได้เก็บไปใช้แก้ปัญหามในขั้นต่อไป ขั้นที่ 2 ขั้นเล่านิทาน เป็นกระบวนการที่ครูเล่านิทานประกอบการใช้หุ่นกระดาษตัวละคร และฉากเล่าที่มีลักษณะเป็นรูปภาพเรื่องราว ซึ่งมีสีสันดึงดูดความสนใจของเด็กได้ดี รวมถึงเนื้อหาของนิทานได้กำหนดให้ตัวละครเผชิญกับสถานการณ์ปัญหา 3 ด้าน คือ ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต และปัญหาด้านสังคม เมื่อครูเล่ามาถึงสถานการณ์ที่ตัวละครต้องเผชิญกับปัญหา ครูจะทำการหยุดเล่า ดังนั้นการที่ตัวละครเผชิญกับปัญหาในสถานการณ์ปัญหาต่างๆ จะเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กคิด และเรียนรู้หาวิธีการแก้ปัญหาม ดังที่ ชูชีพ อ่อนโคกสูง (2522 : 121-123) กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหาม คือ สถานการณ์นั้นมีความน่าสนใจต่อผู้เรียน ก็จะทำให้เด็กเกิดแรงจูงใจที่จะเรียน หรือแก้ปัญหามได้

และในขั้นที่ 3 ขั้นคิดหาทางแก้ เป็นกระบวนการที่ครูใช้คำถามเพื่อทบทวนเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และกระตุ้นถามให้เด็กรับรู้ปัญหามที่เกิดขึ้น แล้วคิดหาทางแก้ปัญหามให้กับตัวละครในนิทานด้วยตนเอง ในขั้นที่ 4 ขั้นแก้ปัญหาม เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กนำเสนอวิธีการแก้ปัญหามให้กับตัวละคร โดยสื่อสารความคิดด้วยวิธีการเล่าเรื่องต่อจากครูว่าตัวละครนั้นจะทำอย่างไรต่อเมื่อพบกับปัญหามเช่นนั้น และในขั้นนี้ครูใช้การเสริมแรงและกระตุ้นชี้แนะด้วยคำพูดเป็นระยะๆ เพื่อให้เด็กเล่าเรื่องได้อย่างต่อเนื่องจนทำให้ทราบว่าตัวละครแก้ปัญหามนั้นอย่างไร สอดคล้อง กับ ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525 : 38) ที่กล่าวว่า การให้ผู้ฟังได้ใช้ความคิดหรือจินตนาการในการเล่าเรื่องที่ค้างไว้แล้วให้เด็กแต่งต่อตามจินตนาการนั้น จะช่วยให้เด็กสามารถนำองค์ความรู้ที่เกิดจากการคิดแก้ปัญหามด้วยตนเองนั้นมาเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหามจากสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุจิตรา ขาวลำอาจ (2532 : 41-42) ที่ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหามเฉพาะหน้าของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยเด็กเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ และครูเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ ผลการศึกษา พบว่า เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์ โดยเด็กเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ มี

ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าสูงกว่า เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยครูเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และในขั้นที่ 5 ขั้นสรุป เป็นกระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับของครู โดยสนทนาร่วมกับเด็กถึงวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละคนว่าจะมีผลอย่างไรบ้างเมื่อแก้ปัญหาด้วยวิธีการนั้นๆ ในบางปัญหาเมื่อครูพิจารณาแล้วเห็นว่าการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาของเด็กทุกคนยังไม่ถูกต้อง หรือเหมาะสมเพียงพอ ครูจะนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบอื่นๆ ที่เหมาะสมให้ พร้อมกับใช้สื่อประกอบการสอนเช่น บัตรภาพ และสื่อที่เป็นของจริง เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมแล้วให้เด็กตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งมีส่วนเพิ่มพูนประสบการณ์ในการตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดให้กับตนเอง

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมเล่นนิทานเป็นกระบวนการฝึกให้เด็กคิดวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมถึงนำวิธีการแก้ปัญหาที่ผู้อื่นนำเสนอในลักษณะต่างๆ มาตัดสินใจเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหานั้นๆ จึงทำให้ผลการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ข้อ คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ มีความเข้าใจ ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับดี และหลังการทดลองมีความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสูงขึ้น สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ อภิรตี สีนวล (2547 : 52-53) ที่กล่าวว่า การให้เด็กเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาจากการคิดแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน ส่งผลให้เด็กมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อมูลและความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้มากขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการนำผลการวิจัยไปใช้และเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อสังเกตจากการวิจัย

มีข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัยดังนี้

1. การใช้สื่อประกอบการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน ได้แก่ ฉากเล่าที่มีลักษณะเป็นรูปภาพหุ่นกระดานตัวละคร บัตรภาพ แผนภูมิเพลง และสื่อที่เป็นของจริง ทำให้เด็กมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่นนิทานได้จนถึงสิ้นสุดแผนการจัดกิจกรรม

2. จากการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการจัดกิจกรรมเล่านิทาน ในระยะแรกๆ เด็กบางคนจะไม่กล้าแสดงออก พูดน้อย เสียงเบามาก เล่าเรื่องได้เพียงสั้นๆ และมีการเลียนแบบเนื้อเรื่องของเพื่อนคนแรกๆ จึงได้มีการปรับพฤติกรรมเหล่านี้ โดยสร้างความคุ้นเคย แนะนำ สาธิต และใช้หลักการเสริมแรง ด้วยคำชมเชยควบคู่กับการใช้เบี้ยอรรถกร เพื่อให้เด็กสะสมแลกของรางวัล ผลปรากฏว่าพฤติกรรมการเลียนแบบลดลง ส่งเสริมพฤติกรรมการกล้าแสดงออก การพูดแสดงความคิดเห็น และการเล่านิทานของเด็กให้ยาวนานมากขึ้นอีกด้วย ดังนั้นการให้แรงเสริมในสิ่งที่ดีๆ แต่ละคนชอบ หรือสนใจทำให้เด็กมาร่วมกิจกรรมตามวันและเวลาที่ครูนัดหมาย ทำให้การทดลองต่อเนื่องจบสิ้นสุดแผนการทดลองไปได้ด้วยดี

3. การจัดกิจกรรมเล่านิทานที่มีเนื้อเรื่องสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาที่เด็กอาจพบเห็นในชีวิตประจำวัน และเรียงลำดับปัญหาจากสิ่งที่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่ไกลตัว และกระตุ้นให้คิดหาวิธีการแก้ปัญหา จึงเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ทั้งประสบการณ์เดิมของตนเอง และ ข้อมูลความรู้ใหม่ที่ได้จากทั้งเพื่อนและครู มาใช้ในการเล่านิทานเพื่อถ่ายทอดว่าตัวละครนั้นจะดำเนินการแก้ปัญหานั้นอย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาทางภาษาได้อีกทางหนึ่ง เนื่องจากเด็กกลุ่มตัวอย่าง เคยชินกับการใช้ภาษาท้องถิ่น หรือที่เรียกว่า “ภาษาคำเมือง” ในคำบางคำที่เด็กพยายามจะพูดเป็นภาษากลางแต่เด็กไม่รู้คำศัพท์ และกลัวที่จะพูดภาษากลาง ผิดเพี้ยนจึงแสดงอาการนั่งเงียบ ไม่มั่นใจเมื่อผู้วิจัยลองซักถามโดยใช้ภาษาท้องถิ่นอีกครั้ง เด็กจะสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหานั้นได้ เช่น “ถ้าหนูจะเดินลงบันไดบ้าน หนูจะทำอะไรไม่ให้ตกบันได” เด็กบางคนเงียบไม่ตอบคำถาม เด็กบางคนตอบว่า “กำ” แล้วชี้ที่ราวบันไดในภาพ และในเด็กบางคนจะตอบว่า “กำหาว” ซึ่งก็หมายถึง จับราวบันไดนั่นเอง ดังนั้น ภาษาจึงมีส่วนในการแสดงออกถึงความเข้าใจในการแก้ปัญหาของเด็กได้ด้วย

4. สภาพแวดล้อม หรือบริบททางสังคมมีผลต่อการสื่อสารความเข้าใจในการแก้ปัญหาของเด็กได้ด้วย เช่น เมื่อถามเด็กว่า “ถ้าหนูไปซื้อของกับคุณพ่อคุณแม่แล้วพลัดหลงกัน หนูจะทำอะไร” เด็กบางคนจะตอบว่า “กลับไปรอที่บ้าน” จากการซักถามแล้วได้ความว่า บ้านของเด็กอยู่ใกล้ๆ กับตลาด และสถานที่ต่างๆ ในหมู่บ้านจะอยู่ใกล้ๆ กัน เช่น บ้าน วัด โรงเรียน และตลาด เป็นต้น ดังนั้น การใช้คำถามในแบบทดสอบควรมีการปรับและยืดหยุ่นไปตามบริบทของกลุ่มตัวอย่างนั้นๆ ด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยดังนี้

1. ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็ก ดังนั้น ครูควรเตรียมความพร้อมทั้งการวางแผนจัดกิจกรรม และจัดเตรียมสื่อการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน เช่น สื่อของจริง รูปภาพ ของจำลอง เป็นต้น รวมถึงมีบทบาทสำคัญในการใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กรับรู้ปัญหา คิดหาวิธีการแก้ปัญหา และให้การเสริมแรงเมื่อเด็กสามารถบอก หรือตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม
2. การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละคร โดยวิธีการเล่าเรื่องต่อจากครูนั้น ครูควรให้ความสำคัญกับวิธีการแก้ปัญหาที่เด็กนำเสนอมากกว่าหลักการพูด หรือหลักการเล่านิทาน เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว
3. การจัดกิจกรรมเล่านิทาน เป็นการฝึกทักษะทางด้านการฟังและการพูดไปด้วย ดังนั้น ก่อนให้เด็กออกมาเล่าเรื่องต่อจากครูเพื่อนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครนั้น ครูควรทบทวนเนื้อหาของนิทาน เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กตั้งใจฟังและเข้าใจเนื้อหา สามารถตอบได้ว่าตัวละครในเรื่องนั้นประสบกับปัญหาอะไร อย่างไร แล้วจึงกระตุ้นให้เด็กคิดหาวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละคร ส่งเสริมให้เด็กคิด ในมุมมองที่แตกต่างกัน เพื่อให้เด็กเรียนรู้ว่า ปัญหาในแต่ละปัญหานั้นมีวิธีการแก้ปัญหาหลากหลายแนวทางด้วยกัน และมีผลกระทบที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ครูควรบอกว่าวิธีการใดถูกหรือผิดในทันทีที่เด็กตอบ ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการของคนอื่นๆ แล้วจึงสอนให้เด็กตัดสินใจเลือกวิธีการที่ดีที่สุดที่เหมาะสมที่สุดสำหรับตนเอง เพื่อนำประสบการณ์นี้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ในที่สุด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การจัดการเรียนการสอนนั้น ครูต้องคำนึงอยู่เสมอว่าต้องไม่ให้นักเรียนมีความรู้เฉพาะเนื้อหาวิชาเท่านั้น จักต้องมีกลวิธีให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียนไปใช้ในการแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ในชีวิตประจำวันหรือเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้สถานการณ์ใหม่ๆ ต่อไปด้วยตนเอง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรทดลองใช้การจัดกิจกรรมเล่านิทาน เพื่อพัฒนาตัวแปรตามอื่นๆ เช่น ความสามารถในการสื่อสารความเข้าใจในการแก้ปัญหาด้วยการเขียน การวาดภาพและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ เป็นต้น

2. ควรทดลองใช้วิธีการอื่นๆ ในการพัฒนาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง เป็นต้น

3. ควรทดลองใช้การจัดกิจกรรมเล่นิทาน เพื่อความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันกับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม หรือเด็กปฐมวัย เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กนกกรานต์ ฤกษ์ผ่องศรี. (2546). ผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา).
- กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี. (2545). สมอกับการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ส่งเสริมการศึกษาและจริยธรรม.
- กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. (2528). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กมลวรรณ สิทธิเชตรการ. (2547). การศึกษาความสามารถจำแนกประเภทของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ชั้นก่อนประถมศึกษาจากการฝึกโดยใช้เกมเสริมทักษะการเรียนรู้. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กระทรวงสาธารณสุข, สถาบันสุขภาพจิต. (ม.ป.ป.). คู่มือการใช้ ICD 10. เชียงใหม่: โรงพยาบาลสวนปรุง สถาบันสุขภาพจิต.
- กัลยา สุตะบุตร. (2535, 24 กันยายน). การแบ่งประเภทของปัญหาล่วงตาม ICD 10. วารสารราชานุกูล. 7(3) : 24-28.
- กิ่งแก้ว อัดถากร. (2519). นิทานพื้นบ้าน. คดิชนวิทยา. เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 184. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- กฤษยา ตันติผลาชีวะ. (2541, เมษายน). การเล่านิทาน. วารสารการศึกษาปฐมวัย. 2(2) : 10-19.
- _____. (2548, มกราคม). การเลือกนิทานสอนเด็ก. วารสารการศึกษาปฐมวัย. 9(1) : 33-36.
- กรมวิชาการ. (2543). คู่มือพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต ระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมสามัญ. (2544). การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา. ชุดเอกสารศึกษด้วยตนเอง เล่มที่ 6. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญ กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกตุร วงศ์ก่อม. (2548). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ:
- เกริก ยุ้นพันธ์. (2543). การเล่านิทาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- ขวัญตา แต่พงษ์โสรัถ. (2538). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยในกิจกรรมเล่นน้ำ เล่นทรายแบบครูมีปฏิสัมพันธ์และแบบครูไม่มีปฏิสัมพันธ์. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คุรุรักษ์ ภิรมย์รักษ์. (2540, กรกฎาคม-กันยายน). นักเล่นิทานสร้างนักอ่าน. สารพัฒนาหลักสูตร. 16(130) : 44-47.
- จันทิมา จินตโกวิท. (2542). การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อมของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้เทคนิคแม่แบบ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา ชื่นเกษม. (2540). การศึกษาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เข้าร่วมกิจกรรมวาดภาพประกอบการเล่าิทาน. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เจษฎา ศุภางคเสน. (2530). การศึกษาความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเด็กปฐมวัย. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉนวน จตุกุล. (2539). ความรู้พื้นฐานด้านปัญญาอ่อนและการให้ความช่วยเหลือ. เอกสารการฝึกอบรมทักษะการเป็นพ่อแม่เด็กปัญญาอ่อน โรงพยาบาลราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ฉวีวรรณ กิณางค์. (2526). การศึกษาเด็ก. กรุงเทพฯ: พิชฌณศ.
_____. (2533). การศึกษาเด็ก. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2542). การอ่านและการส่งเสริมการอ่าน. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา.
- ฉันทนา ภาคบงกช. (2528). สอนให้เด็กคิด : ไม่เคลกับการพัฒนาทักษะการคิดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ชาติชาย ปิสวาสน์. (2544). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยใช้กระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชาญชัย ศรีไธยเพชร. (2525). ทักษะและเทคนิคการสอน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร.
- ชุมพล พัฒนสุวรรณ. (2531, กรกฎาคม-กันยายน). เทคนิคบางประการในการกระตุ้น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความคิดเชิงแก้ปัญหา. สสวท. 16(3) : 17.
- ชูชีพ อ่อนโคกสูง. (2522). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ดารณี ณะภูมิ. (2542). การสอนเด็กปัญญาอ่อน. กองโรงพยาบาลราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- ทฤษฎี เกื้อสกุล. (2545). การศึกษาการรู้คิดและอารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ชั้นอนุบาล จากการฝึกโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทรายทอง ตั้งวงศ์ถาวรกิจ. (2537). การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดธาตุทอง กรุงเทพมหานคร (เรือนเขียวสะอาด). ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิภา ศรีโพธิ์โรจน์. (2533). สถิตินอนพาราเมตริก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นิตยา เดชสุภา. (2545). การศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ จากการสอนคณิตศาสตร์ประยุกต์การเล่นพื้นบ้านไทย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เนื่อน้อง สนับบุญ. (2541). ความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่นนิทาน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บ๋อง เสรีรัตน์. (2539). แบบแผนการแก้ปัญหาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 : การศึกษาพหุกรณีในจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: ภาควิชาพื้นฐานของการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. (2526). *การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ : แนวคิดและวิธีการ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญเลี้ยง พลภู. (2526, พฤษภาคม). การเรียนรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหา. *มิตรครู*. 2(4): 23-45.
- บุปผา พรหมศร. (2542). *ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งและกิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสนาม*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประกฤติ พูลพัฒน์. (2544). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาอ่อน*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2541). *คิดเก่ง สมองไว*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2543). *คิดเก่ง สมองไว*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2548). *สอนอย่างไรให้คิดเป็น*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ประไพ แสงตา. (2544). *ผลของการจัดกิจกรรมการเล่นที่ไม่นับเรื่องที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประสาธ อิศรปรีดา. (2523). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: กราฟฟิคอาร์ต.
- _____. (2547). *สาร์ตอะจิตวิทยาการศึกษา*. มหาสารคาม: โครงการตำรา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปาริชาติ อรุณศักดิ์. (2533). *การศึกษาการเล่นที่ไม่นับเรื่องสมบูรณที่มีผลต่อการคิดแบบอเนกนัยของเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เปลว บุริสาร. (2543). *การศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2539). *การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ*. กรุงเทพฯ: แวนแก้ว.

ผดุง อารยะวิญญู. (2542). การเรียนร่วมระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ.

กรุงเทพฯ: ร่ำไทยเพรส.

ผดุง อารยะวิญญู; และบัวแก้ว ไหมศรี. (2548). รายงานการวิจัยเรื่อง การทดลองสอนอ่านแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้วิธีโฟนิกส์. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. (2539). เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา. เอกสารประกอบการฝึกครูการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ: ถ่ายเอกสาร.

พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. (2540). การจัดบริการการศึกษาของบุคคลปัญญาอ่อน : การเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญากับเด็กปกติ. เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรระยะสั้นความรู้เรื่องภาวะปัญญาอ่อน. กรุงเทพฯ: โรงพยาบาล ราชานุกุล.

พิกุล เลียวลิวิงส์. (2543, มีนาคม). การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิการทางสติปัญญา. วารสารกองการศึกษาเพื่อคนพิการ. 1(ฉบับปฐมฤกษ์) : 45-46.

พ.ศ. กำลังสอง. (2547, 12 สิงหาคม). มุมมองปัญญาอ่อน กลุ่มอาการดาวน์และออทิสซึมในสายตาครู. วารสารเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. (ฉบับพิเศษ) : 72-73.

พรใจ สายยศ. (2544). กระบวนการส่งเสริมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2538). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ไพพรรณ อินทนิล. (2534). เทคนิคการเล่านิทาน. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปัญญาพร นิยาประภา (2534). การผลิตหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : โอเดียร์สโตร.

ภาวดี ศรีประยูร. (2542). รูปแบบการเล่านิทานทางโทรทัศน์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟังและความคงทนในการจำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

มนัส บุญประกอบ; และคนอื่นๆ. (2546). พลิกปัญหาให้เป็นปัญญา. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- มันจนา จงกล. (2547). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ระวีวรรณ พวงจิตร. (2537, กรกฎาคม). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วารสารการวิจัยทางการศึกษา. 24(1) : 16.
- รัชนี้ ศรีไพพรรณ. (2516, เมษายน). การเล่านิทานและเล่าเรื่อง. สื่อภาษาชุมชนภาษาไทยของครูสภา. 3(3) : 37-41.
- รัตนา มณีจันสุข. (2539). ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประถมศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ลดาวลย์ กองช่าง. (2530). การศึกษาการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่นวัสดุสามมิติแบบขึ้นน้ำและแบบอิสระ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วยุภา จิตรสิงห์. (2534). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ครูใช้คำถามแบบเชื่อมโยงเนื้อหาและแบบเชื่อมโยงประสบการณ์. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณิ ลิ้มอักษร. (2541). จิตวิทยาการศึกษา. สงขลา: ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วารี ธีระจิตร. (2545). การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตรา อุดมมุขลินท์. (2543). การศึกษาผลของการใช้กิจกรรมการเล่านิทานที่มีต่อการพัฒนาความรู้และความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ในเด็กกลุ่มอาการดาวน์ ระดับก่อนประถมศึกษา. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2542). *พลังการเรียนรู้ในกระบวนการทัศน์ใหม่*. กรุงเทพฯ: เอสอาร์ พรินติ้ง.
- วิวัฒน์ รักษาเคน. (2531). *ความสำนึกในความรับผิดชอบและความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิไล มาศจรัส. (2545). *เทคนิคการเขียน การเล่านิทานสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: ธารอักษร.
- วิไล เวียงวีระ. (2526). *นิทานสำหรับเด็ก. ให้เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน. เล่ม 2* กรุงเทพฯ: ชมรมไทยอิสราเอล.
- วิทยากร เชียงกุล. (2547). *เรียนลึก รู้ไว ใช้สมองอย่างมีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ศ. สุภนิมิตร. (2522, มิถุนายน). การเล่านิทานสำหรับเด็กประถม. *ประชากรศึกษา*. 30(11) : 28-32.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์; และ ดารณี คำวัจนัง. (2544). *สอนเด็กให้คิดเป็น*. กรุงเทพฯ: ทิพย์พับลิเคชั่น.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2543). *จิตวิทยาเด็กพิเศษ แนวคิดสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สงัด อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการสอนพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาวณะ พบสุข. (2536). *ทัศนคติของครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อเด็กปัญญาอ่อนและการจัดการเรียนร่วม*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุจิตรา ขาวลำอาจ. (2533). *ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยเด็กเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพและครูเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุชา จันทรเอม. (2525). *จิตวิทยาเด็กพิเศษ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- _____. (2540). *จิตวิทยาพัฒนาการ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- สุชาดา สุทธาพันธ์. (2532). การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้คำถามหลายระดับกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนตามแผน การจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุดาวรรณ ระวังะญา. (2544). ทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับกิจกรรมเน้นเครื่องกลอย่างง่าย. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุธัญญา อภัยยานุกร; และคนอื่นๆ. (2544). รายงานการวิจัยผลของการศึกษาความเข้าใจและการสื่อสารระหว่างการใช้สื่อด้วยการเล่านิทานกับการดูวิดีโอในกลุ่มบุคคลปัญญาอ่อน ระดับปานกลาง โรงพยาบาลราชานุกูล. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- สุวัฒน์ มุทฺธเมธา. (2523). การเรียนการสอนในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: พีระพัฒนา.
- สุวรรณา ไชยะธนะ. (2548). ทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย. นครปฐม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สุวารี คงมั่น. (2545). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยการสอนแบบแก้ปัญหาในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ แขนงงานบ้านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การประถมศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- สมใจ บุญอุรพิภิญโญ. (2539, ตุลาคม). นิทานสำหรับคุณหนู. การศึกษา กทม. 20(1) : 7-10.
- สมศักดิ์ ปรปฺรณะ. (2542). นิทานความสำคัญและประโยชน์. ราชบุรี: สถาบันราชภัฏจอมบึง.
- สมศรี ตรีทิเพนทร์. (2544). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการบอกเวลาของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการสอนโดยใช้ชุดการสอน เรื่องการบอกเวลา. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. (2545). ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบความคิด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิชสำหรับราษฎร.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545). ถาม-ตอบปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

- อภิรตี สีนวล. (2547). *ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานฉนน*. ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อาร์ เมอเร โทมัส. (2535). *การเปรียบเทียบทฤษฎีพัฒนาการเด็ก*. แปลโดย ดวงเดือน ศาสตราภกร. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุ้นเรือน อำไพพัสด์. (2542). *จิตวิทยาการสอนเพื่อพัฒนาบุคคลพิเศษด้านสติปัญญา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- American Association on Mental Retardation. (1992). *Mental Retardation: definition, classification, and systems of supports*. 9th ed. Washington, DC: AAMR.
- American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorder*. 4th ed. Washington, DC: American psychiatric press, Inc.
- Amoriggi, H.D. (1981, December). The Effect of Story Telling on Young Children's Sequencing Ability. *Dissertation Abstracts International*. 49 : 1366A-1367A.
- Asham, & Elhins. (1990). *Educating Children with Special Needs*. U.S.A. New York : Prentice Hall, Inc.
- Clore, G.L., & Robert, M.B. (1978, April). The Effect of Children's Stories on Behavior and Attitudes Resources in Education. *ERIC*. 13 : 159.
- Dixon, D., Johnson, J., & Saltz, S. (1977, June). Training disadvantaged preschoolers on various fantasy activities: Effects on cognitive functioning and impulse control. *Child Development*. Wayne State University. 48 : 367-380.
- Eysenck, H.J., Wuzzburg, A.W., & Berne, M.R. (1972). *Psychology in about people*. London : Allen Lane the Penguin Press.
- Frederickson, N. (1984). Implication of Cognitive Theory for Instruction in Problem Solving. *Review of Education Research*. 54 : 363-407.
- Garrison, K.C. (1956). *Psychology of adolescence*. Englewood Cliffs. N.J : Prentice Hall, Inc.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. 3rd ed. New York : McGraw-Hill.

- Hallahan, D.P., & Kauffman, J.M. (1994). *Exceptional children: Introduction to special education*. Boston : Allyn & Bacon.
- Hopkins, M.H. (1985, March). A Classroom Model for Diagnosing the Problem Solving of Elementary School Students. *Dissertation Abstract International*. 45 : 1790-A.
- Jones, L.M. (1985, May). Sociodramatic Play and Problem Solving in Young Children. *Dissertation Abstracts International*. 46 : 3243-A - 3244-A.
- Luckasson, R.D., & others. (1962). *Mental retardation: Definition, classification, and systems of supports*. 9th ed. Washington, DC: AAMR.
- Meyer, B., & Heidgerken, L. (1962). *Introduction to Research in Nursing*. Philadelphia: J.B. Lippincott Company.
- Piaget, J. (1974). *The Origins of Intelligence in Children*. New York : International Universities Press.
- Shaklee, B.D. (1985, April). The Effectiveness of Teaching Creative Problem Solving Techniques to Enhance the Problem Solving Ability of Kindergarten Students. *Dissertation Abstract International*. 46 : 2915A
- Sylva, K., Bruner, J.S., & Genova, P. (1976). *The Relationship Between Play and Problem Solving in Children Three to Five Year. Play-its role in development and evolution*. Harmondsworth. Middlesex : Penguin.
- Thomas, J.W. (1972). *Varieties of Cognitive Skill: Taxonomies and model of the intellect*. Philadelphia : Research for Better Shools, Inc.

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหา
ในชีวิตประจำวันและแผนการจัดกิจกรรมเล่นิทาน

อาจารย์กฤษณี ภูพัฒน์

วุฒิทางการศึกษา	กศ.ม. (วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย)
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

อาจารย์อัจฉราวรรณ มะกาเจ

วุฒิทางการศึกษา	กศ.ม. (วิชาเอกการศึกษาพิเศษ) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

อาจารย์สมศักดิ์ ชัยชนะ

วุฒิทางการศึกษา	ศษ.บ. (วิชาเอกบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนเชียงรายปัญญานุกูล จังหวัดเชียงราย

ภาคผนวก ข

การวิเคราะห์หาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดความเข้าใจ
ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและแผนการจัดกิจกรรมเล่นิทาน

การวิเคราะห์หาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการ
แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ตาราง 3 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยใช้ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิง
เนื้อหา ของแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ตอนที่	ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC	ข้อที่ คัดเลือก
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1. ด้านสุขภาพอนามัย	1.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
	2.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
	3.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
	4.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
	5.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
	6.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
2. ด้านความปลอดภัยในชีวิต	1.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
	2.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
	3.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
	4.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
	5.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
	6.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
3. ด้านสังคม	1.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
	2.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
	3.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
	4.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
	5.	+1	+1	+1	3	1.00	✓
	6.	+1	+1	+1	3	1.00	✓

การวิเคราะห์หาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแผนการจัดกิจกรรมเล่นิทาน

ตาราง 4 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยใช้ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแผนการจัดกิจกรรมเล่นิทาน

แผนการจัดกิจกรรมครั้งที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
2.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
3.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
4.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
5.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
6.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
7.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
8.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
9.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
10.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
11.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
12.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
13.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
14.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
15.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
16.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
17.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้
18.	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้สอนได้

ภาคผนวก ค

คู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน
และแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

คู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

คำชี้แจง

1. ลักษณะทั่วไปของแบบทดสอบ

แบบทดสอบชุดนี้เป็นแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วยบัตรภาพสถานการณ์ปัญหา ขนาด 5 x 7 นิ้ว จำนวน 18 ภาพใช้ร่วมกับคำถามปลายเปิด จำนวน 18 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย หมายถึง สถานการณ์หรือสิ่งที่มีผลกระทบต่อสภาพร่างกายของตนเอง มีจำนวน 6 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ปัญหาด้านการรับประทานอาหาร	จำนวน 2 ข้อ
2. ปัญหาด้านการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการเจ็บป่วย	จำนวน 2 ข้อ
3. ปัญหาด้านการดูแลตนเองยามเจ็บป่วย	จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต หมายถึง ภาวะเสี่ยงหรือสิ่งที่ทำให้เกิดอันตรายต่อตนเอง มีจำนวน 6 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ปัญหาด้านความปลอดภัยในบ้าน	จำนวน 2 ข้อ
2. ปัญหาด้านความปลอดภัยในโรงเรียน	จำนวน 2 ข้อ
3. ปัญหาด้านความปลอดภัยในชุมชน	จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัญหาด้านสังคม หมายถึง สถานการณ์หรือสิ่งที่มีผลต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีจำนวน 6 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น	จำนวน 2 ข้อ
2. ปัญหาด้านการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น	จำนวน 2 ข้อ
3. ปัญหาด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น	จำนวน 2 ข้อ

2. วิธีการดำเนินการทดสอบ

2.1 ก่อนดำเนินการทดสอบผู้ดำเนินการทดสอบต้องศึกษาแบบทดสอบและคู่มือการใช้ให้เข้าใจกระบวนการทั้งหมด ใช้ภาษาที่ชัดเจนและน่าเสียงเป็นธรรมชาติในการถาม

2.2 จัดเตรียมสถานที่สำหรับการทดสอบเป็นรายบุคคล และมีสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเอื้อต่อการทดสอบ เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ และไม่มีเสียงอื่นใดรบกวน เป็นต้น

2.3 สร้างความคุ้นเคยกับนักเรียน เช่น ถามชื่อจริง ชื่อเล่น ชื่อคุณครูประจำชั้น เป็นต้น

2.4 ผู้ดำเนินการทดสอบทำการทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันเป็นรายบุคคล (Individual Test) โดยผู้ดำเนินการทดสอบสร้างข้อตกลงกับนักเรียนว่า เมื่อครูให้ดูรูปภาพและฟังคำถามจากครูจบแล้วให้นักเรียนบอกวิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหาในข้อนั้นๆ

2.5 ผู้ดำเนินการทดสอบดำเนินการถามคำถามพร้อมกับเปิดรูปภาพให้นักเรียนดูตามทีละภาพ เมื่อจบคำถามในครั้งแรก นักเรียนยังไม่บอกวิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหานั้นๆ หรือแสดงอาการนั่งเฉย ผู้ดำเนินการทดสอบจะต้องถามคำถามนั้นอีกครั้ง ถ้านักเรียนยังไม่ยอมตอบคำถามให้ถือว่าไม่ได้คะแนนในข้อคำถามนั้น แล้วจึงดำเนินการทดสอบในข้อถัดไปได้ ทั้งนี้ผู้ดำเนินการทดสอบจะต้องบันทึกการตอบคำถามของนักเรียนลงในแบบบันทึกวิธีการแก้ปัญหา

3. เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

ตรวจให้คะแนนการตอบคำถามในแต่ละสถานการณ์ปัญหาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้

ให้ 0 คะแนน เมื่อนักเรียนไม่สามารถบอกวิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหานั้นๆ ได้ เช่น ตอบว่าไม่รู้ หรือ แสดงอาการนั่งเฉยไม่ตอบคำถามใดๆ เลย หรือตอบแต่คำตอบนั้นไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาที่ถาม

ให้ 1 คะแนน เมื่อนักเรียนสามารถบอกวิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหานั้นๆ ได้แต่วิธีการนั้นไม่เหมาะสม หรือเป็นวิธีการที่ไม่ควรปฏิบัติซึ่งอาจทำให้เกิดอันตรายและความเสียหายอื่นใดตามมาในภายหลัง

ให้ 2 คะแนน เมื่อนักเรียนสามารถบอกวิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหานั้นๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่เกิดอันตรายและความเสียหายอื่นใดตามมาในภายหลัง

4. การแปลความหมายของคะแนน

แปลความหมายของคะแนนความเข้าใจในการแก้ปัญหา โดยพิจารณาตามเกณฑ์ดังนี้

24 - 36	หมายถึง	มีความเข้าใจในการแก้ปัญหา อยู่ในระดับดี
11 - 23	หมายถึง	มีความเข้าใจในการแก้ปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง
0 - 10	หมายถึง	มีความเข้าใจในการแก้ปัญหา อยู่ในระดับควรปรับปรุง

แนวทางในการตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ตอนที่ 1 วัดความเข้าใจในการแก้ปัญหา ด้านสุขภาพอนามัย จำนวน 6 ข้อ มีดังนี้

ข้อที่ 1. ถ้าวันนี้ที่โรงเรียนมีอาหารที่หนูไม่ชอบ หนูจะทำอย่างไร

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา คือ ต้องรับประทานอาหาร เพราะอาหารมีประโยชน์ต่อร่างกาย จึงไม่ควรเลือกรับประทานอาหารเฉพาะที่ตนเองชอบ ซึ่งอาจจะทำให้ร่างกายขาดสารอาหารได้

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	ต้องกิน / พยายามกิน / กิน			✓
2	ไม่กิน		✓	
3	ขอเปลี่ยนอาหารที่ชอบ / ไปซื้อใหม่		✓	
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ข้อที่ 2. ถ้าหนูกำลังหิวมากๆ แล้วมีคนที่ไม่รู้จักยื่นขนมให้ หนูจะทำอย่างไร

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา คือ ไม่รับของกินจากคนที่เราไม่รู้จัก เพราะอาจได้รับอันตรายตามมาในภายหลัง ถ้าหิวควรบอกให้ผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่ที่เรารู้จักทราบ หรือไปซื้อด้วยตนเองจะปลอดภัยที่สุด

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	ไม่เอา / ไม่กิน / ไม่รับ			✓
2	ขอบคุณแล้วรับขนม / ยกมือไหว้แล้วรับขนม		✓	
3	รับแล้วเดินไปห่างๆ / รับแล้วรีบๆ กิน	✓		
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ข้อที่ 3. ถ้าหนูกำลังเดินเล่นที่สนามแล้วมีฝนตกลงมา หนูจะอย่างไร

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา คือ ต้องรีบหลบฝนในสถานที่ๆ ใกล้ตัวและปลอดภัยมากที่สุด เช่น อาคารเรียน บ้าน ศาลา ต้นไม้ เป็นต้น

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	รีบหาที่หลบฝน / หลบฝนใต้ต้นไม้ / หลบฝนในศาลา / รีบเข้าบ้าน			✓
2	รีบวิ่งไปเอาร่ม / วิ่งกลับบ้าน / เดินกลับบ้าน		✓	
3	กางร่ม	✓		
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ข้อที่ 4. ถ้าหนูไม่สามารถแปรงฟันหลังรับประทานอาหาร หนูจะอย่างไรเพื่อให้ฟันผุ

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา คือ ทำความสะอาดฟันด้วยวิธีการอื่นแทน เช่น การบ้วนปากด้วยน้ำสะอาด เป็นต้น

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	บ้วนปาก / บ้วนปากด้วยน้ำสะอาด / ใช้น้ำเกลือ			✓
2	ไม่กินขนมหวานๆ	✓		
3	แปรงไม่ได้ก็ไม่แปรง / เดี่ยวค่อยแปรงวันหลังก็ได้		✓	
4	ไปหาหมอฟัน	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ข้อที่ 5. ถ้าหนูรู้สึกปวดหัว ตัวร้อนเป็นไข้ หนูจะอย่างไร

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา

กรณีที่ 1. ต้องบอกผู้ปกครอง หรือครูให้ทราบถึงอาการเจ็บป่วยนั้นๆ เพื่อการดูแลรักษา ที่ถูกต้องและทันเวลาที่ เช่น การหายาให้รับประทาน หรือพาไปหาหมอ

กรณีที่ 2. ถ้าอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถบอกให้ผู้ปกครองหรือครูทราบได้ นักเรียน ควรดูแลตนเองในระยะเบื้องต้น ได้แก่ การใช้ผ้าเย็นประคบที่หน้าผากแล้วนอนพักผ่อน

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	บอกพ่อแม่(ครู)ว่าหนูไม่สบาย / บอกให้พ่อแม่(ครู)หายาให้กิน			✓
2	บอกพ่อแม่(ครู)ให้พาไปหาหมอ / นอนพักผ่อน			✓
3	หายากิน / กินยา		✓	
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ข้อที่ 6. ถ้าหนูหกล้ม หัวเข่ามีเลือดไหล หนูจะอย่างไร

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา

กรณีที่ 1. ต้องบอกผู้ปกครอง หรือครูให้ทราบถึงอาการเจ็บป่วยนั้นๆ เพื่อการดูแลรักษา ที่ถูกต้องและทันเวลาที่ เช่น การล้างแผลและทำแผลให้ เป็นต้น

กรณีที่ 2. ถ้าอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถบอกให้ผู้ปกครองหรือครูทราบได้ นักเรียน ควรดูแลตนเองในระยะเบื้องต้น ได้แก่ ล้างแผลด้วยน้ำสะอาดหรือสบู่แล้วซับแผลให้แห้งด้วยผ้าที่สะอาด แล้วจึงบอกผู้ปกครอง หรือครูทำแผลให้

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	บอกพ่อแม่(ครู)ทำแผล(ใส่ยา)ให้ / ไปล้างแผลห้องพยาบาล			✓
2	ใส่ยาเอง / ให้เพื่อนใส่ยา		✓	
3	ลุกขึ้นมาเดินเดี๋ยวก็หาย		✓	
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ตอนที่ 2 วัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต จำนวน 6 ข้อ

ข้อที่ 1. ถ้าหนูจะลงบันไดบ้าน หนูจะทำอะไรไม่ให้ตกบันได

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา เดินขึ้นลงบันไดอย่างระมัดระวังและจับราวบันไดไว้

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	เดินจับราวบันไดแล้วเดินลงอย่างระมัดระวัง			✓
2	เดินลงไปแล้วจับราวบันไดไว้			✓
3	เดินดีๆ / เดินระมัดระวัง		✓	
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ข้อที่ 2. ถ้าหนูทำแก้วน้ำของที่บ้านตกแตก หนูจะอย่างไร ไม่ให้ถูกเศษแก้วบาด

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา

กรณีที่ 1. ถอยห่างจากเศษแก้วแล้วบอกให้ผู้ปกครองมาเก็บเศษแก้วเหล่านั้นให้

กรณีที่ 2. นักเรียนสามารถทำได้ด้วยตนเองโดยการสวมรองเท้าแล้วใช้ไม้กวาดๆ เศษแก้วใส่ที่ตักผงไปทิ้งถังขยะ

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	ยืนอยู่ห่างๆ แล้วเรียกแม่มาเก็บให้ / บอกพ่อแม่มารับให้			✓
2	สวมรองเท้าแล้วเอาไม้กวาดมากวาดไปทิ้ง			✓
3	เก็บแก้วไปทิ้ง / ยืนห่างๆ เศษแก้ว		✓	
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ข้อที่ 3. ถ้ามีคนที่ไม่รู้จักมารับหนูที่โรงเรียน หนูจะอย่างไร

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา คือ บอกครูให้ทราบว่ามีคนที่ไม่รู้จักมารับหรือมาหา เพื่อให้ครูตรวจสอบหรือสอบถามกับผู้ปกครองให้ แต่ถ้าอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถบอกครูได้ก็ไม่ควรไปด้วย

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	ไม่ไป / ไม่กลับไปด้วย			✓
2	ไปบอกครู / ให้ครูโทรถามพ่อแม่ / โทรถามพ่อแม่ก่อน			✓
3	ไปด้วย		✓	
4	ไม่รู้ / สับสน	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ข้อที่ 4. ถ้าหนูต้องยกถ้วยถ้วยเดียวร้อนๆ หนูจะอย่างไร

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา คือ ต้องใช้อุปกรณ์ เช่น จาน ผ้า ถูมือ ฯลฯ มาช่วยในการจับ ถือ หรือยกของร้อนๆ และยกไปอย่างระมัดระวังไม่ให้ของร้อนๆ หกรดตนเอง

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	เอาจานมารอง / เอาผ้ามารอง / ใช้ทิชชูจับ / ใส่ถุงมือ			✓
2	ให้ผู้ใหญ่ยกให้ / บอกครูยกให้ / บอกคนขายยกให้		✓	
3	จับขอบถ้วย / รอให้เย็น		✓	
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ข้อที่ 5. ถ้าหนูจะเดินข้ามถนนแต่มีรถวิ่งไปมา หนูจะอย่างไร

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา

กรณีที่ 1. รอสัญญาณไฟจราจรสีแดงแล้วเดินข้ามตรงทางม้าลาย

กรณีที่ 2. ให้เดินข้ามสะพานลอย

กรณีที่ 3. ถ้าไม่มีสัญญาณไฟจราจร ทางม้าลายหรือสะพานลอย ก็ควรมองซ้ายมองขวา
ก่อนข้าม

กรณีที่ 4. ขอให้ผู้ใหญ่ หรือตำรวจจราจรพาข้าม

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	รอให้รถผ่านไปหมดก่อน / รอให้รถหยุดไฟแดง / มองซ้ายมองขวาก่อนจะข้าม / ดูรถก่อนข้าม			✓
2	บอกให้ผู้ใหญ่พาข้าม			✓
3	วิ่งข้าม / รอให้คนมาพาข้าม / โบกรถให้หยุด		✓	
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ข้อที่ 6. ถ้ามีคนที่ไม่รู้จักมาชวนให้หนูขึ้นรถไปด้วย หนูจะอย่างไร

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา คือ ปฏิเสธว่าไม่ไปหรือไปบอกผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้ๆ ให้ทราบ
หรือไปอยู่รวมกับคนมากๆ

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	รีบไปบอกพ่อแม่ / วิ่งไปหาพ่อแม่(ครู) / วิ่งหนี			✓
2	ไม่ไป / ไม่ขึ้น / ไม่ขึ้นไปด้วย			✓
3	ไป / ขึ้นไปด้วย		✓	
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ตอนที่ 3 วัดความเข้าใจในการแก้ปัญหา ด้านสังคม จำนวน 6 ข้อ คือ

ข้อที่ 1. ถ้าหนูอยากเล่นกับเพื่อนแต่เพื่อนไม่ให้เล่นด้วย หนูจะอย่างไร

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา คือ พุดขอร้องเพื่อน ถ้าเพื่อนยังไม่ให้เล่นควรรถาม เหตุผล หรืออาจจะไปเล่นกับเพื่อนคนอื่นแทน ดีกว่าที่จะโกรธกัน

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	ขอเพื่อนเล่นด้วยดีๆ / ใจเพื่อนจนกว่าจะให้เล่น / ดูเพื่อนเล่น			✓
2	ไปเล่นกับเพื่อนคนอื่น			✓
3	เล่นคนเดียว / ไม่ให้เล่นก็ไม่เล่นไปด้วย / โกรธ		✓	
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ข้อที่ 2. ถ้าหนูทำสีน้ำหกเลอะกระดาษของเพื่อน หนูจะอย่างไร

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา คือ ขอโทษแล้วเปลี่ยนกระดาษแผ่นใหม่ให้เพื่อน

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	เปลี่ยนกระดาษแผ่นใหม่ให้เพื่อน			✓
2	เอาไปตากแดด / เช็ดให้เพื่อน		✓	
3	ขอโทษเพื่อน		✓	
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ข้อที่ 3. ถ้ามีดบาดมือหนู หนูจะอย่างไร

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา คือ บอกผู้ปกครองหรือครูให้ทราบว่าถูกมีดบาดมือ จะได้
 ช่วยทำแผลให้

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	บอกพ่อแม่(ครู)ทำแผลให้ / บอกพ่อแม่(ครู)ใส่ยาให้			✓
2	ใส่ยาแดง		✓	
3	ไปโรงพยาบาล		✓	
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ข้อที่ 4. ถ้าหนูไปซื้อของกับคุณพ่อคุณแม่ แล้วพลัดหลงกัน หนูจะอย่างไร

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา

กรณีที่ 1. ขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ โดยบอกให้ประกาศตามหา / ช่วยตามหา /
 โทรศัพท์ตามหา

กรณีที่ 2. แก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยโทรศัพท์บอกคุณพ่อคุณแม่

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	บอกให้ผู้ใหญ่ประกาศหา / ให้พนักงานประกาศหา			✓
2	โทรหาพ่อแม่ / ยืนรออยู่ที่เดิม			✓
3	เดินตามหา / ให้คนอื่นไปส่งที่บ้าน / กลับไปรออยู่ที่บ้าน		✓	
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ข้อที่ 5. ถ้าหนูเห็นเพื่อนกำลังทะเลาะกัน หนูจะอย่างไร

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา คือ บอกเพื่อนให้หยุดทะเลาะกันหรือบอกผู้ใหญ่ให้

มาห้าม

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	ห้ามเพื่อนไม่ให้ทะเลาะกัน / เข้าไปห้ามเพื่อน			✓
2	รีบไปบอกครูให้มาห้ามเพื่อน			✓
3	อยู่ห่างเดียวโดนลูกหลง / ไม่เป็นไรเดี๋ยวเขาก็ดีกัน		✓	
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

ข้อที่ 6. ถ้าหนูเห็นเพื่อนหกล้ม หัวเข่ามีเลือดไหล หนูจะอย่างไร

วิธีแก้ไขสถานการณ์ปัญหา

กรณีที่ 1. ให้ความช่วยเหลือเพื่อนโดยการเข้าไปพุงเพื่อนลุกขึ้นแล้วพาไปให้ผู้ใหญ่ทำแผลให้

กรณีที่ 2. ให้ความช่วยเหลือเพื่อนโดยการเข้าไปพุงเพื่อนลุกขึ้น ถ้าอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ได้ ควรปฐมพยาบาลเบื้องต้นโดยการพาเพื่อนไปล้างแผลด้วยน้ำสะอาด แล้วใช้ผ้าซับแผลให้แห้ง

ลำดับที่	ตัวอย่าง การตรวจให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้	คะแนน		
		0	1	2
1	พุงเพื่อนไปหาพ่อแม่(ครู)ให้ทำแผลให้ / พาเพื่อนไปห้องพยาบาล			✓
2	ไปบอกครู / ไปตามคนมาช่วย / ไปบอกแม่เพื่อนให้มารับกลับบ้าน		✓	
3	ช่วยพุงเพื่อนลุกขึ้น / ทำแผลให้เพื่อน		✓	
4	ไม่รู้	✓		
5	ไม่ตอบคำถาม / แสดงอาการนั่งเฉย	✓		

แบบบันทึกผลการทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

☐ ก่อนการทดลอง

☐ ระหว่างการทดลอง

☐ หลังการทดลอง

ชื่อ-สกุล.....เกิดวันที่.....เดือน.....ปี.....

อายุ..... ปี เดือน วันที่ทำการทดสอบ.....เดือน.....ปี.....

เวลา.....

แบบทดสอบ ตอนที่	แบบทดสอบ ข้อที่	คำตอบ	คะแนน		
			0	1	2
1.	1.				
	2.				
	3.				
	4.				
	5.				
	6.				
2.	1.				
	2.				
	3.				
	4.				
	5.				
	6.				
3.	1.				
	2.				
	3.				
	4.				
	5.				
	6.				
คะแนนรวม					
แปลความหมายของคะแนนที่ได้					

แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ประกอบด้วยบัตรภาพสถานการณ์ปัญหา ขนาด 5x7 นิ้ว จำนวน 18 ภาพใช้ร่วมกับคำถามปลายเปิด จำนวน 18 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย มีจำนวน 6 ข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1. ถ้าวันนี้ที่โรงเรียนมีอาหารที่หนูไม่ชอบ หนูจะอย่างไร

ข้อที่ 2. ถ้าหนูกำลังหิวมากๆ แล้วมีคนที่ไม่รู้จักยื่นขนมให้ หนูจะอย่างไร

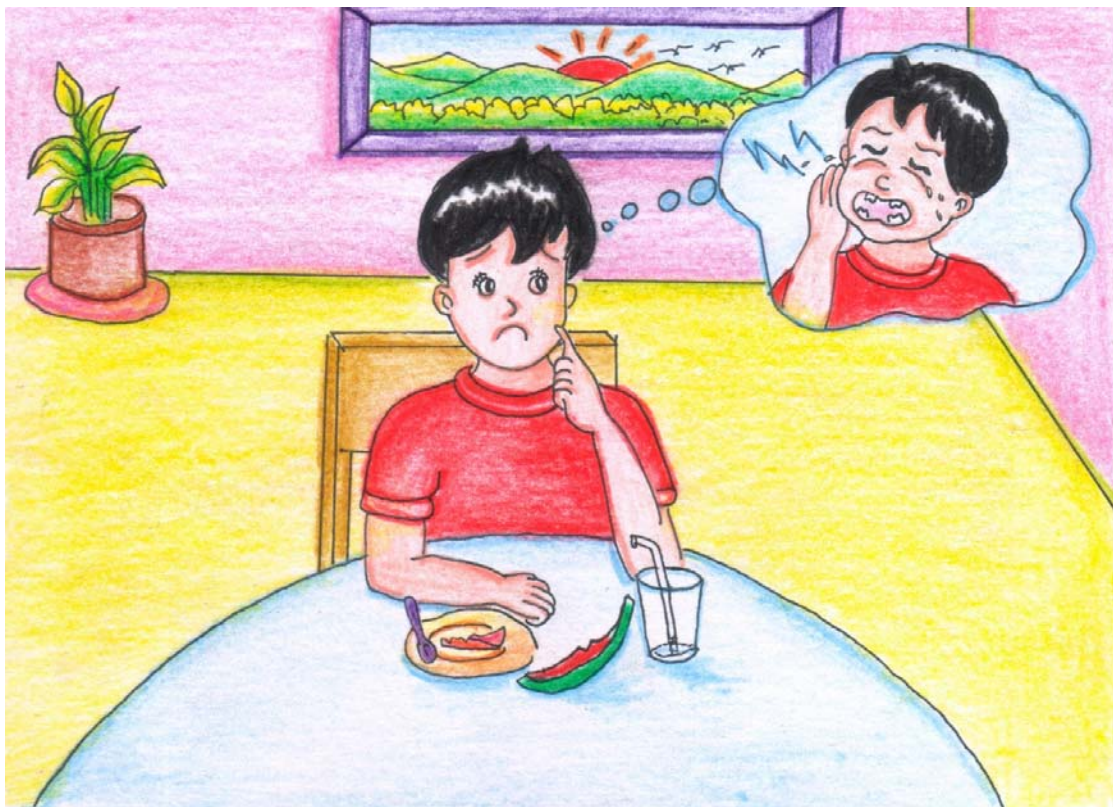

ข้อที่ 3. ถ้าหนูกำลังเดินเล่นที่สนามแล้วมีฝนตกลงมา หนูจะอย่างไร

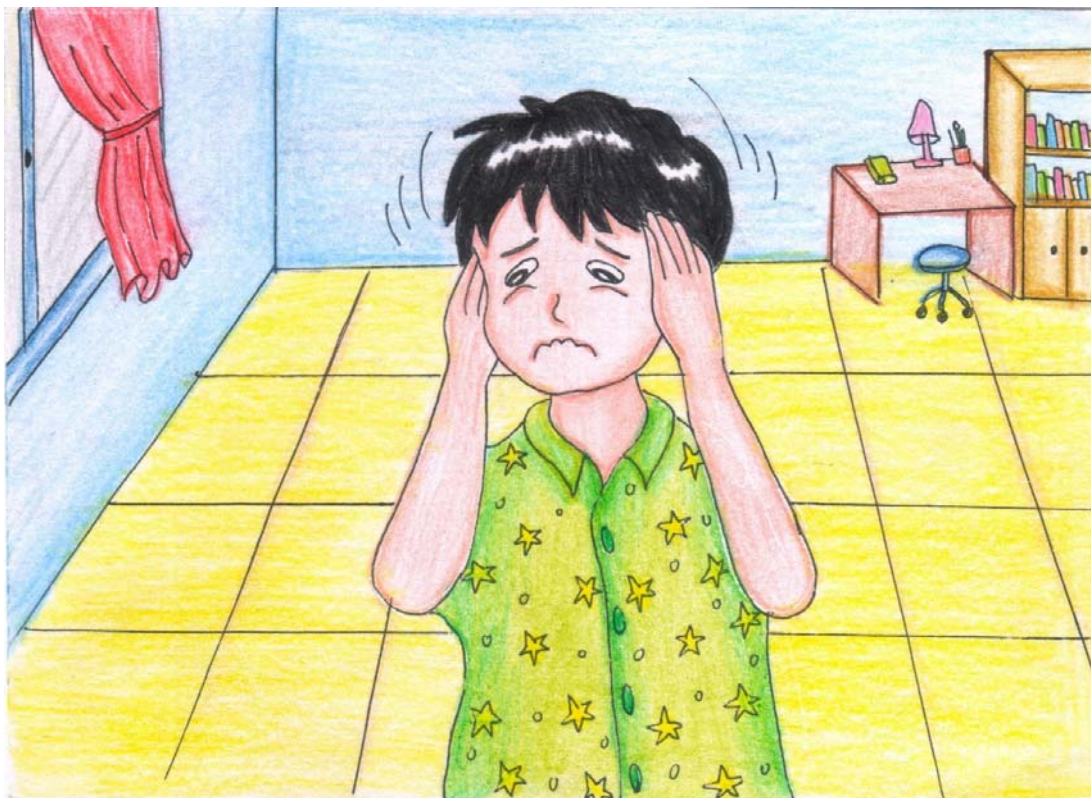

ข้อที่ 4. ถ้าหนูไม่สามารถแปลงฟันหลังรับประทานอาหาร หนูจะทำไม่อย่างไเพื่อให้

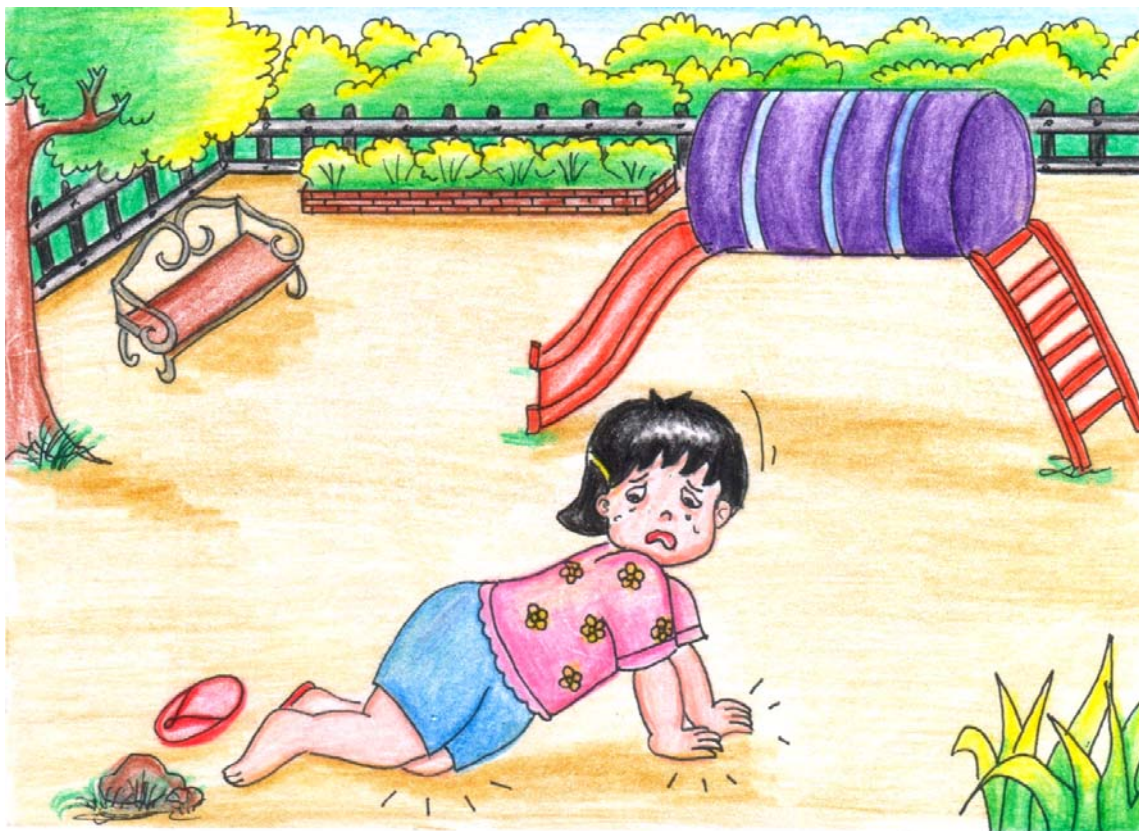
ฟันดี

ข้อที่ 5. ถ้าหนูรู้สึกปวดหัว ตัวร้อนเป็นไข้ หนูจะอย่างไร

ข้อที่ 6. ถ้าหนูหกล้ม หัวเข่ามีเลือดไหล หนูจะอย่างไร

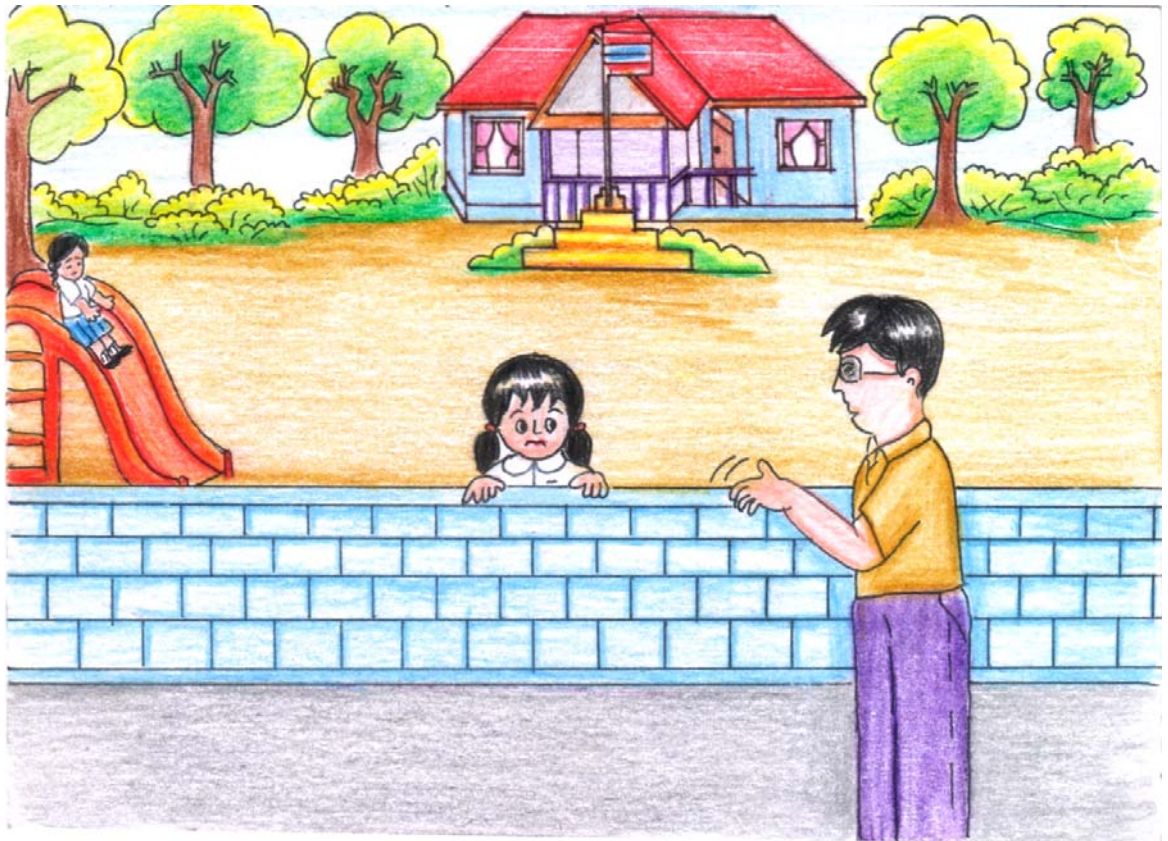
ตอนที่ 2 วัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต มีจำนวน 6 ข้อ ดังนี้
ข้อที่ 1. ถ้าหนูจะลงบันไดบ้าน หนูจะทำอะไรไม่ให้ตกบันได

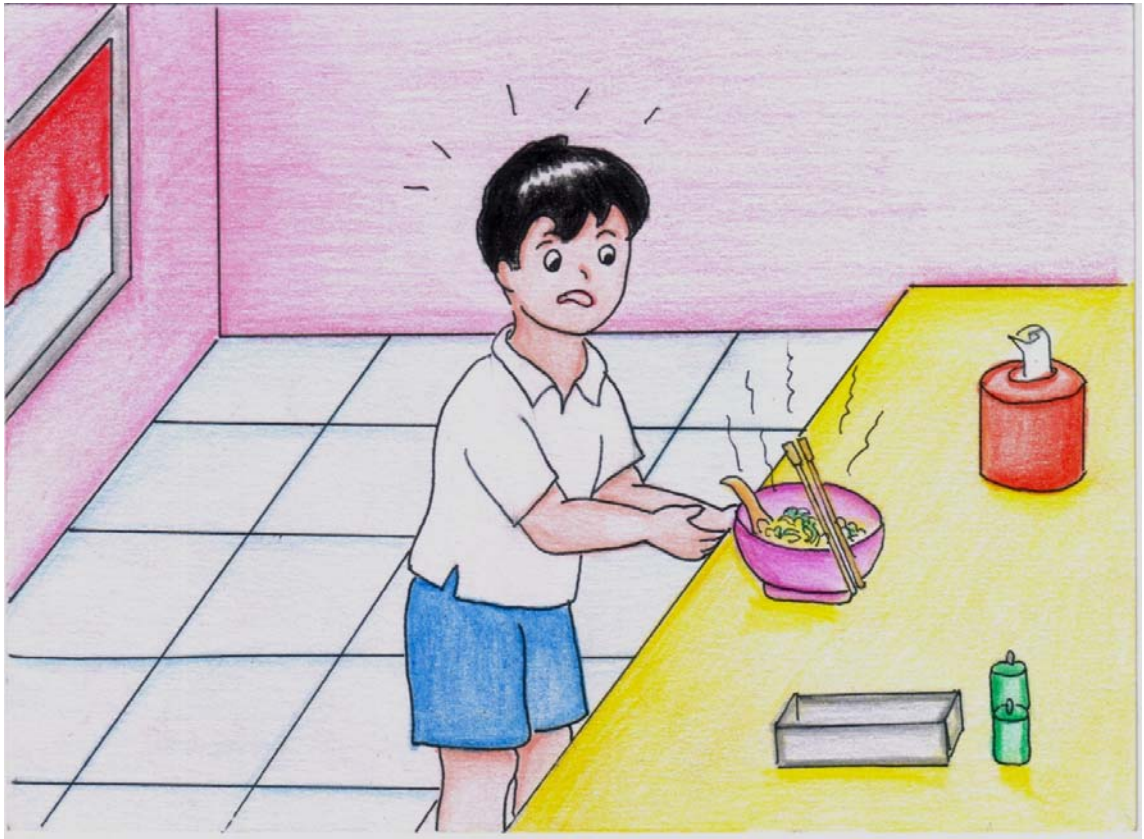
ข้อที่ 2. ถ้าหนูทำแก้วน้ำของที่บ้านตกแตก หนูจะอย่างไร ไม่ให้ถูกเศษแก้วบาด

ข้อที่ 3. ถ้ามีคนที่ไม่รู้จักมารับหนูที่โรงเรียน หนูจะอย่างไร

ข้อที่ 4. ถ้าหนูต้องยกถ้วยถ้วยเตี๋ยร้อนๆ หนูจะอย่างไร

ข้อที่ 5. ถ้าหนูจะเดินข้ามถนน แต่มีรถวิ่งไปมา หนูจะอย่างไร

ข้อที่ 6. ถ้ามีคนที่ไม่รู้จักมาชวนให้หนูขึ้นรถไปด้วย หนูจะอย่างไร

ตอนที่ 3 วัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาด้านสังคม มีจำนวน 6 ข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1. ถ้าหนูอยากเล่นกับเพื่อนแต่เพื่อนไม่ให้เล่นด้วย หนูจะอย่างไร

ข้อที่ 2. ถ้าหนูทำสีน้ำหกเลอะกระดาษของเพื่อน หนูจะอย่างไร

ข้อที่ 3. ถ้ามีดบาดมือหนู หนูจะอย่างไร

ข้อที่ 4. ถ้าหนูไปซื้อของกับคุณพ่อคุณแม่ แล้วพลัดหลงกัน หนูจะอย่างไร

ข้อที่ 5. ถ้าหนูเห็นเพื่อนกำลังทะเลาะกัน หนูจะอย่างไร

ข้อที่ 6. ถ้าหนูเห็นเพื่อนหกล้ม หัวเข่ามีเลือดไหล หนูจะอย่างไร

ภาคผนวก ง

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมเล่นิทาน
และแผนการจัดกิจกรรมเล่นิทาน

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

จุดมุ่งหมาย

เพื่อศึกษาความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ อายุ 10 – 15 ปี โดยใช้กิจกรรมเล่านิทานที่มีประเด็นปัญหา 3 ลักษณะ ได้แก่ นิทานปัญหาด้านสุขภาพอนามัย นิทานปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต และนิทานปัญหาด้านสังคม

การดำเนินการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามลำดับ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมความพร้อม ผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมเล่านิทานควรศึกษาเทคนิคการเล่านิทาน เนื้อหาของนิทาน และจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ประกอบการเล่านิทานให้พร้อม ทดลองเล่านิทานประกอบการใช้สื่ออุปกรณ์ต่างๆ ก่อนนำไปใช้จริงกับเด็ก เพื่อความพร้อมและระยะเวลา

2 ดำเนินการจัดกิจกรรมเล่านิทานตามขั้นตอนของแผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน ทั้ง 18 แผน เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี โดยใช้เวลายาวละ 45 นาที ตั้งแต่เวลา 09.00-09.45 น. ตามลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน ดังนี้

2.1 ขั้นนำ (ประมาณ 5 นาที) เป็นกระบวนการสนทนาซักถามและให้ข้อมูลกับนักเรียนเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในขั้นต่อไป

2.2 ขั้นเล่านิทาน เป็นกระบวนการที่ครูเล่านิทาน ได้แก่ นิทานปัญหาด้านสุขภาพอนามัย นิทานปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต และนิทานปัญหาด้านสังคม ซึ่งเมื่อครูเล่ามาถึงสถานการณ์ที่ตัวละครต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ เหล่านั้น ครูจะทำการหยุดเล่า

2.3 ขั้นคิดหาทางแก้ เป็นกระบวนการที่ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นและคิดหาทางแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน

2.4 ขั้นแก้ปัญหา เป็นกระบวนการเล่าเรื่องของนักเรียนซึ่งนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละคร โดยมีครูคอยให้การเสริมแรงและกระตุ้นชี้แนะด้วยคำพูดเป็นระยะๆ

2.5 ขั้นสรุป เป็นกระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับของครูโดยสนทนาร่วมกับนักเรียนถึงวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละคน และหาวิธีการที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

สื่อและอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทานที่มีประเด็นปัญหา 3 ลักษณะ ได้แก่ นิทานปัญหาด้านสุขภาพอนามัย นิทานปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต และนิทานปัญหาด้านสังคม รวม 18 แผน
2. ชุดสื่อประกอบการจัดกิจกรรมเล่านิทาน ได้แก่ รูปภาพจากนิทาน หุ่นกระดาษ และอุปกรณ์อื่นๆ ทั้งที่เป็นของจริงและภาพประกอบตามแต่ละแผนจะกำหนดไว้
3. แบบบันทึกการประเมินผลระหว่างเรียน

การประเมินผลระหว่างเรียน

1. สังเกตพฤติกรรมการเล่านิทานและการตอบคำถามของนักเรียน พร้อมกับบันทึกคำตอบลงในแบบบันทึกการประเมินผลระหว่างเรียน
2. เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมเล่านิทานในสัปดาห์ที่ 2, 4, และ 6 ทำการทดสอบระหว่างเรียน โดยนำแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันมาทดสอบเด็กเป็นรายบุคคล แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้
ให้ 0 คะแนน เมื่อไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เช่น ปฏิเสธการตอบคำถามหรือ ตอบว่าไม่รู้ หรือแสดงอาการนั่งเฉย หรือตอบคำถามได้แต่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาที่ถาม
ให้ 1 คะแนน เมื่อสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง หรือให้ผู้อื่นช่วยแต่วิธีการนั้นไม่เหมาะสม หรือเป็นวิธีการที่ไม่ควรปฏิบัติ เช่น อาจเกิดอันตรายและความเสียหายอื่นใดตามมาภายหลัง หรือไม่มีความเป็นไปได้เลยในความเป็นจริง
ให้ 2 คะแนน เมื่อสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง หรือให้ผู้อื่นช่วยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีความเป็นไปได้ ไม่เกิดอันตรายและความเสียหายอื่นใดตามมาภายหลัง

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 1 วันที่ 7 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549
นิทานเรื่อง “หนูไม่ชอบ”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “หนูไม่ชอบ” เป็นนิทานปัญหาด้านสุขภาพอนามัยที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการเลือกรับประทาน

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ขั้นนำ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครูได้อย่างทั่วถึง แล้วสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่เนื้อหาโดยซักถามอาหารต่างๆ ที่นักเรียนเคยรับประทาน แล้วมีอะไรบ้างที่ชอบและไม่ชอบรับประทาน จากนั้นครูนำรูปภาพเด็กที่มีรูปร่างผอมโซ และอ้วนถ้วนสมบูรณ์ติดบนกระดานแล้วสนทนาซักถามถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กทั้งสองคนมีรูปร่างเช่นนั้น

1.3 ครูและนักเรียนสรุปคำตอบร่วมกัน พร้อมทั้งสนทนาถึงวิธีการเลือกรับประทานอาหารที่ถูกต้อง และผลเสียของการเลือกรับประทานอาหารเฉพาะอย่าง วันนี้ครูจะเล่านิทานเรื่อง “หนูไม่ชอบ” ให้นักเรียนฟังแล้วคิดตามว่าตัวละครในเรื่องนี้จะทำอย่างไรกับอาหารที่ตนไม่ชอบ

2. ขั้นเล่านิทาน

ครูดำเนินการเล่านิทานเรื่อง “หนูไม่ชอบ” ให้นักเรียนฟังพร้อมทั้งใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน ตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

อันและายเป็นเพื่อนเรียนห้องเดียวกัน เมื่อเสียงกริ่งบอกเวลาพักเที่ยงดังขึ้น ครูให้นักเรียนทุกคนเข้าแถวไปโรงอาหาร “เย้! อันหิวข้าวจะแย่อยู่นะ วันนี้มีอะไรบ้างนะ หิวมากๆ เดี๋ยวอันจะกินให้พุงกางเลย” อันพูดอย่างดีใจ และเมื่อทุกคนเดินมาถึงโต๊ะอาหาร “ว้าว! มีแต่ผักอีกแล้ว

นี่ก็มะละกอ เราไม่ชอบ แหะ! ไม่กินๆ” เสียงอายพูดขึ้นพร้อมทำท่าเบะปากแหยๆ” อันหันมาถามอายว่า “อ้าว! เธอไม่ชอบแล้วเธอจะไม่กินใช่ไหม อ้าว! งั้นฉันจะกินแทนนะ ยิ่งหิวๆ อยู่ด้วย” อันพูดพร้อมทำท่าจะเอื้อมมือไปหยิบถาดอาหารของอาย (ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นคิดหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 ในเรื่องนี้เกิดปัญหาอะไรขึ้นกับอาย

3.1.2 การเลือกกินอาหารเฉพาะอย่างตามที่ตนเองชอบนั้นมีผลเสียต่อร่างกายอย่างไร

3.1.3 วันนี้มีอาหารกลางวันที่ยายไม่ชอบกิน นักเรียนคิดว่ายายจะทำอย่างไรต่อไป

3.2 ครูให้เวลาพร้อมกับกระตุ้นนักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นถามเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครุ้ย้าข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อ โดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยการใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่อง

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

1. รูปภาพเด็กที่มีรูปร่างผอมและสมบูรณ์
2. โปสเตอร์ภาพอาหารหลัก 5 หมู่
3. รูปภาพจากนิทาน และหุ่นกระดาษตัวละครในเรื่อง “หนูไม่ชอบ”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 2 วันที่ 8 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549
นิทานเรื่อง “อ้ายแย้แล้ว ฝนตก”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “อ้ายแย้แล้ว ฝนตก” เป็นนิทานปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการเจ็บป่วย

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ชำนาญ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครูได้อย่างทั่วถึง แล้วสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยการสอนร้องเพลง “เนาะฟังฟ้าลั่น” ซึ่งมีเนื้อร้องดังนี้ “เนาะฟังฟ้าลั่น ๆ ได้ยินไหม ๆ เสียงฝนตกดังเปาะแปะ ๆ เราเปียกปอน ๆ”

1.3 ครูสนทนาซักถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ก่อนที่ฝนจะตก ขณะที่ฝนตก และหลังฝนตก

2. ชำนาญนิทาน

ครูเล่านิทานเรื่อง “อ้ายแย้แล้ว ฝนตก” ให้นักเรียนฟังพร้อมทั้งใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน ตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

อันเป็นนักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียน หลังเลิกเรียนทุกวันอันจะต้องไปฝึกซ้อมฟุตบอลกับเพื่อนๆ วันนี้ก็เช่นกันอันเดินไปที่สนามฟุตบอลตามเวลาที่นัดหมาย เมื่อไปถึงก็เห็นเพื่อนๆ กำลังเล่นฟุตบอลกันอยู่แล้ว อันก็เดินเข้าไปเล่นกับเพื่อนๆ และในขณะที่ทุกคนกำลังเล่นฟุตบอลอยู่กลางสนามกันอย่างสนุกสนานอยู่นั้น ท้องฟ้าก็เริ่มมีก้อนเมฆสีดำลอยมาเรื่อยๆ แล้วทันใดนั้นเองก็มีเสียงฝนตกลงมาเปาะ เปาะๆ “อ้าย! แย้แล้ว ฝนตก” อันพูดแล้ว..... (ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นตอนคิดหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 เกิดปัญหาอะไรในระหว่างที่อื่นและเพื่อนกำลังเล่นฟุตบอลอยู่กลางสนาม

3.1.2 ถ้าเราอยู่กลางสนามแล้วมีฝนตกลงมา นักเรียนคิดว่าจะเป็นอย่างไบบ้าง

3.1.3 ในระหว่างที่อื่นกำลังเล่นอยู่ที่สนาม นักเรียนคิดว่าอันจะอย่างไรต่อไป

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครูย้ำข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อ โดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับ ตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยการใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

1. แผนภูมิเพลง “เนาะฟังฟ้าลั่น” หรือเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับฝน
2. รูปภาพจากนิทาน และหุ่นกระดาษตัวละครในเรื่อง “อ้ายแย้แล้ว ฝนตก”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 3 วันที่ 9 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549
นิทานเรื่อง “หนูไม่สบาย”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “หนูไม่สบาย” เป็นนิทานปัญหาด้านสุขภาพอนามัยที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการดูแลตนเองยามเจ็บป่วย

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ขั้นนำ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครูได้อย่างทั่วถึง แล้วสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยการนำภาพอาการเจ็บป่วยในลักษณะต่างๆ เช่น ปวดหัว ปวดฟัน ปวดท้อง และการได้รับบาดเจ็บจากของมีคม ให้นักเรียนดูและสนทนาซักถามที่ละภาพ

1.3 ครูสนทนาซักถามนักเรียนว่ามีอาการเจ็บป่วยใดบ้างที่นักเรียนสามารถดูแลตนเอง ก่อนที่จะบอกให้ผู้ใหญ่ทราบ เพื่อจะได้ช่วยดูอาการและหายาให้รับประทาน หรือพาไปพบคุณหมอ

2. ขั้นเล่านิทาน

ครูเล่านิทานเรื่อง “หนูไม่สบาย” ให้นักเรียนฟังพร้อมทั้งใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน ตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

วันนี้เป็นวันหยุดฉันออกไปปั่นจักรยานเล่นกับเพื่อนๆ บ่นไปได้สักพักฉันก็รู้สึกปวดหัว จึงบอกลาเพื่อนๆ แล้วกลับบ้าน เมื่อมาถึงบ้านเห็นคุณพ่อกำลังปลูกต้นไม้และคุณแม่อีกช่วยรดน้ำต้นไม้ที่สวนหน้าบ้าน “อันกลับมาแล้วครับ คุณพ่อ คุณแม่” ฉันส่งเสียงทักทาย “อัน ทำไมดู

หน้าซีดๆ ไปตากแดดตากลมมา ไม่สบายหรือเปล่าลูก” คุณพ่อถามอัน “ไม่เป็นอะไรมากหรอกครับ แค่ปวดหัวนิดหน่อยเดี๋ยวก็หาย อันจะไปทำการบ้านก่อนนะครับ พรุ่งนี้จะต้องเอาไปส่งคุณครูแล้ว” อันตอบ “ถ้าไม่หายก็บอกพ่อนะอัน” คุณพ่อบอกอันด้วยความเป็นห่วง อันพยักหน้ารับแล้วเดินไปในบ้าน ในขณะที่อันนั่งทำการบ้านได้สักพัก อันก็รู้สึกปวดหัว เวียนหัว หน้ามืด ตาลายจนทำให้อันไม่สามารถทำการบ้านต่อไปได้ อันจึง..... (ครุหยุดเล่า)

3. ขั้นตอนการหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 เกิดปัญหาอะไรขึ้น จึงทำให้อันไม่สามารถทำการบ้านต่อไปได้

3.1.2 เมื่อเราเจ็บป่วยหรือไม่สบาย เราควรจะทำอย่างไร

3.1.3 ในขณะที่นั่งทำการบ้านอันรู้สึกวุ่นวายตนเองไม่สบาย นักเรียนคิดว่าอันจะทำอย่างไรต่อไป

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครูย้ำข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อ โดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยการใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบ ครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

1. ภาพอาการเจ็บป่วยในลักษณะต่างๆ เช่น ปวดหัว ปวดฟัน ปวดท้อง เป็นต้น
2. รูปภาพจากนิทาน และหุ่นกระดาษตัวละครในเรื่อง “หนูไม่สบาย”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 4 วันที่ 14 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549
นิทานเรื่อง “ขนมของคนแปลกหน้า”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “ขนมของคนแปลกหน้า” เป็นนิทานปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในการรับประทานอาหาร

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ขั้นนำ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครูได้อย่างทั่วถึง แล้วสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่เนื้อหาโดยการสนทนาซักถามเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัวและคนที่นักเรียนรู้จักว่ามีใครบ้าง

1.3 ครูนำรูปภาพหญิงชายทั้งที่มีหน้าตา รูปร่างลักษณะการแต่งกายดีและไม่ดีติดบนกระดานแล้วซักถามนักเรียนว่ารู้จักคนเหล่านี้หรือไม่ คนที่เราไม่รู้จักหรือที่เรียกว่า “คนแปลกหน้า” นั้นอาจจะใครได้บ้าง และอันตรายที่อาจได้รับจากคนแปลกหน้า

2. ขั้นเล่านิทาน

ครูดำเนินการเล่านิทานเรื่อง “ขนมของคนแปลกหน้า” ให้นักเรียนฟังพร้อมทั้งใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน ตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

ก๊ว๊กๆ เมื่อเสียงก๊ว๊กบอกเวลาเลิกเรียนดังขึ้น อายเดินออกมานั่งรอคุณแม่ที่หน้าโรงเรียนเหมือนเช่นทุกวัน อายนั่งรอ รอแล้วรอเล่าก็ยังไม่มีใครมารับ ในขณะที่นั่งรออยู่นั้นก็ชะเง้อมองออกไปหน้าโรงเรียนเห็นแม่ค้าขายลูกชิ้น ไอศกรีม และเห็นคุณแม่ของเพื่อนๆ บางคนมารับแล้วพาออกไปซื้อ อายกลืนน้ำลายและพึมพำกับตัวเอง “ว้า! คุณแม่ยังไม่มารับก็ออกไปซื้อไม่ได้”

“แล้วทำไมแม่เรายังไม่มารับชะทีนะ หิวก็หิว” อายพูดแล้วเดินไปเกาะรั้วโรงเรียนชะเง้อหาคุณแม่
“แหม กลิ่นลูกชิ้นทอดนี่หอมจังเลย หิวๆ” อายพูดกับตัวเอง และทันใดนั้นเอง “หิวใช่ไหม อะลูให้
ลูกชิ้นรับไปกินสิ” อายมองหน้าคนพูด แล้ว..... (ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นตอนการหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 เกิดปัญหาอะไรขึ้นกับอายในขณะที่นั่งรอคุณแม่

3.1.2 เราควรไว้วางใจที่จะพูดคุยหรือรับของกินจากคนแปลกหน้าหรือไม่อย่างไร

3.1.3 ในขณะที่อายกำลังหิว แล้วมีคนแปลกหน้ายื่นของกินให้ อายจะอย่างไร

ต่อไป

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมกับให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง
ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครูกำชับตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อโดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา
ให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยการใช้คำถามกระตุ้น
เตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบ ครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามใน
การแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคน
นำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

1. รูปภาพหญิงชายทั้งที่มีหน้าตา รูปร่างลักษณะการแต่งกายดี และไม่ดี
2. รูปภาพฉากนิทาน และหุ่นกระดานตัวละครในเรื่อง “ขนมของคนแปลกหน้า”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 5 วันที่ 15 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549
นิทานเรื่อง “อ้าย! ปวดฟัน”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “อ้าย! ปวดฟัน” เป็นนิทานปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการเจ็บป่วย

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ขั้นนำ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครู ได้อย่างทั่วถึง และสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้ นักเรียน ฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยการติดรูปภาพฟันสวย สะอาด และฟันผุไม่สวย ติดบนกระดาน พร้อมกับสนทนาซักถามถึงที่มาของฟันแต่ละภาพ

1.3 ครูสนทนาซักถามและให้ข้อมูลเพิ่มเติมกับนักเรียนเกี่ยวกับการดูแลรักษาฟัน

2. ขั้นเล่านิทาน

ครูเล่านิทานเรื่อง “อ้าย! ปวดฟัน” ให้นักเรียนฟังตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

หลังรับประทานอาหารและขนมหวานอันมักจะลิ้มเปร่งฟันอยู่เสมอ และไม่ชอบแปรงฟันก่อนเข้านอน วันหนึ่งอันปวดฟันมาก “อ้ายๆ..ปวด ปวดจังเลยปวดฟัน โอ้ย..” อันร้องจนคุณแม่ต้องพาไปหาหมอ เมื่อไปถึงคุณหมอให้อันอ้าปากตรวจฟัน “ฟันของหนูเริ่มผุแล้วนะ แปรงฟันทุกครั้งหลังรับประทานอาหารหรือเปล่า” คุณหมอพูดกับอัน “เปล่า เปล่าครับ” อันตอบ “ถ้าไม่แปรงฟัน ฟันก็จะผุและปวดอย่างนี้แหละ ต้องมันแปรงฟันแล้วนะ ไม่อย่างนั้นฟันจะผุและถูกถอนฟันทั้งปากจะทำให้ยิ้มไม่สวยนะ” คุณหมอบอก อันรีบพยักหน้ารับคำ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา หลังรับประทานอาหารอันก็จะแปรงฟันทุกครั้ง และครั้งนี้ก็เช่นกัน เมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้วอันก็

จะเดินไปแปรงฟัน “อ้าวแปรงฟันหาย ยาสีฟันก็หมดอีก งั้นก็แปรงฟันไม่ได้ละซี ทำไงดีนะถ้าไม่แปรงฟัน ฟันก็จะผุ (ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นตอนคิดหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 เกิดปัญหาอะไรขึ้นกับอัน เมื่ออันต้องการจะแปรงฟัน

3.1.2 ถ้าไม่แปรงฟันจะเป็นอย่างไร

3.1.3 เมื่อแปรงฟันของอันหาย นักเรียนคิดว่าอันจะทำอย่างไรต่อไปเพื่อ

ป้องกันฟันผุ

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครูย้ำข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อ โดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยการใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

1. รูปภาพฟันสวย สะอาด และฟันผุไม่สวย
2. รูปภาพฉานิทาน และหุ่นกระดาษตัวละครในเรื่อง “อ๊ะ! ปวดฟัน”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 6 วันที่ 16 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549
นิทานเรื่อง “ล้มแล้วต้องลุก”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “ล้มแล้วต้องลุก” เป็นนิทานปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการดูแลตนเองยามเจ็บป่วย

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ขั้นนำ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครูได้อย่างทั่วถึง แล้วสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยการสนทนาซักถามนักเรียนถึงอุบัติเหตุในโรงเรียนที่นักเรียนอาจได้รับ

1.3 ครูสนทนาซักถามถึงการปฐมพยาบาลและการป้องกันอุบัติเหตุ

2. ขั้นเล่านิทาน

ครูเล่านิทานเรื่อง “ล้มแล้วต้องลุก” ให้นักเรียนฟังพร้อมทั้งใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน ตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

วันนี้เมื่อทุกคนเข้าห้องเรียนคุณครูพูดถึงเรื่องอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนได้ เช่น การปีนป่ายขึ้นในที่สูง การวิ่งเล่นตามมุมตึกหรือบันได และในสถานที่รกๆ ครูสอนว่าเมื่อเราได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ ก็ควรรู้จักการดูแลและป้องกันตนเองด้วย และเมื่อถึงเวลาพัก “วันนี้ลมแรงดีนะ เราเอารั้วออกไปวิ่งเล่นกันเถอะ” อันชวนเพื่อนๆ ไปที่สนาม และในขณะที่ทุกคนกำลังสนุกสนานกันอยู่นั้น ทันใดนั้นก็สะดุดกับก้อนหินกลมๆ หัวเข่ากระแทกกับพื้น “โอ๊ยๆ..” อันร้องแล้วก้มมองที่หัวเข่าตนเอง “โอ๊ย! หัวเข่าถลอกมี เลือดไหลซิบๆ ด้วย ทำไงดีนะ” (ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นตอนคิดหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 ระหว่างที่อันกำลังเล่นกับเพื่อน เกิดปัญหาอะไรขึ้นกับอัน

3.1.2 นักเรียนคิดว่าบาดแผลถลอกและมีเลือดออกเพียงเล็กน้อย ควรปฐมพยาบาลอย่างไรบ้าง

3.1.3 เมื่ออันหกล้มหัวเข้าถลอกและมีเลือดไหลออกมาด้วย อันจะอย่างไรต่อไป

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครูย้ำข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อโดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยการใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบ ครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

1. รูปภาพอุบัติเหตุต่างๆ ที่นักเรียนมีโอกาสพบในชีวิตประจำวันได้
2. รูปภาพฉากนิทาน และหุ่นกระดาษตัวละครในเรื่อง “ล้มแล้วต้องลุก”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 7 วันที่ 21 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549
นิทานเรื่อง “เข็ดแล้วจ๋า”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “เข็ดแล้วจ๋า” เป็นนิทานปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในบ้าน

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ชำนาญ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครู ได้อย่างทั่วถึง และสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยการสนทนาซักถามนักเรียนแต่ละคนว่าที่บ้านของใครมีบันไดบ้าง จากนั้นครูนำภาพบ้านที่มีบันไดมาให้นักเรียนดูพร้อมกับสนทนาซักถามถึงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น

1.3 ครูนำภาพเด็กเดินขึ้น-ลงบันได ทั้งแบบถูกวิธีและแบบที่อาจจะได้รับอันตรายมาให้นักเรียนดูแล้วสนทนาซักถามเกี่ยวกับภาพนั้น

2. ชำนาญนิทาน

ครูเล่านิทานเรื่อง “เข็ดแล้วจ๋า” ให้นักเรียนฟังพร้อมทั้งใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน ตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

หลังเลิกเรียนเมื่ออายุกลับมาถึงบ้าน “คุณแม่คะ อายุกลับมาแล้วคะ” อายุส่งเสียงทักทาย แต่ไม่มีเสียงตอบรับ “คุณแม่ๆ อยู่ไหนคะ” “แม่อยู่ข้างบนนี้ ทำความสะอาดห้องนอนอยู่จ๊ะ” แม่ตอบรับ เมื่ออายุได้ยินเช่นนั้นจึงรีบวิ่งขึ้นไปหาคุณแม่ทันที แต่ทันใดนั้น “ว้าย! คุณแม่ช่วยด้วย” คุณแม่ได้ยินเสียงร้องของอายุจึงรีบออกมาดูเห็นอายุนั่งอยู่กับพื้นร้อง “โอ๊ยๆ “ “เป็นอะไร

หรือเปล่า แม่เคยเตือนแล้วใช่ไหมว่าไม่ควรวิ่งในบ้าน เพราะอาจจะได้รับบาดเจ็บหกล้ม หรือตกบันไดได้” คุณแม่เตือนพร้อมกับบอกอายุให้ลูกขึ้นแล้วดูบาดแผล “หนูขีดแล้วจะต่อไปหนูจะไม่ซุ่มซำอีกแล้วคะ” อายทำหน้าที่ครัวพยักหน้ารับคำ “ดีมากจ๊ะ จ๊นแม่ไปทำงานนะ หนูก็รีบไปเปลี่ยนเสื้อผ้าซะ” แม่พูดแล้วเดินขึ้นบันไดไป อายมองตามและทำท่าจะวิ่งขึ้นบันไดตามคุณแม่อีกครั้ง แต่นึกถึงคำที่แม่สอนขึ้นมาได้อายจึง..... (ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นตอนการหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 ในเรื่องนี้เกิดปัญหาอะไรขึ้นกับอาย

3.1.2 นักเรียนคิดว่าอุบัติเหตุที่เกิดจากการพลัดตกบันไดมาจากสาเหตุใดได้บ้าง

3.1.3 เมื่ออายต้องเดินลงบันได นักเรียนคิดว่าอายจะทำอย่างไรเพื่อไม่ให้ตกบันไดอีก

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครูย้ำข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อโดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยการใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้ นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบ ครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

1. ภาพบ้านที่มีบันได
2. ภาพการขึ้นลงบันได
3. รูปภาพจากนิทาน และหุ่นกระดาษตัวละครในเรื่อง “ขีดแล้วจ้ำ”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 8 วันที่ 22 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549
นิทานเรื่อง “หนูไม่รู้จัก”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “หนูไม่รู้จัก” เป็นนิทานปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียน

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ขั้นนำ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครูได้อย่างทั่วถึง และสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยสนทนาซักถามเกี่ยวกับคนแปลกหน้า และอันตรายที่อาจจะได้รับจากคนแปลกหน้า

1.3 ครูซักถามนักเรียนแต่ละคนว่าใครมารับนักเรียนกลับบ้าน แล้วถ้าไม่ใช่คนที่นักเรียนรู้จักมารับนักเรียนๆ คิดว่าจะเกิดอะไรขึ้น

2. ขั้นเล่านิทาน

ครูเล่านิทานเรื่อง “หนูไม่รู้จัก” ให้นักเรียนฟังพร้อมทั้งใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน ตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

เย็นวันหนึ่ง เมื่อเสียงกริ่งดังขึ้น เพื่อบอกเวลาเลิกเรียน นักเรียนแต่ละคนต่างก็ออกมารอคุณพ่อคุณแม่ที่หน้าโรงเรียน หนึ่งในนั้นก็มียายอีกคนที่รีบวิ่งมานั่งเก้าอี้รอคุณแม่มารับกลับบ้าน และในขณะที่ยายนั่งรออยู่นั้น ก็มีผู้ชายคนหนึ่งเดินเข้ามาพูดกับยายว่า “อ้าวอยู่นี่ไฉน คุณแม่ให้อามารับหนู กลับบ้านกันได้แล้วนะ” ยายมองหน้าแล้วคิด ใครกันนะ ไม่เคยเห็น เราไม่รู้จักเลย ยายคิดขึ้นมาได้จึง (ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นตอนคิดหาทางแก้

- 3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้
 - 3.1.1 ในขณะที่ยายรอคุณแม่ เกิดปัญหาอะไรขึ้นกับยาย
 - 3.1.2 ถ้ามีคนที่คุณแม่ไม่รู้จักรับมาคุยด้วย นักเรียนจะอย่างไร
 - 3.1.3 เมื่อมีคนที่คุณแม่ไม่รู้จักรับที่โรงเรียน นักเรียนคิดว่ายายจะอย่างไร

ต่อไป

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

- 4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครูย้ำข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง
- 4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อ โดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยการใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้
- 4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบ ครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

- 5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม
- 5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

รูปภาพจากนิทาน และหุ่นกระดาษตัวละครในเรื่อง “หนูไม่รู้จักรัก”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 9 วันที่ 23 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549
นิทานเรื่อง “อย่าเหม่อมอง”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “อย่าเหม่อมอง” เป็นนิทานปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในชุมชน

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ขั้นนำ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครู ได้อย่างทั่วถึง และสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยร้องเพลง “ข้ามถนน” มีเนื้อร้อง ดังนี้

อย่าเหม่อมอง	ต้องดูข้างหน้า	ทั้งซ้ายและขวา
เมื่อจะข้ามถนน	หากยวดยานหลาย	ก็ต้องอดใจทน
อย่าตัดหน้ารถยนต์	ทุกทุกคนจงระวัง	เอะ! ระวัง! ระวัง!

1.3 ครูซักถามประสบการณ์ในการข้ามถนนของนักเรียน แล้วนำรูปภาพอุบัติเหตุจากการใช้รถใช้ถนนมาให้นักเรียนดูพร้อมกับสนทนาซักถามสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุจากการเดินทาง เช่น สาเหตุจากตัวบุคคล ได้แก่ ความประมาท ฝ่าฝืนกฎจราจร หรือจากการเล่นกันบนถนน เป็นต้น

2. ขั้นเล่านิทาน

ครูเล่านิทานเรื่อง “อย่าเหม่อมอง” ให้นักเรียนฟังพร้อมทั้งใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน ตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

เมื่อเข้าห้องเรียนอันและเพื่อนๆ ดีใจมากเพราะคุณครูบอกว่า “วันจันทร์นี้ครูจะพานักเรียนไปเที่ยวห้างบิ๊กซี และร้าน KFC เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เงิน แต่ก่อนไปเราจะต้องเรียนรู้เรื่องความปลอดภัยในการเดินทางด้วยนะ” “ครับ ค่ะ” นักเรียนรับคำครู “ถ้าอย่างนั้นเรามาเริ่มเรียนกันเลยนะ ถ้านักเรียนจะข้ามถนน นักเรียนจะอย่างไรบ้าง” อันรีบยกมือตอบครูว่า “การข้ามถนนต้องรอสัญญาณไฟให้รถหยุดก่อน เราจึงข้ามได้ครับ” ส่วนนายบอกครูว่า “ข้ามตรงทางม้าลายค่ะ” “เก่งมาก” ครูชมแล้วพูดต่อไปว่า “ถ้ามีสะพานลอยก็ควรใช้สะพานลอยข้ามถนนจึงจะปลอดภัยนะครับ” “ครับ/ค่ะ” นักเรียนตอบรับ และ เมื่อถึงวันจันทร์คุณครูพานักเรียนทุกคนออกเดินทางตามที่นัดหมายไว้ และเมื่อจำเป็นต้องข้ามถนนไปยังอีกฝั่งหนึ่ง คุณครูจึงสอนให้นักเรียนเดินข้ามถนนไป แต่ในขณะนั้นอันกำลังตื่นตาตื่นใจกับสถานที่ต่างๆ พอหันกลับไปดูก็เห็นคุณครูพาเพื่อนๆ เดินข้ามถนนไปได้ครึ่งทางแล้ว อันทำท่าจะวิ่งตามครูไป แต่ก็มีรถวิ่งสวนหน้าอันไปมาไม่หยุดเลย “แล้วจะข้ามไปยังไงละนี่” อันพูดกับตัวเองแล้วก็คิดถึงคำที่ครูสอนจึงมองไปรอบๆ แล้ว..... (ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นตอนทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 เกิดปัญหาอะไรขึ้นเมื่ออันต้องข้ามถนน

3.1.2 การข้ามถนนด้วยความปลอดภัย นักเรียนควรอย่างไรบ้าง

3.1.3 เมื่อไม่มีสะพานลอยและอันจะต้องข้ามถนนคนเดียว อันจะอย่างไรต่อไป

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครูย้าข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อ โดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับ ตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยการใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบ ครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

1. แผนภูมิเพลง “ข้ามถนน”
2. รูปภาพอุบัติเหตุทางถนน
3. รูปภาพจากนิทานและหุ่นตัวละครในเรื่อง “อย่าเหม่อมอง”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 10 วันที่ 28 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549
นิทานเรื่อง “ปลอดภัยไว้ก่อน”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “ปลอดภัยไว้ก่อน” เป็นนิทานปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในบ้าน

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ขั้นนำ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครู ได้อย่างทั่วถึง และสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยการนำเครื่องมือเครื่องใช้ในบ้านชนิดต่างๆ เช่น มีด กาน้ำร้อน เตาหีต และ แก้วน้ำ เป็นต้น มาให้นักเรียนดูแล้วซักถามเกี่ยวกับอันตรายที่อาจได้รับ

1.3 ครูสนทนาซักถามนักเรียนเกี่ยวกับอุบัติเหตุจากการใช้เครื่องมือที่นักเรียนเคยได้รับ

2. ขั้นเล่านิทาน

ครูเล่านิทานเรื่อง “ปลอดภัยไว้ก่อน” ให้นักเรียนฟังพร้อมทั้งใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน ตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

เมื่อถึงเวลาอาหารเย็น คุณแม่เรียกให้ทุกคนมาทานข้าว “อันมาทานข้าวได้แล้วจ๊ะ” อันได้ยินเสียงแม่เรียกก็รีบมาที่โต๊ะอาหาร เมื่อมาถึงคุณแม่บอกว่า “อันช่วยยกแก้วน้ำมาให้แม่ด้วยนะ” “ครับ” อันรับคำแม่แล้วเดินไปหยิบแก้วน้ำออกมา ทันใดนั้นเองด้วยความรีบร้อนและไม่ทันระวังจึงทำให้แก้วน้ำหลุดมืออัน ตกลงไปที่พื้น ตกเสียงดัง “เพี้ยง !” อันยืนตลึงมองเศษแก้ว

แหลมๆ ที่แตกแตกกระจายเต็มพื้น ด้วยความตกใจและกลัวว่าจะถูกเศษแก้วบาด อันจึง..... (ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นคิดหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 ที่โต๊ะอาหารเย็นเกิดปัญหาอะไรขึ้นกับอัน

3.1.2 นักเรียนมีวิธีป้องกันไม่ให้เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นกับตนเองได้อย่างไร

3.1.3 เมื่ออันทำแก้วน้ำแตกและกลัวถูกเศษแก้วบาด อันจะอย่างไรต่อไป

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครูย้ำข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อ โดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยการใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบ ครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

1. เครื่องใช้ในบ้านที่เป็นของจริง เช่น มีด กาน้ำร้อน เตาไรต์ แก้วน้ำ เป็นต้น
2. รูปภาพจากนิทานและหุ่นตัวละครในเรื่อง “ปลอดภัยไว้ก่อน”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 11 วันที่ 1 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2549
นิทานเรื่อง “ร้อนจังทำไงดี”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “ร้อนจังทำไงดี” เป็นนิทานปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียน

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ขั้นนำ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครูได้อย่างทั่วถึง และสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยการนำรูปภาพเด็กถูกน้ำร้อนลวก มาให้นักเรียนดู แล้วสนทนาซักถามสาเหตุและอันตรายที่อาจจะได้รับจากของร้อนชนิดต่างๆ เช่น กาน้ำร้อน เตาไรต์ เป็นต้น

1.3 ครูซักถามนักเรียนเกี่ยวกับของใช้ชนิดต่างๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียน และนักเรียนอาจได้รับอันตรายหรือเกิดอุบัติเหตุกับทุกคนได้

2. ขั้นเล่านิทาน

ครูเล่านิทานเรื่อง “ร้อนจังทำไงดี” ให้นักเรียนฟังพร้อมทั้งใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทานตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

เมื่อเสียงกริ่งบอกเวลาพักรับประทานอาหารกลางวัน อายและเพื่อนๆ เดินไปโรงอาหาร “วันนี้อาหารกลางวันมีก๋วยเตี๋ยวด้วยนะ” อายพูดกับเพื่อน “แต่เด็กๆ จะต้องระวังด้วยนะจ๊ะ เพราะน้ำก๋วยเตี๋ยวมันร้อนเดี๋ยวจะลวกแขนลวกขาพุงของเอานะ เออแหละเข้าแถวมารับได้เลยจ๊ะ” แม่ครัวบอกกับเด็กๆ และเมื่อถึงคิวอายๆ รู้สึกกลัวๆ กลัวๆ และทันใดนั้นเองแม่ครัวก็เรียก

ให้อายมารับถ้วยถ้วยเดียวไปได้แล้ว อายมองไอน้ำร้อนๆ ที่ออกมาจากถ้วยถ้วยเดียวแล้วยื่นมือไปรับถ้วย “อ๋อ! ร้อนจังเลยคะ อายกลัวน้ำร้อนจะลวกมือ” อายพูดกับแม่ครัว แม่ครัวจึงบอกกับอายว่า “ก็หนูเอามือไปรองที่ก้นถ้วยมันก็ร้อนนะสิจ๊ะ หนูต้องทำอะไรล่ะจ๊ะ มือถึงจะไม่ไปถูกของร้อนๆ” แม่ครัวถามอาย อายทำท่าครุ่นคิดแล้วจึง.....(ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นตอนการหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 เกิดปัญหาอะไรเมื่ออายจับที่ขอบถ้วยถ้วยเดียว

3.1.2 อุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นกับอายมีอะไรบ้าง และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

3.1.3 เมื่ออายรู้สึกกลัวที่จะต้องยกถ้วยถ้วยเดียวร้อนๆ อายจะทำอะไรต่อไป

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครุ้ย้าขอตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อโดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยการใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบ ครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

รูปภาพจากนิทานและหุ่นตัวละครในเรื่อง “ร้อนจังทำไงดี”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 12 วันที่ 2 เดือน มีนาคม พ.ศ.2549
นิทานเรื่อง “จะชวนหนูไปไหน”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “จะชวนหนูไปไหน” เป็นนิทานปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการความปลอดภัยในชุมชน

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ขั้นนำ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครู ได้อย่างทั่วถึง และสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยสนทนาซักถามนักเรียนเกี่ยวกับลักษณะ รูปร่าง ท่าทาง การพูดของคนที่ไม่ควรไว้วางใจ

1.3 ครูซักถามถึงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้รับจากคนแปลกหน้า

2. ขั้นเล่านิทาน

ครูเล่านิทานเรื่อง “จะชวนหนูไปไหน” ให้นักเรียนฟังพร้อมทั้งใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน ตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

วันนี้เป็นวันหยุดอันออกไปเล่นกับเพื่อนที่สวนใกล้ๆ บ้าน เล่นได้สักพักหนึ่ง อันก็รู้สึกเหนื่อยและหิวน้ำขึ้นมาก็จึงชวนเพื่อนหยุดพักและไปหาน้ำดื่ม “เราไปซื้อน้ำกันเถอะนะ” แต่เพื่อนปฏิเสธ และบอกกับฉันว่า “อันไปเถอะนะเราจะกลับบ้านแล้วแหละ” “ได้สิ ถ้าฉันเดียวเราจะไปซื้อน้ำเลยนะ” ฉันบอกเพื่อนแล้วเดินไปซื้อน้ำตามลำพังคนเดียว แต่ยังไม่ทันที่ฉันจะเดินไปถึงร้านขายน้ำ ทันใดก็มีรถยนต์คันหนึ่งมาจอดข้างๆ ฉัน แล้วพูดกับฉันว่า “จะไปไหนหรือจะหนู ให้เอาไป

ส่งไหม” ชายคนขับรถถามอัน “ไปซื้อน้ำครับ” อันตอบ “ขึ้นรถสิเดี๋ยวเราจะพาไปส่ง ไปกินไอศกรีมด้วย เอาไหม” อันมองหน้าแล้วครุ่นคิดว่าใครกันนะ เราไม่เห็นจะรู้จักเลย..... (ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นคิดหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 ระหว่างที่อันเดินไปซื้อน้ำตามลำพัง เกิดปัญหาอะไรขึ้นกับอัน

3.1.2 นักเรียนคิดว่าคนที่มึ่ลักษณะ รูปร่าง ท่าทางอย่างไรบ้าง ที่เราไม่ควรไว้วางใจไปไหนมาไหนด้วย

3.1.3 เมื่อมีคนที่ไม่รู้จักมาชวนให้ขึ้นรถไปด้วย อันจะทำอย่างไรต่อไป

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครุ้ย้าข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อโดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบ ครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

รูปภาพจากนิทานและหุ่นตัวละครในเรื่อง “จะชวนหนูไปไหน”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 13 วันที่ 7 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2549
นิทานเรื่อง “ขอเล่นด้วยคน”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “ขอเล่นด้วยคน” เป็นนิทานปัญหาด้านสังคม ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น

จุดประสงค์

นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ขั้นนำ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครูได้อย่างทั่วถึง และสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยการร้องเพลง “ร้อยยิ้มของเพื่อน” มีเนื้อร้องดังนี้

ยิ้มๆ ยิ้ม	ยิ้มพานิชย์ตาหวานขึ้น
ยิ้มนิมิตชีวิต	ยังยืน
สดชื่นอุรา	อย่ามัวรอ (ช้า)
มายิ้มกันหนอ	เพื่อนเอ๋ย

1.3 ครูสนทนาซักถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเมื่ออยู่ร่วมกับเพื่อนๆ

2. ขั้นเล่านิทาน

ครูเล่านิทานเรื่อง “ขอเล่นด้วยคน” ให้นักเรียนฟังพร้อมทั้งใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน ตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

หลังเลิกเรียนก่อนกลับบ้าน อายกำลังจะเดินไปนั่งรอคุณแม่ที่หน้าโรงเรียน เดินผ่านสนามเห็นเพื่อนบางกลุ่มเล่นเครื่องเล่นสนาม บ้างก็เล่นกระโดดเชือก อายเห็นจึงเดินเข้าไปที่เครื่องเล่นสนามแล้วขอเล่นด้วย “เราขอเล่นด้วยคนนะ” “ไม่ได้ เราเพิ่งจะมาเล่นเดี่ยวเดี๋ยวเองนะ ไปเล่นที่

อื่นเถอะ” เพื่อนพูด “ถ้าฉันเราไปเล่นกระโดดเชือกก็ได้ เดี่ยวมาใหม่นะ” แล้วเดินเข้าไปหาเพื่อนที่กำลังเล่นกระโดดเชือก “ขอเล่นด้วยคนนะ” “ไม่ได้ คนเยอะแล้ว ไปเล่นกับคนอื่นเถอะ” เสียงตอบจากเพื่อนทำให้อายหน้าอและน้อยใจ พุดกับตัวเองว่า “ทำไมไม่มีใครให้อายเล่นด้วยเลย แล้วอายจะทำอย่างไรดี” (ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นตอนการหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 เมื่ออายเข้าไปขอเล่นกับเพื่อน เกิดปัญหาอะไรขึ้นกับอาย

3.1.2 นักเรียนคิดว่าทำไมเพื่อนถึงไม่ยอมให้อายเล่นด้วย

3.1.3 เมื่ออายขอเล่นกับเพื่อน แต่เพื่อนไม่ให้เล่นด้วย อายจะทำอย่างไรต่อไป

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครุ้ย้าข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อโดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยการใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบ ครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

1. แผนภูมิเพลง “ร้อยยิ้มของเพื่อน”
2. รูปภาพจากนิทานและหุ่นตัวละครในเรื่อง “ขอเล่นด้วยคน”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 14 วันที่ 8 เดือน มีนาคม พ.ศ.2549
นิทานเรื่อง “เมื่อมีดเป็นเหตุ”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “เมื่อมีดเป็นเหตุ” เป็นนิทานปัญหาด้านสังคม ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ขั้นนำ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครูได้อย่างทั่วถึง และสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบแล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยการนำของมีคม ได้แก่ มีด คัตเตอร์ กรรไกร ของจริงมาให้ดูพร้อมกับสนทนาซักถามถึงประโยชน์และโทษจากการใช้ของมีคมเหล่านั้น

1.3 นักเรียนคิดว่าการได้รับบาดเจ็บจากของมีคมทำให้บาดเจ็บนั้นมีเลือดออกมา ซึ่งจะต้องได้รับการปฐมพยาบาล นักเรียนจะขอความช่วยเหลือจากใครได้บ้างและปฐมพยาบาลอย่างไร

2. ขั้นเล่านิทาน

ครูเล่านิทานเรื่อง “เมื่อมีดเป็นเหตุ” ให้นักเรียนฟังพร้อมทั้งใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน ตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

วันนี้วันหยุดอาศัยอยู่บ้านกับคุณแม่ และในขณะที่คุณแม่กำลังยุ่งอยู่กับการทำความสะอาดบ้าน อาศัยหยิบมีดมาหั่นผักเล่นโดยที่คุณแม่ไม่เห็น “โอ๊ย..! มีดบาด” คุณแม่ได้ยินเสียงจึงรีบมาดู “ไหนๆ เป็นอะไรมากไหมลูก ให้แม่ดูซิ” คุณแม่พูดพร้อมเอื้อมมือจะจับมืออาาย แต่อาายดึงมือออกและซ่อนไว้ด้านหลัง คุณแม่พยายามที่จะขอดูและเตือนอาายเรื่องการใช้ของมีคม ต้องใช้อย่าง

ระมัดระวัง หากถูกของมีคมบาดแล้วทำแผลเองไม่ได้ ต้องรีบบอกผู้ใหญ่ๆ จะช่วยเหลือนำตัวหนี
“ไม่เป็นไรคะนิดเดียวเดี๋ยวก็หาย” อายรีบบอกคุณแม่ พร้อมกับเดินไปเล่นที่อื่น หลายวันต่อมา
คุณแม่ให้อายฝึกใช้มีด โดยการมาช่วยปอกผลไม้ อายใช้มีดด้วยความระมัดระวังตามที่คุณแม่สอน
แต่อายก็พลาดทำมีดบาดนิ้วมือเข้าจนได้ “โอ๊ย ! เลือดไหลด้วย” อายอุทานด้วยความตกใจ
แล้ว..... (ครุหยุดเล่า)

3. ขั้นตอนการหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 ในขณะที่อายช่วยแม่ปอกผลไม้ เกิดปัญหาอะไรขึ้นกับอาย

3.1.2 นักเรียนมีวิธีการป้องกันอันตรายจากการใช้ของมีคมอย่างไรบ้าง

3.1.3 เมื่ออายถูกมีดบาดมือ อายจะอย่างไรต่อไป

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง
ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครุย้ำข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อโดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา
ให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยใช้คำถามกระตุ้น
เตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบ ครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามใน
การแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคน
นำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

1. สื่อของใช้ที่มีคม ได้แก่ มีด คัตเตอร์ กรรไกร ของจริง
2. อุปกรณ์ปฐมพยาบาล เช่น ยาล้างแผล ยาใส่แผลและผ้าพันแผล
3. รูปภาพจากนิทานและหุ่นตัวละครในเรื่อง “เมื่อมีดเป็นเหตุ”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 15 วันที่ 9 เดือน มีนาคม พ.ศ.2549
นิทานเรื่อง “เพื่อนกันนะ”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “เพื่อนกันนะ” เป็นนิทานปัญหาด้านสังคมที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ชำนาญ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครู ได้อย่างทั่วถึง และสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยร้องเพลง “เพื่อนของฉัน” มีเนื้อร้อง ดังนี้

เพื่อนคนนั้นฉันก็ว่าดี เพื่อนคนนี้ก็น่ารัก
เพื่อนคนนั้นก็สวย (หล่อ) ยิ่งนัก ฉันรักหมดทุกคนเลย

1.3 ครูสนทนาซักถามประสบการณ์เกี่ยวกับการช่วยเหลือเพื่อนในลักษณะต่างๆ

2. ชำนาญ

ครูเล่านิทานเรื่อง “เพื่อนกันนะ” ให้นักเรียนฟังตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

วันนี้ที่โรงเรียนในเวลาพักเที่ยงอันและเพื่อนๆ ต่างชวนกันไปเล่นกระโดดยางรถยนต์ที่สนามเด็กเล่น ทุกคนต่างก็สนุกสนานกับการเล่นที่พลัดกันแพ้ พลัดกันชนะ “เพื่อนๆ อันหิวน้ำไปหาน้ำกินก่อนนะเดี๋ยวมา” อันบอกเพื่อนแล้วก็เดินไปหาน้ำดื่ม แต่ยังเดินไปไม่ถึงก็อกน้ำก็ได้ยินเสียงคนทะเลาะกัน จึงเดินไปตามเสียง ทันใดนั้นอันก็เห็นเพื่อนชายสองคนกำลังทะเลาะกัน และผลักกันไปมา อันเห็นท่าไม่ค่อยดีจึง..... (ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นตอนคิดหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 ในระหว่างทางที่อันโปตีมน้ำ เกิดปัญหาอะไรขึ้น

3.1.2 การทะเลาะและทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกันจะมีผลตามอย่างไรบ้าง

3.1.3 เมื่ออันเห็นเพื่อนทะเลาะกัน อันจะทำอะไรต่อไป

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครูย้ำข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อโดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบ ครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

1. แผนภูมิเพลง “เพื่อนของฉัน”
2. รูปภาพจากนิทานและหุ่นตัวละครในเรื่อง “เพื่อนกันนะ”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 16 วันที่ 14 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2549
นิทานเรื่อง “ไม่ได้ตั้งใจทำ”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “ไม่ได้ตั้งใจทำ” เป็นนิทานปัญหาด้านสังคม ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ขั้นนำ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครู ได้อย่างทั่วถึง และสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยการร้องเพลง “ขอโทษ” มีเนื้อร้อง ดังนี้

ขอโทษ ขอโทษ ได้โปรดกรุณา นึกว่าเมตตาสงสารลูกไก่

พลั้งผิดผิดหน่อย ค่อยๆ อดภัยได้โปรดเห็นใจให้อภัยกันเถย

1.3 ครูสนทนาซักถามประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเมื่อทำให้สิ่งของต่างๆ ของเพื่อนเสียหาย หรือทำให้เพื่อนต้องเสียใจ

2. ขั้นเล่านิทาน

ครูเล่านิทานเรื่อง “ไม่ได้ตั้งใจทำ” ให้นักเรียนฟังพร้อมทั้งใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน ตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

ในช่วงโมเมนต์วิชาศิลปะ คุณครูสอนให้นักเรียนทำกิจกรรมสีน้ำโดยให้วาดภาพแล้วฝึกระบายสีน้ำ พร้อมกับสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมสีน้ำร่วมกันว่า ทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด จากนั้นจึงให้ทุกคนแยกย้ายกันไปทำกิจกรรมเป็นกลุ่มได้ เมื่อครูพูดจบอาจารย์เดินเข้าไปนั่งทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน และในขณะที่ทุกคนกำลังเพลิดเพลินอยู่กับการวาดภาพ

ระบายสีน้ำอยู่นั้น “ว้าย ! อาย นี่เธอทำอะไรของเธอนะ กระดาษวาดรูปของฉันเปียกหมดเลยนะ” เสียงของเพื่อนคนหนึ่งที่นั่งข้างๆ อายลุกขึ้นยืนตำหนิอาย อายทำหน้าตกใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในขณะที่อายจะเอื้อมไปหยิบหลอดสีที่วางไว้อยู่กลางโต๊ะนั้น แต่ข้อศอกพลั้งไปชนเข้ากับจานสีน้ำ ทำให้หกเลอะกระดาษวาดรูปของเพื่อน “อายไม่ได้ตั้งใจทำนะ” อายพูดแล้วทำหน้าเศร้าใจ “แล้วฉันจะทำยังไงกับกระดาษนี้หละ ก็มันทั้งเปียกทั้งเปื้อนสีน้ำหมดเลย เธอต้องรับผิดชอบนะอาย” เพื่อนพูดกับอาย อายทำหน้าเศร้าหมองไปที่กระดาษของเพื่อนแล้ว (ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นคิดหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 ในขณะที่อายทำกิจกรรมสีน้ำร่วมกับเพื่อนนั้นเกิดปัญหาอะไรขึ้นกับอาย

3.1.2 ถ้าเราทำให้เพื่อนเสียใจหรือทำสิ่งของของเพื่อนเสียหายเราควรทำอย่างไร

3.1.3 เมื่ออายทำสีน้ำหกเลอะกระดาษวาดรูปของเพื่อน อายจะทำอย่างไรต่อไป

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครูย้ำข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อโดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยการใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบ ครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

1. แผนภูมิเพลง “ขอโทษ”

2. รูปภาพจากนิทานและหุ่นตัวละครในเรื่อง “ไม่ได้ตั้งใจทำ”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 17 วันที่ 15 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2549
นิทานเรื่อง ช่วยด้วย! หนูหลงทาง

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “ช่วยด้วย! หนูหลงทาง” เป็นนิทานปัญหาด้านสังคมที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ขั้นนำ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครู ได้อย่างทั่วถึง และสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้นักเรียนฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยการสนทนาซักถามประสบการณ์เกี่ยวกับการไปเที่ยวในสถานที่ต่างๆ ของนักเรียนแต่ละคน

1.3 ครูสนทนาซักถามนักเรียนเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ที่นักเรียนมีโอกาสพลัดหลงกับคุณพ่อคุณแม่ได้ เช่น ตลาดนัด สวนสัตว์ สวนสนุก หรือห้างสรรพสินค้า ซึ่งสถานที่เหล่านี้เป็นสถานที่ที่มีผู้คนมากมาย ทำให้พลัดหลงกันได้ง่ายๆ

2. ขั้นเล่านิทาน

ครูเล่านิทานเรื่อง “ช่วยด้วย! หนูหลงทาง” ให้นักเรียนฟังพร้อมทั้งใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเล่านิทาน ตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

วันนี้เป็นวันหยุด คุณแม่พาออกไปเที่ยวตลาด ที่ตลาดมีคนเยอะมาก มีแม่ค้าขายขนมและของกินหอมกรุ่น เยอะแยะเต็มไปหมด ความตื่นตาตื่นใจทำให้ยายทำท่าจะวิ่งไปดูแต่คุณแม่จับแขนไว้แล้วบอกว่า “ลูกไม่ควรไปไหนมาไหนโดยไม่บอกแม่นะ เพราะเดี๋ยวจะหลงกันได้” “คะคุณแม่” ยายรับปาก และในขณะที่คุณแม่เลือกซื้อของอยู่นั้น ยายได้กลิ่นหอมกรุ่นของลูกชิ้นปิ้ง

พอหันไปมองตามกลิ่นก็ลืมหืมที่รับปากคุณแม่ไว้รีบเดินตรงไปยังแม่ค้าขายลูกชิ้นทันที โดยไม่บอกคุณแม่ และเมื่อซื้อเสร็จแล้วก็เดินกลับมาหาคุณแม่ซื้อ “อ้าว! คุณแม่ไปไหนแล้ว” อายมองไปรอบๆ ก็ไม่เห็นคุณแม่มีแต่แม่ค้าและคนเดินไปมา แต่อายไม่รู้จำและก็รู้สึกกลัวขึ้นมาแล้วจะทำยังไงดีล่ะ.....(ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นตอนการหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 อายไปซื้อของกับคุณแม่ที่ตลาดแล้วเกิดปัญหาอะไรขึ้นกับอาย

3.1.2 ทำไมอายจึงพลัดหลงกับคุณแม่

3.1.3 เมื่ออายมองหาคุณแม่ไม่เจอ นักเรียนคิดว่าอายจะทำอย่างไรต่อไป

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครุฑ้าข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อโดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยการใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบ ครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

รูปภาพจากนิทานและหุ่นตัวละครในเรื่อง “ช่วยด้วย หนูหลงทาง”

แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน
ครั้งที่ 18 วันที่ 16 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2549
นิทานเรื่อง “ช่วยด้วยไอ้เย็บ”

เนื้อหา

นิทานเรื่อง “ช่วยด้วยไอ้เย็บ” เป็นนิทานปัญหาด้านสังคม ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนิทานได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทานได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทาน

1. ขั้นนำ

1.1 เตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยจัดให้นักเรียนนั่งในตำแหน่งที่สามารถได้ยินและมองเห็นครูได้อย่างทั่วถึง และสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรมเล่านิทาน โดยให้ นักเรียน ฟังครูเล่านิทานให้จบ แล้วจึงตอบคำถามและเล่าวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละเรื่องต่อจากครู

1.2 ครูนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาโดยการสนทนาซักถามประสบการณ์เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ ของนักเรียนแต่ละคน

1.3 ครูยกตัวอย่างสถานการณ์ เช่น มีเพื่อนคนหนึ่งตกต้นไม้ได้รับบาดเจ็บขาเพลงเดินไม่ได้ เมื่อนักเรียนมาพบเห็นเพื่อนนอนร้องขอความช่วยเหลือ แต่นักเรียนต้องรีบเข้าชั้นเรียนแล้ว นักเรียนจะช่วยเพื่อนหรือไม่

2. ขั้นเล่านิทาน

ครูเล่านิทานเรื่อง “ช่วยด้วยไอ้เย็บ” ให้นักเรียนฟัง ตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

หลังเลิกเรียนในขณะที่ทุกคนรอคอยให้คุณพ่อคุณแม่ หรือรถมารับกลับบ้านนั้น แต่อันไม่อยากนั่งรอเฉยๆ จึงเดินไปที่สนามเด็กเล่น เห็นเพื่อนคนอื่นๆ เล่นกันอย่างสนุกสนาน และในขณะนั้นเองอันก็ได้ยินเสียงร้อง “ช่วยด้วย ไอ้เย็บ ช่วยด้วย” อันหันไปตามเสียงร้องนั้น เห็นเพื่อนคนหนึ่งล้มนอนกับพื้น ได้รับบาดเจ็บ และทันทีที่อันกำลังจะเดินไปดูเพื่อนที่ล้มเจ็บอยู่นั้นก็ได้

ยินเสียงประกาศตามสายว่าคุณแม่มารับอันแล้ว ให้อันมาที่หน้าประตูโรงเรียนด้วย อันจึง.....
(ครูหยุดเล่า)

3. ขั้นตอนคิดหาทางแก้

3.1 ครูถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาทางแก้ให้กับตัวละครในนิทาน ดังนี้

3.1.1 ในขณะที่อันรอคุณแม่มารับกลับบ้านอันเจอกับปัญหาอะไร

3.1.2 ถ้านักเรียนเป็นอัน นักเรียนจะเดินไปหาคุณแม่หรือเดินไปหาเพื่อนที่ได้รับบาดเจ็บ

3.1.3 เมื่ออันเห็นเพื่อนหกล้ม หรือได้รับบาดเจ็บ อันจะอย่างไรต่อไป

3.2 ครูกระตุ้นพร้อมให้เวลานักเรียนคิดแต่งเรื่องต่อ แล้วออกมาเล่าให้ทุกคนฟัง ในขณะที่ให้เวลานักเรียนคิดครูคอยสังเกตพฤติกรรมและกระตุ้นเป็นระยะๆ

4. ขั้นแก้ปัญหา

4.1 ก่อนให้นักเรียนออกมาเล่าครุ้ย้าข้อตกลงเกี่ยวกับมารยาทในการฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนเองแต่งต่อโดยนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้กับตัวละครในนิทาน ซึ่งในขณะที่นักเรียนเล่านั้นครูอาจมีส่วนช่วยโดยการใช้คำถามกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนเล่าได้อย่างต่อเนื่องจนจบได้

4.3 เมื่อนักเรียนเล่าจบ ครูให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยสำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

5. ขั้นสรุป

5.1 นักเรียนและครูสนทนาร่วมกันถึงวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละคนนำเสนอและครูเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มเติม

5.2 ร่วมกันวิเคราะห์และเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน

รูปภาพจากนิทานและหุ่นตัวละครในเรื่อง “ช่วยด้วยไอ้เย็บ”

ภาคผนวก จ

ข้อมูลพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 8 คน

นักเรียนคนที่ 1

มีลักษณะพฤติกรรมที่ค่อนข้างขี้อาย พูดเสียงเบา ปฏิบัติได้ตอบซ้ำ ไม่กล้าแสดงออก มักเลียนแบบคำตอบ หรือความคิดเห็นของเพื่อน มีพฤติกรรมเหม่อลอยบ้างในช่วงสั้นๆ ต้องกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ

นักเรียนคนที่ 2

มีลักษณะพฤติกรรมที่ค่อนข้างกล้าพูด กล้าแสดงออก เป็นผู้นำในกลุ่มเพื่อนๆ สมาชิกชื่นชอบเพื่อนคุย มั่นใจในการแสดงความคิดเห็นของตน ไม่สนใจความคิดเห็นของผู้อื่น จึงไม่มีพฤติกรรมการเลียนแบบคำตอบ และมักให้ความสำคัญต่อครู เช่น เข้ามาพูดคุย เรียกครูว่า แม่ และอาสาช่วยงานในเรื่องต่างๆ ดังนั้น จึงเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

นักเรียนคนที่ 3

มีลักษณะพฤติกรรมที่ค่อนข้างกล้าพูด กล้าแสดงออก ปฏิบัติได้ตอบซ้ำ ต้องกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ ไม่ชอบอะไรที่เป็นวิชาการ เช่น มักจะถามครูว่าวันนี้ให้เขียนไหม คิดเลขหรือเปล่า เป็นต้น

นักเรียนคนที่ 4

มีลักษณะพฤติกรรมที่เรียบร้อย พูดจาสุภาพ ชอบช่วยเหลือ และแนะนำเพื่อนๆ เกี่ยวกับการตอบคำถามหรือการเล่านิทาน การตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็นมักให้เหตุผลประกอบ

นักเรียนคนที่ 5

มีลักษณะพฤติกรรมที่ค่อนข้างเจี๊ยบขี้ม ไม่ค่อยพูด ปฏิบัติได้ตอบค่อนข้างซ้ำ แต่มีความสนใจในเวลาเรียน เมื่อให้ตอบคำถาม หรือแสดงความคิดเห็นก็สามารถปฏิบัติตามได้

นักเรียนคนที่ 6

มีลักษณะพฤติกรรมที่ค่อนข้างกล้าพูด กล้าแสดงออก อารมณ์ดี ขี้เล่น สมาชิกสั้น ต้องกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ

นักเรียนคนที่ 7

มีลักษณะพฤติกรรมที่ค่อนข้างเจียมขี้น ไม่ค่อยพูด ปฏิบัติยาได้ตอบค่อนข้างช้า แต่มีความสนใจในเวลาเรียน เมื่อให้ตอบคำถาม หรือแสดงความคิดเห็นก็สามารถปฏิบัติตามได้

นักเรียนคนที่ 8

มีลักษณะพฤติกรรมที่ค่อนข้างกล้าพูด กล้าแสดงออก สมาธิสั้น ต้องได้รับการกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	นางสุภาพร ศรีหรั่ง
วัน เดือน ปีเกิด	11 กรกฎาคม 2519
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 6 หมู่ 2 ตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย 57290
สถานที่เกิด	จังหวัดเชียงราย
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนบ้านห้วย หมู่ 13 ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย 57140
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู ค.ศ. 1

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2543	ค.บ. (ครุศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย) จาก สถาบันราชภัฏเชียงราย
พ.ศ.2549	กศ.ม. (สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ